

ŞARKEDİSİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ

sizlere bir elem oyunundan şarkılar söylüyorum/ dünyayı bile değiştirebiliyorum giziyle flütümün/
öldürülsem bile sonunda/ bir dansör olarak/ sahnenin ortasında.

Sayı 28

Ahmet Deniz
Ali Akay
Ali Ekber Ataş
Ayşe Eda Özşarı
Ayşe Özgür Aydoğan
Bülent Tüsen
Coşkun Şimşekli
Devrim Dikkaya
Ediz Servan Erdiñ
Erkut Tokman
Filiz Kalkışım Çolak
Gönül Tokayeva
Gülsüm Işıldar
Gültekin Emre
Halit Payza
Hande Zerkin
Hidayet Karakuş
Hülya Deniz Ünal
Hüseyin Ferhad
Hüseyin Peker
M. Mazhar Alphan
M. Özgür Mutlu
Mehmet Selçuk
Melih Elhan
Melisa Gönen
Mesut Kara
Metin Demirtaş
Mücahit Aygören
Natalia Borges Polesso
Onur Çalı
Ruhsan İskifoğlu
Sarp Keskiner
Süleyman Berç Hacil
Ümit Yıldırım
Volkan Akmeşe
Yener Çetin

Hidayet Karakuş ile Söyleşi

KAFKA KEDİSİ
HALİT PAYZA

"GAFLET, DALALET ve HIYANET İÇİNDE OLANLAR 1946'dan BERİ CUMHURİYET'İN AYDINLANMASINA KARŞI SİNSİCE SAVAŞIYORLAR"

*avluya sermişler onu incecik
karanlığa karşı ölgün bir umut
korkular sızmasın kapılarından
gündüzün köşelerinden geçiyor gece
kör bir yolcu gibi eli değnekli
yılgın lamba yanıtız bir bilmece
(Hidayet Karakuş, Küçük Solgun Işık'tan)*

Halit PAYZA- Erich Maria Remarque, *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok'ta* savaşa katılanların eksiksiz, tamamının öldüğünü yazar. Bir bölümü fiziksel olarak, kalanlar ise ruhen... Savaştan sağ çıkmak diye bir şey yoktur. Fiziksel olarak canlarını yitirmeyenler de ruhlarını yitirmiş olarak çıkarlar ve artık asla savaştan önce oldukları gibi değillerdir; değişmişlerdir, içlerinde bir ölüyü taşımaktadırlar.

Hidayet KARAKUŞ- Gerçek, savaşlardan sonra insanı kendi evrenine çeker. O güne değin düşünmediğiniz savaşın içyüzü, yaşamınızı yönlendirir; sizin elinizden geçen zamanı aldığı kadar gelecek zamanı da almaya başlar. Sivas katliamından sonra benim yaşamım da hem ruh-

sal, hem bedensel, hem düşünsel değişti. Arkadaşlarımın acısı, gençlerin otel merdivenlerindeki görüntüleri, dostlarımın son kez gördüğüm yüzleri hep benimle.

Bütün bunların yanında olayları daha derinliğine, genişliğine düşünme gereksinmesi, hem tarihsel kökenlerini irdeleme, hem toplumsal güncelin gerçekliğini yakalama düşüncesi doğdu.

Tarihsel süreçte yaşanan benzer olayların neden sonuç ilişkileriyle birbirine bağlanması gerektiğini gördüm. Birbirinin içinden çıkan matruşkalar gibi. Olaylara bütünsel baktığımızda sürecin pek çok aktörünü görüyoruz. Yüz elli yıldan bu yana yenileşme çabalarıyla bu çabalara direnen bir bilisiz, karanlık güçleri besleyen küresel efendileri görmemek körlüktür.

İçimdeki ölümler, küresel efendilerin hiçbir zaman acımadığı dostlarımın ölümleridir. İnsan yüzlerin, gençlerin, çocukların, temizliğin, aydınlığın ölümleridirler.

*keseeklerden seken tarla kuşlarını
suyun sesine koştuğunda
gün aydınlı
uyanmamıştı kalbin toprağı
geniş ovalar
uçsuz bucaksız sıfatlarla
kendini tamlayan
bozkırlar verdin bana
(Hidayet Karakuş, Ödenmez'den)*

Halit PAYZA- Sivas'ta Pir Sultan adına düzenlenen etkinliğe katılanların diri diri yakılmaları sekiz saate yakın sürdü. Bu katliamdan kıl payı kurtulanlar arasında eşinizle birlikte siz de varsınız. Yaşamakla da ölüm arasında 'pamuk ipliğı' tanımı kullanılır, Hidayet Karakuş ve eşi de 'kıl payı' ölümden döndü. Hem de diri diri yakılmaktan. Pamuk ipliğinden de ince bir kıl payı...

Ebû Hureyre, bir hadisinde Hz. Muhammed'in kendilerine bir haberci göndererek Kureyş'ten iki kişinin adını verdiğini ve o iki kişi için "Rastlarsanız onları yakalayıp ateşte yakın," dediğini aktarır.

Ebû Hureyre kendisine verilen görevi yerine getirmek için yola çıkmadan önce Hz. Muhammed'i ziyarete gelir. Aralarında bu yakılma olayı konuşulur. Hz. Muhammed bu kez Hureyre'ye "Ben size falan ve falanı ele geçirdiğinizde yakarak öldürmenizi söylemiştim. Oysa ateşle yalnız Allah cezalandırır. Siz onları yakalarsanız yakmadan öldürün," der. (Buhârî, Cihâd, 107.)

Halifeliğı döneminde Ebû Bekir'in "Allah mürtetlere karşı komutana zafer nasip ederse, komutan onları silahla ve ateşte yakma dâhil her çeşit usulle öldürür," dediğı bilinir. Halife Ebû Bekir'in bu sözleri, kendisinden görüş isteyen komutanlarına gönderdiği bir mektupta yer alır.

Teberi Ebû Bekir'in, Hâlid Bin Velid'e, Buzâha savaşı sonrası ele geçirdiğı esirlere ilişkin başka bir mektup gönderdiğini, bu mektupta "Allah'ın emirlerini yerine getirmek için ciddiyetle gayret et. Gevşeklik gösterme. Müslümanları öldürenleri ele geçirirsen onları başkalarına ibret olacak şekilde öldürerek oçlerini al. Şayet Allah sana zafer nasip ederse, onları ateşte yak," dediğini aktarır.

Hâlid Bin Velid'in Ebû Bekir'in bu mektubu üzerine Buzâha'da bir ay boyunca kalır, bu süre içerisinde ele geçirdiğı esirleri ateşte yakar. (Taberî, III, 233. Külâ'î, 81)

Hâlid Bin Velid'in, Süleym Kabilesi'nden pek çok insanı yakalayıp, ahırlara doldurduğu ve orada topluca yaktırdığını da, Hayyât nakleder. (Hayyât, 130.)

Ateşte yakmakla ilgili örnekler bu kadarla da sınırlı değil.

Kur'an'da da cehennemde ateş vardır. Cehennem 'derin kuyu' anlamına geliyor. Günah işleyenler cehennemden yedi katında yanarak cezalandırılacaktır. Marifetname yazarı Erzurumlu İbrahim Hakkı'ya göre Cehennem'in birinci katı kendi adıyla anılıyor. İkinci katı; Sahir (çılıgın ateş ve alev), üçüncü katı; Sakar Ateş), dördüncü katı; Cahim (son derece büyük, alevleri kat kat yükselen ateş), beşinci katı; Hutame (obur ve kızgın ateş), altıncı katı; Leza (dumansız ve katıksız alev), yedinci katı; Haviye (düşenlerin çoğunun geri dönmediğı uçurum).

Kuşkusuz buna ilişkin daha çok örnekler verilebilir.

Sivas'ta, 33 kişiyi yakarak öldürenler kendilerini

Allah yerine mi koymuş oluyorlar. Madem ki yakarak öldürmek Allahın kendi uygulayacağı bir ceza, kulun uygulaması yasak... Üstelik Hz. Muhammed de Ebû Hureyre'ye, "Oysa ateşle yalnız Allah cezalandırır," dediğine göre.

Cehennem'in yeri belli değil?

33 canı yakarak öldürenler 'Cehennem ateşi bu' diye tekbir getirdiklerine göre, Cehennem Sivas'ta ve Madımak Oteli'nin bulunduğu yer olabilir mi?

Yakılarak öldürülenler ve ateşten kıl payı kurtulan Hidayet Karakuş ateşle cezalandırılması gerekenlerden mi? Mürtet mi? Yakarak öldürmek isteyenler, yalnızca Allahın yapacağı cezalandırmayı kendileri yaparak aynı anda Allaha da şirk koşmuş olmuyorlar mı?

*bir sabah bir sapan verdi elime
kargaları kovalamak için tarladan
o tuttu köylere gitti iğne vurmaya
ben oturdum karınca saydım toprakta
kargalar özgür ben özgür
(Hidayet Karakuş, Sapan'dan)*

Hidayet KARAKUŞ- Kişilerin günahkâr olup olmadığına kişiler karar verebilir mi? Kendilerini Tanrı'nın temsilcisi gibi görüp karar verenler kendi inançlarına ne denli bağlılar? Hangi hakla başkalarını cezalandırmayı kendilerine görev biliyorlar? Yukarıda anlatılan söylenceye gelince yanlış anlamadıysam Muhammed, adı geçen kişileri önce yakarak cezalandırmayı öneriyor. Sonra yakıcılar yola çıkmadan bu görüşünü değiştiriyor, "Ateşle yalnız Allah cezalandırır," diyor. Burada iki temel dinsel gerçeklik çıkıyor karşımıza:

Birincisi Muhammed, ilk sözüyle ateşle cezalandırmaya izin veriyor. Bu konuda sanırım yeterli vahiy henüz gelmemiş. Sonra ateşle cezalandırmanın Tanrı'nın işi olduğuna karar vererek,

cehenneme bırakıyor asıl cezayı. Bir bakıma cehennemin temelini atıyor. Bin beş yüz yıl önce bu sözü söylemiş mi söylememiş mi önemli değil. Önemli olan buna inanılması, inananların eylemleridir.

İkincisi aradan geçen bunca yıl din kitaplarının varlığı ancak yorumlarla sürdüğüne göre hangi yorumun doğru, hangisinin yanlış olduğunu bulmak da kimsenin harcı değil. İnançlar tartışılmadığına göre Ortaçağ'da İslamların da, Hıristiyanların da ya da başka inançlardaki insanlığı ateşle düzeltmeye çalışanların da korkunç yüzleriyle günümüze değin yaşamış olmalarıdır. Avrupa'nın aydınlanma sancılarının büyük olduğunu biliyoruz. Biz bu sancıyı Mustafa Kemal Atatürk sayesinde kansız atlatacak, aydınlanmanın ışığıyla insan gibi yaşama olanağına kavuşacaktık. Küresel efendilerle, onların yurt içindeki işbirlikçileri insanımıza bunu çok gördüler. Barıştan korktular, güzelliklerden korktular, insanlıktan korktular.

Tanrı'ya şirk koşmak, ona inananların inancıyla varılabilecek bir sonuç. Kendilerini Tanrı yerine koyup onun adına insan kesenler bugün de var. Kan içiyorlar Tanrı adına. İslam inancını, geçmişte Hıristiyanlığı kesinken doğru kabul ederek insanlığa zulmedenler dünyaya hiçbir şey kazandırmamışlardır. Aksine yüzyıllardır İslam coğrafyasında kan kurumamıştır. İnanıkları Tanrı'yı bile anlamayanların insanlığa verecekleri bir şey yoktur. Tanrı olsalar da yakarlar, olmasalar da. Romanlarımdan birinde sanırım Uykusu Derin Şehir'de bir kahraman "Herkesin Tanrısı kendisi kadardır," der. Bugün buna eklenebilecek bir boyut daha var sanırım: "Herkesin Tanrısı kendisi kadar olduğu gibi aynı zamanda kendisi gibidir de." Kişi zalimse zalim bir Tanrısı vardır; kişi yumuşak, barışsever, insancılse Tanrısı da insancıl, sevecen, barışçıdır.

Bugün dincilerin üretimle ilgili, insanlığa yeni değerler kazandırmakla ilgili bir sözleri, eylemleri var mıdır? Asıl önemli olan üretmek, çalışmak, paylaşmak, insanlığın gereksinmelerini karşılamak değil midir? Bu işe Tanrı'nın karşı çıktığını hiçbir yerde okumadım. Bir de böyle düşünelim.

Halit PAYZA- Pir Sultan Abdal, Osmanlı Ulema'sına göre dinsizdir. Namaz kılmamakta, oruç tutmamakta, şeriata aykırı davranmaktadır. Dinen yasaklanan şarap içmekte, Safevileri savunmakta, Rafizi yasak kitapları okumaktadır. Ayrıca semah dönmekte, çengiliçalı törenler düzenlemekte, haremlik-selamlık ilişkilerine boş vererek, kadınlı erkekli cem'e katılmaktadır. Bu gerekçelerle de din dışı sayılmıştır. Hızır Paşa, elinden feyz aldığı ve desteğini gördüğü Pir Sultan'ı, Osmanlı'nın otoriter baskıcı yönetimine baş eğmediği, halkı ezen ve onu daha da yoksullaştıran sömürüsüne mührünü basarak onay vermediği için idam sehпасına götürmüştür. Pir Sultan Abdal, hainlerle işbirliği yapmamış, özgür aklı ve insanca bir yönetim biçimini savunduğu için asılmıştır.

İki Sivas var; *“Pir Sultan'ın yeniden küllerinden doğuran Sivas, ikincisi küllerinden doğan Pir Sultan'ı yeniden küle dönüştüren Sivas. Birincisi Sivas'sa, ikincisi Sivas'tan öte, Madımak'tır. Birincisi Musa'sına sahip çıkan Sivas, ikincisi Firavun gibi ateşlerle 33 canı yakan Sivas. İkincisi düpedüz utançtır. Saray, Pir Sultan Abdal'ı astırıp, Osmanlı'yı utanca kesmişti, Cumhuriyet onu yeniden anlatıp utancı silebilirdi. Bunu yapmadı. Utanca yeni utanç katarak, utancı daha belirginleştirdi. Utanmak güzel bir duygudur, insanın içini temizler. Ancak görüyoruz ki, yapıcı olan da artık yıkıcıdır.”*

Pir Sultan'a yaraşır bir etkinliğin gerçekleştirilmesi için hazırlıklar aylar öncesinden baş-

lanıldığını biliyoruz. Aydınlar, sanatçılar, yazarlar bu amacın gerçekleşmesi için üzerlerine düşeni yapmaya hazırlar, üstelik canlarını verecek kadar. Ne var ki hazırlananlar yalnızca onlar değil, bir de hazırlananlara karşı hazırlananlar var. Kentte, *“Müslümanlar”* diye başlayan bir bildiri dağıtılıyor. Bildiride, etkinliğe katılacak olan sanatçı ve yazarların *“Müslümanlığın kutsal değerlerine hakaret ettikleri”* yazılı. Sivas Belediyesi, Pir Sultan Abdal Şenlikleri'ne karşı, başka bir etkinliği gerçekleştiriyor; *“Hicret Koşusu”* bunun için düzenleniyor. Çevre illerden Sivas'a, bu koşuya katılmak ya da izlemek isteyenler de o gün Sivas'a geliyorlar. Yerel gazeteler de yazdıkları yazılarla *“Müslümanlığa hakaretle”* suçlayan ve *“Müslümanlara, Müslümanlıklarını yerine getirmesini”* isteyen bildirilerden farkı yok. Gazeteler bildiri, bildiriler gazete. Üstelik Madımak Oteli'nin önünde yol çalışması yapılacağı gerekçesi ile kamyonlar dolusu taş getirilerek, göstericilerin emrine amade yığılmış durumda. Bunlar namluya sürülmüş ve patlamaya hazır fişekler. Güvenlik güçleri başka gerekçelerle, kent dışında...

Meydan Cami ile Paşa Cami'de Cuma namazından sonra sokaklara çıkıyorlar. Atatürk Caddesi'nden, Vilayet binası önüne doğru bir yürüyüş başlıyor. Başlangıçta, sayıları beş yüz civarında. Yürüyüşçüler Vilayet alanına geldiklerinde, onları orada karşılayarak, kendilerine katılanlarla sayıları beş bini buluyor. İstasyon Caddesi güzergâhından akan kalabalık, etkinliklerin yapılacağı kültür merkezine ilerliyor. Kültür merkezinin önünde Pir Sultan'ın önüne bir anıt dikilmiş, kanlı Sivas'tan bir gün önce: Ozanlar anıtı. Anıtın boğazından ip geçiriliyor, yerinden sökülüyor, yerde kalabalıkça sürükleniyor.

Bir yandan da kalabalık artmakta, sayılarının on beş-yirmi bin civarında olduğu söyleniyor.

Valilik olayların istenilmeyen bir yöne gittiğini görünce etkinlikleri iptal edildiğini açıklamak durumunda kalıyor. Vali'nin sözleri dikkate alınmıyor. Bu kez Sivas Belediye Başkanı Temel Karamollaoğlu konuşuyor ve *cinnet'i gaza'ya benzetiyor*; “*Gazalarının mübarek olmasını*” diyor. Araçlar devriliyor, önce araçlar, sonra otelin kırılan camlarından dışarı taşan perdeler ateşe veriliyor. İtfaiye, yangını seyretmekle yetiniyor, görevlerinin yangını söndürmek değil, yangını gözlemek olduğunu varsayıyorlar. İş işten geçtikten sonra, görüntüyü kurtarmak için harekete geçiyorlar, içeride sağ kalanları kurtarmak için yangın merdiveni otele uzatıyorlar, asıl amaç Aziz Nesin'in yanındaki görevli polisleri kurtarmak olmalı. Rastlantısal olarak yangında boğularak ölmekten ve böylelikle yanmaktan kurtulan Aziz Nesin, merdivenlerden aşağı indirilirken fark ediliyor, merdivenden düşürülüyor, dövülüyor, sövülüyor. Sonuç; Nesimi Çimen, Asım

Bezirci, Metin Altıok, Muhlis Akarsu, Behçet Aysan, Muhibe Akarsu, Edibe Suları, Uğur Kaynar, Asaf Koçak, Erdal Ayrancı, Sehengül Ateş, Hasret Gültekin, Muammer Çiçek, Gülender Akça, Mehmet Atay, Sait Metin, Corina Johanna, Gülsün Karababa, İnci Türk, Huriye Özkan, Murat Gündüz, Ahmet Özyurt, Handan Metin, Yeşim Özkan, Yasemin Sivri, Serpil Canik, Serkan Doğan, Belkis Çakır, Nurcan Şahin, Özlem Şahin, Asuman Sivri, Menekşe Kaya, Koray Kaya yangında boğularak, yanarak can veriyorlar.

Bütün bunlar olurken Hidayet Karakuş da eşiyile birlikte, 2 Temmuz 1993'te orada ve ölümden kıl payı kurtulan 31 kişi arasında yer alıyor. Hidayet Karakuş ve eşi *'mutlak ölüm'*den nasıl *'kıl payı'* kurtuluyor.

Burhan Günel'e de sormuştum. Bize rastlantısal olarak, bir arkadaşı ile birlikte yangın anında otelde olmadığını söyledi.

Hidayet Karakuş, 'mutlak ölüm'den nasıl 'kıl payı' kurtuldu?

*şimdi hangi koyaklardasın
nerelerde biledin aşkını kim bilir
ne kirlî gömleklerin yıkandı
ne yüzün okşandı onca zaman
kırağılar taradı saçlarını
yivli bir kurşun gibi
bir kuş gözlerinden ağladı
sustun yüreğin yalnız bir abdal
sustun öptüm seni
(Hidayet Karakuş, Sevgili'den)*

Hidayet KARAKUŞ- Oteldeydik. Bunu çok yerde anlattım, yine anlatacağım. Özellikle gençlerin, olayı kulaktan duyma öğrenmemeleri için anlatacağım.

1 Temmuz 1993 sabahı Sivas'a indiğimizde her şey çok güzeldi. Pırıl pırıl bir güneş vardı. Saat 09.00 sıralarıydı. Bütün konukları otele, devlet kurumlarının konukevlerine dağıttılar başlangıçta. Sonra yazarların, sanatçıların birbirleriyle daha çok görüşebilmesi için Madımak Oteli'nde olmalarına karar verildi.

Kahvaltıdan sonra saat 10.00'da kültür merkezinde Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'nin açılışı yapıldı. Pir Sultan Abdal Derneği Başkanı Murtaza Demir, Ali Balkız, Asım Bezirci, Aziz Nesin... 1500 kişilik salonda kapılara taşan kalabalığa konuştular. Kimsenin tahrik olduğu görülmedi. O gün yapılması gereken tiyatro gösterileri, saydam gösterisi, halk oyunları, karikatür sergisi, halk konserleri yapıldı. Etkinlikler çoğunlukla kültür merkeziyle Buruciye Medresesi'nin avlusunda yapılıyordu.

2 Temmuz'da saat 11.00'de yazarların, şairlerin imza günü vardı. Hepimiz için Buruciye Medresesi'nde birer masa ayrılmış, kitaplarımız masalara konulmuştu. Ancak bir eksik vardı: Okur. Tek tük gelenler oldu ama biz daha çok

kendi aramızda söyleştik. Bu arada fotoğraf sanatçısı olan Gülnaz Çolak arkadaşımız hepimizin tek tek fotoğraflarını çekti. Şimdi o fotoğraflar önemli bir belgedir. Saat 12.00'ye doğru ben otele döndüm. Eşimi hasta bırakmıştım. Sivas'ın yemekleri dokundu midesine. Odaya çıktığımda eşim uyuyordu. Onu uyandırmadan biraz kitap, gazete okudum. Saat 13.00 sıralarında uyandı. "Yemeğe gitmeyelim, sen dışarıdan peynir ekmek al, onları yiyelim," dedi. Otelden çıktım, sabahtan gezmiş, Madımak otunun nasıl bir ot olduğunu merak ederek Pazar yerine gitmiştim. Madımak bizim kuzukulağı dediğimiz ota benziyordu. Pazar yerinde gördüğüm bir bakkaldan peynir alıp çıktığımda fişin saati 13.25 yazıyordu. Bakkalın karşısında Paşa Camisi ya da öteki adıyla Merkez Camisi vardı. Caminin avlusunda bir öbek insan bağırıp çağırıyor, ortalarından da alevler yükseliyordu. Onları izleyen bir yurttaşta sordum, "Ne yapıyorlar bunlar?" diye. "Amerikan bayrağı yakıyorlar," dedi. Bunun bize yönelik bir tepki olduğunu düşünerek köşedeki büfeden ekmek alıp otele yöneldim. Yolumun üzerindeki Cumhuriyet Lokantası'nda yemek yiyen arkadaşlara da durumu söyleyecektim ama zaten cami avlusundakiler peşimde caddeye çıkmışlar, bağıra çağıra yürümeye başlamışlardı. Yemekteki arkadaşlar da lokantanın önüne çıkıp onları izlemeye başlamışlardı. Otele geldim. Lobide Asım Bezirci'yle Cafer Can Aydın satranç oynuyor, Cahit Külebi, Aziz Nesin, Sami Karaören, daha birkaç kişi camdan dışarıdaki kalabalığı izliyordu.

Ben yukarı çıktım peynir ekmeği acele yiyip toparlandık, odayı boşaltıp odaların önüne çıktık. Ali Yüce, eşi Nimet Abla, Cem Cilasun, Asım Bezirci, Metin Altıok, Behçet Aysan, Uğur Kaynar, daha nicesi merdivenlerde, odaların önünde gezinmeye başladık. Otele ilk taş anımsadığım kadarıyla saat 14.10 sıralarında düştü. O andan

sonra yağmur gibi taşla, molozla otelin bütün camları kırıldı.

Çaresiz, bizi buradan çıkartacak bir erk bekliyorduk.

Ali Balkız'la bir çıkış yolu bulur muyuz, diye çatı aralığına kadar tırmandık. Çatıdaki kapağı kaldırdığımızda karşıımızdaki iş hanının bütün katlarından otelin taşlandığını gördük. Anlaşılan iş hanı önceden taşlarla, molozlarla doldurulmuştu.

Yangın merdivenini kullanmayı düşündük ama hem kapı kilitliydi hem merdiven doğrudan kalabalığın içine iniyordu.

Kara kalabalık *“Muhammed’in ordusu laiklerin korkusu”, “Hain vali, şeytan Aziz”, “Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak”, “Şeriat gelecek laiklik bitecek”* diye bağırıyordu.

Saat 15.30 sıralarında belediye başkanı Temel Karamollaoğlu, mikrofonla halka seslendi: *“Gazanız mübarek olsun. Biz tepkimizi gösterdik, dağılım artık,”* dedi. Onun bu seslenişi kalabalığı daha çok coşturdu, otel daha yoğun taşlanmaya başladı.

16.20 sıralarında alana bir askeri birlik geldi. Yirmi kadar asker vardı. Kapı aralığından gördük. Ancak sonradan öğrendiğimize göre onlar da o gün yemin

etmiş acemi çocuklarmış, tüfeklerinde de eğitim mermisi varmış. Bunu da o çocukların içinde olan bir arkadaşımın oğlu söyledi sonradan.

17.00 sıralarında Ankara'yla telefon görüşmeleri yapıyordu. Aziz Nesin, Arif Sağ, Murtaza Demir... başta Erdal İnönü olmak üzere ulaşabildikleri yetkililerle görüştüler. Hepsinin ortak önerisi, bizim sakin olmamızdı. Biz sakindik

ama kara kalabalık hiç de sakin değildi.

17.30'da telefonlar kesildi.

18.00 sıralarında biz üç arkadaş Lütfiye Aydın, Zerrin Taşpınar, ben 109 numaralı odada televizyonları karıştırdık. Yanılmıyorsam Star televizyonunda bir alt yazı geçti: Sivas'ta olaylar... diye. O arada ben pencereden dışarı baktım. Orada üçgen, balkonumsu bir yer gördüm. Burası bizi bir süre koruyabilir, diye geçti içimden.

19.30'da elektrikler kesildi, karanlıkta aşağıdan gaz kokuları gelmeye başladı.

Saat 19.50 sıralarında bir ses, *“Arkadaşlar aşağı gelin,”* dedi. Sandık ki bizi güvenli bir yere götürecekler. Merdivende iki basamak inmeden bizi büyük bir sıcaklık, duman karşıladı. Aynı anda bir başka ses, *“Arkadaşlar yukarı,”* diye bağırıyordu. Ben o karanlıkta ateşin, dumanın hep yukarı çıktığını düşünerek, *“Arkadaşlar arka odalara yürüyün, kapıları, pencereleri kırın,”* dedim. Kim ne kadar duydu bilmiyorum ama 109 numaralı odadan biz az önce söylediğim o üçgenimsi yere çıktık. Karşıımızda geçebileceğimiz iki pencere vardı ama iki pencerede iki Aczmendi sarıkları, cübbeleri, ellerinde sopalarıyla bize söverek, *“Gelmeyin, girdiğiniz yerden çıkın”* diye bağırıyor, kadınlara ağza alınmadık küfürler ediyorlardı.

Bu arada dönenler olmuş. Biz kararsızlıkla beklerken Aczmendilerin gittiğini, yerlerine gelen tıknaz bir adamın bize, *“Gelin arkadaşlar,”* dediğini gördük. Eşim ondan da kuşkulandı.

Yeni bir tuzağa çekildiğimizi düşünerek *“Gelmiyorum, sizin elinizde ölmektense burada yanarım,”* dedi. Saliseler içinde öteki pencerede Aziz Nesin'in üç korumasından biri olan Komiser

Mehmet'i gördüm. Ötekiler olaylar başladıktan sonra kaybolmuşlardı. Bu koruma, elinde telsiziyle bize, "Gelin arkadaşlar," dedi. "Ben güveniyorum," diyerek önce eşimi indirdim araya, sonra ben indim derken 31 kişi o binaya arka pencerelerinden girdik. Orasının BBP binası olduğunu girince öğrendik. Ayrıntıyı bir yana geçelim. Saat 20.50 sıralarında da Komiser Mehmet'in belediyeden sağladığı bir personel otobüsüyle Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldük. Kurtuluşumuz böyle oldu.

Halit PAYZA- Madımak katliamı ile ilgili dava Sivas'ta açıldı, güvenliğin sağlanamayacağı, yeni olayların yaşanabileceği endişesi ile Ankara'ya taşındı. Adli yargı davayı örgütlü suç olarak nitelendirdi ve Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne (DGM) gönderdi. 1994 yılında DGM, suçluları ve suçluyu karıştırdı. Yakılarak öldürülmeye çalışılan, kurtulduğu anlaşılınca, kurtarılmak istenmeyen, tartaklanan Aziz Nesin'i suçladı, tahrikçi olduğu kanısını ileri sürdü. Aziz Nesin, bundan bir süre önce Salman Rüşdi'nin Şeytan Ayetleri adlı kitabının bazı bölümlerini Türkçeye çevirmiş ve düşünce özgürlüğünü savunmak adına, günlük Aydınlik Gazetesi'nde yayımlatmıştı. Mahkemeye göre bu onu tahrikçi yapıyordu ve suçlular değil, tahrikçi olan Aziz Nesin suçluymdu.

Yargıtay, DGM'nin verdiği kararı bozdu. Kararı hukuka uygun bulmadı.

DGM, 28 Şubat sürecinin de rüzgârlarıyla davayı bu kez "Anayasal düzeni bozarak şeriat devleti kurma" iddiasıyla yeniden görüldü. 33 sanık hakkında idam kararı verildi. 16 Haziran 2000'de mahkeme bozma üzerine yeniden idam kararı verdi. 2002'de ceza yasalarında yapılan değişiklikte idam cezası kaldırıldı. Sanıkların cezaları ömür boyu ağır hapis olarak değiştirildi.

Hidayet Karakuş yargılamayı izleyebildi mi, tanık olarak ifade verdi mi? Yargı kararlarını 'adil' buluyor mu? Ahmet Arif'in "33 Kurşun"u gibi, 33 ölüme karşı 33 idam, ardından da ölüm cezasının kaldırılarak sanıkların farklı cezalara çarptırılmasını nasıl değerlendirilmeli?

*sen ilacını içtin mi
sarısı yorgun yüzünün
beni sevgiyle beklediğin günlerden kalan
biraz sıcaklığın varsa
sar anne beni
konuş benimle
sar beni
kokun dağılsın yüreğime
(Hidayet karakuş, Şimdi Ölme Anne'den)*

Hidayet KARAKUŞ- Davayı avukatlarımız Nusret Senem, Şenal Saruhan izlediler. Bizim Ankara'da davaları izleme olanağımız yoktu. Burada Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde ifademize başvurdular. Burada da savcının eşime sorduğu soruyu unutmadık: "Sivas'ta ne işiniz vardı?"

Türkiye'de adalet düzeneği öteden beri sorunlu olmuştur. Ancak bu davalarda özellikle ilk mahkeme sanki sanıklara daha bir yakınlık duyuyordu. Sonradan Yargıtay'ın bozmasıyla cezalar daha ağırlaştırıldı ama gerçek şu ki adalet hiçbir zaman vicdanları rahatlatacak biçimde gerçekleşmedi. Ayrıntıları basın sık sık yazıyor, biliyorsunuz.

Halit PAYZA- İslam 'hoşgörü' dini olarak biliniyor. Radikal İslam ise hızlı bir ivmeyle giderek yükseliyor. Üstelik 'ılımlı' olmanın ötesinde çok daha radikal... Laik ülkelerde bile 'sağ' İslam'ı kullanarak iktidar oluyor. Seçmenler ve inananlar Allah ile aldatılıyor. Seçmenin bundan yakındığı da yok gibi. Yaşam biçiminin değiştirilmesini istemeyen kitleler

Gezi direnişinde, Atatürk mitinglerinde, benzer etkinliklerde seslerini yükseltmelerine karşın, örgütlü ve iktidar olmayı hedefledikleri için yeterince etkin olamıyorlar. Büyük Ortadoğu Projesi adım adım hedeflerine yürüyor. Asya, Afrika ülkelerinin haritaları yeniden çiziliyor, yeni devletçikler ortaya çıkarılıyor. Haritası değiştirilecek ülkeler arasında Türkiye de var. Türkiye de önce eyaletlerle “Birleşik Türkiye Cumhuriyeti” yapılmak isteniliyor. 12 Eylül’de tezgâhlanan darbenin ereklerinden biri de bu. Kenan Evren Türkiye’yi yedi eyalete bölmek istediklerini söylüyor. Başaramadı. Türkiye eyaletlere bölünemedi ama bir ülkeden iki ülke çıkarılmak isteniliyor ve bugün 12 Eylül’den daha fazla yol alındı.

Hidayet KARAKUŞ- Düşüncelerimin doğru olduğuna inandığım için sonuna değin onları savunmaya çalışıyorum. Türkiye’nin üzerindeki karabasanın Sevr’in öcüyle açıklanabileceğini; işbirlikçilerin, Mustafa Kemal Atatürk’ün deyişle “gaflet, dalalet ve hıyanet içinde olanların” 1946’dan beri Cumhuriyet’in aydınlanmasına karşı sinsi sinsi savaştıklarını biliyoruz. Emperyalistlerin Ortadoğu pastasından gösterdikleri havuç ülkemizi parçalanmaya, dahası yok olmaya götürüyor. Bunu yurtseverlerin aşacağına, elbette yeni bir dünya kuracaklarına, o dünyayı namuslu, adaletli bir ülkede yaşayacaklarına inanmak istiyorum. Her zor günün bir aydınlığı vardır. Özgücümüze güvenerek ayağa kalkacağız. Başka bir çözüm yok. Bu da örgütlü bir çabayla olacaktır. O örgütü de yaratacağız.

Lili Sevan

HÜSEYİN FERHAD

Sahi, bu Dünya kimin yurdu?

Sahi, bu Dünya kimin yurdu?

Peki ama bu Dünya kimin yurdu?

Şu evlerde Ermeniler otururdu
biz şu evlerde. Lili Sevan
sınıf arkadaşımı okuldan:
sıska, kibrit bacaklı, şivekâr
bir o kadar ürkek, sakıngan.
(Şimdi kim bilir nerede
kiminle, hangi cehennemde?
Birkaç tel durur hâlâ saçından
cebimde, meşin kesemde.)
Sinsi, kem gözlerden azade
bir araya gelsek ne zaman
(ben, o, Sarkis, Kamber, Dudu)
suluboya resimleri andıran
Afrin kenarında, Amanos eteklerinde,
yüzünde o esrik, esrarengiz ifade
şiirler okurdu Zahrad'dan.
(Nedense hep ondan okurdu;
yakını, akrabasıydı belki de.)
Tek kelime anlamadığım hâlde
yaralı bir Kafkas kurdu
upuzun ulurdu içimde
upuzun ulurdu içimde
upuzun ulurdu içimde

Ne çok “manifesto”yla sarsılmaya, silkelenmeye çalışılan sanat dünyası... Kimisi hâlâ süren sanat anlayışların, çoğu tarih olan ama takipçileri... Dünya elbette dönüyor. İşte Latin Amerika ve Şili’nin en önemli şairlerinden Nicanor Parra’nın (1914) *Şiirler Karşışiiirler Başka Şiirleri*’ni (Ayrıntı 2015) okudum. Okudum ve gördüm ki “*Karşışiiiri*’ni insanın, hayatın, dünyanın gülünç ve anlamsız yanını göstermek üzere” kurmuş şair. “*insanlığın yazgısını karartan akıldışı’nın basıncına karşı, süssüz, doğrudan, kökten*” bir sesi seçmiş kendisine. Lirik söyleme yüz vermemiş. “*Karşışiiiri de karakterize eden açık alaycılığın kılavuzluğunda, nazımdan çok nesre*” yönelmiş. Tek bir şiir yolu izlememiş “*zaman, kurgu ve anlamda yer yer keskin*” kırılmalar sergilemiş. “*kopuk*” gibi duran sert bir şiir dilini, anlatımını ömrü boyunca izlemiş. Ya “*Manifesto*” şiiri? Bu şiir onun yolunu apaçık ortaya koyuyor geçmişteki “*büyük*” şairleri eleştirerek: “*Bizim büyüklerimiz için / Şiir lüks bir şeydi*” der. O ve onun gibi düşünenler için ise şiir “*Birinci dereceden ihtiyaç*”tır, çünkü onlar “*şiiirsiz yaşaya*”mazlar. Onlardan öncekilerden farklı olarak şunları da göz önünde tutuyorlar: Onlar “*şairin bir simyacı / Olmadığı*”nı düşünüyorlar. Şair de başkaları gibidir “*Kendi duvarını ören bir işçi*”dir. “*Kapılar ve pencereler yapan bir dülger*”dir. Onlar da “*her gün konuşulan / Aynı dilde*”n konuşuyorlar. Farklı olmak derdinde değiller. “*Ve bir şey daha: / Şair buradaysa / Ağaç yaşken eğilmesin diyedir*” Onlar tanrılaştırılan şaire karşıdılar. “*Ucuz şairi / Kütüphane Faresi şairi*” de reddediyorlar. Bütün bu şişirilen şairler “*Sorgulanmalı ve yargılanmalı / Hayata kaleler inşa etmekten / Aya soneler yazarak / Zamani ve uzayı boşa harcamaktan / Paris’teki son modaya uyararak / Rastgele sözcükleri buluşturmaktan*” Bunlardan dolayı, bu “*tanrı*” katılan yükseltelen şairlerin yargılanmasını istiyorlar. Düşüncenin “*ağızdan*” değil, “*yüreğin derinliklerinden*” doğduğuna inanıyorlar. Bu şairler de, Nâzım’ın başlattığı “*Putları Yıkıyoruz*” çıkışına benzer bir şairler

ayaklanmasının gerçekleşmesini istiyorlar. Çünkü onlar “*Kara gözlüklü şiiri / Pelerinli ve kılıçlı şiiri / Hasır şapkalı şiiri*” reddediyorlar. Yerine “*Çıplak gözlü şiiri / Bağrı açık şiiri / Şapkasız çıkan şiiri*” savunuyorlar. Onlar “*Ne perilere ne de deniz kızlarına*” inanıyorlar. “*Şiir şu olmalı*” onlar için: “*Başaklar arasında bir genç kız / Ya da kesinlikle hiçbir şey*” Yadsıdıkları “*Halk şairi değildi*”, “*Bir avuç vaazcı burjuva şairi*”ymiş. Bu şairler “*Diyelim ki komünisttiler / Ama şiirleri bir felaket*”tir. “*İkinci el bir gerçeküstücülük / Üçüncü el bir dekedanlık. / Denizin karaya iade ettiği eski bir teraneler. / Sıfatlarla dolu şiir / Genizden ve gırtlaktan söylenen şiir / Keyfi şiir / Kitaplardan kopyalanmış şiir / Sözden ibaret bir devrime / Dayalı şiir*” Yani hayattan kopuk şiir. Şu eleştiri de önemli: “*Bir düşünce devriminin / Oluşması gereken şartlarda / Bir kısır döngü şiiri / Yarım düzine seçkin tip için.*” Geçmişte yazılan şiirin neden yazıldığını anlamaya çalışıyorlar: “*Küçük burjuvaları korkutmak için mi?*” Peki, “*Nasıl korkutacaksın ki onu şiirle!*” Eleştiri şöyle sürüyor: “*Onlar bir alacakaranlık / Bir gece şiiri / İçin varlar*”mış. Onlar ise “*gündoğumu şiirinin / Arkasında duruyor*”lar. Onların, Karşışiiir şairlerinin “*mesajı*” şudur: “*Şiirin ışıltıları / Herkese eşit ulaşmalıdır / Şiir herkes için vardır.*” Bir kez daha vurgulayarak “*Küçük Tanrı’nın şiirini / Kutsal ineğin şiirini / Öfkeli boğanın şiirini*” yadsıyorlar. Peki, önerilen yeni şiirin özünde ne var? “*Bulutların şiirine karşı / Toprağın şiirini*” öneriyorlar. “*Kahve şiirine karşı / Doğanın şiirini / Salon şiirine karşı / Meydanın şiirini / Toplumsal protestonun şiirini*” öneriyorlar. Çünkü “*Şairler Olimpos’tan indiler.*”

İndiler ama şu sorulara okurlar yanıt verecek Karşışiiir’in şairinin kim olduğuna:

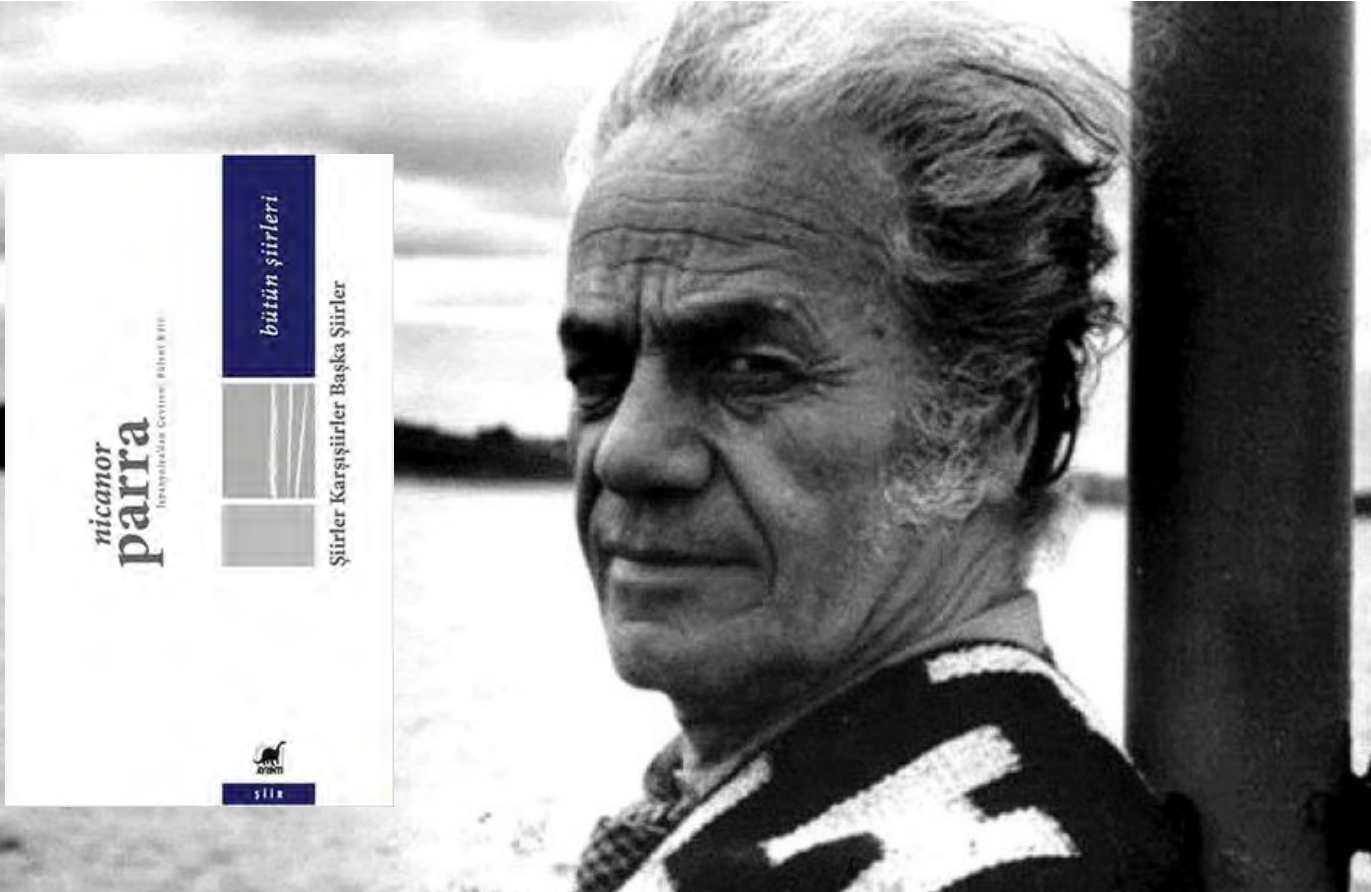
“*Sandukalar ve tabutlar arasında bir tacir mi? / Hiçbir şeye inanmayan bir din adamı mı? / Kendisinden şüphe eden bir general mi? / Her şeye*

MANİFESTO YA DA KARŞIŞİİR GÜLTEKİN EMRE

gülen bir avare mi / Yaşlılık ve ölüm de dahil? / Haysiyetsiz bir konuşmacı mı? / Uçurumun kıyısında bir balerin mi? / Tüm dünyayı seven bir narsist mi? / Eli Kanlı bir soytarı mı / Bile isteye sefillik çeken? / Bir iskemlede uyuklayan bir şair mi? / Bir modern zamanlar simyacısı mı? / Bir küçük burjuva mı? / Bir şarlatan mı, / bir Tanrı mı, / bir masum mu? / Bir Santiago köylüsü mü?” Ey, okur, sence doğru olan dizenin altını çiz. Peki “karşışiiir” nedir? “Bir çay bardağında kopan fırtına mı? / Bir kayadaki kar lekesi mi? / İnsan boku dolu bir tepsi mi / Peder Salvatierra’nın inandığı gibi? / Gerçeği söyleyen bir ayna mı? / Yazarlar Birliği Başkanının / Suratına indirilen bir şamar mı? / (Tanrı kendisini korusun) / Genç şairlere bir uyarı mı? / Jet gibi uçan bir tabut mu? / Merkezkaç kuvvetine bağlı bir tabut mu? / Gazyağıyla çalışan bir tabut mu? / Ölümsüz bir cenaze konuşmacısı mı?” Evet, ey okur, bu dizelerden (cümlelerden) sana doğru geleni işaretler misin?

Kışkırtıcı bir tavır ama, eskiyi yıkmak gerekince bu tavır benimsenir elbette. Sonra da “Manifesto” şiiri için şunu da söylediğini belirtmek gerekiyor şiir anlayışına açıklık getirmek için: “O şiirde bir başka düşünce daha vardı: Ben aynı zamanda acaba deneme türünde bir şiir yapmak mümkün müdür diye merak ediyordum, düşüncelere dayanan bir deneme şiiri.” Yanıtı da şöyle olur bunun: “düşüncelerin öne çıktığı, duyguların, izlenimlerin, şiirin kendisinin ikinci planda olduğu bir şiirin mümkün olduğunu” gördüğünü, anladığını söyler.

Var olan şiir anlayışına başka bir kapıdan girip, başka pencerelerden bakmaktır Nicanor Parra’nın Karşışiiiri. Kara değil, tersine ak bir şiirdir!

RUCKSACK GLOBAL POETRY

PATCHWORK İSTANBUL-İZMİR ETKİNLİĞİ

YABANCI ŞAİRLER ŞİİR DOSYASI

ERKUT TOKMAN

BÖLÜM:2

Don Krieger

Beyin fonksiyonlarının elektrik aktiviteleri üzerine biyomedikal alanında araştırmacıdır. 2020 yılındaki *Discovery (Keşif)* adlı karma yapıtıyla Pushcart ödülüne aday gösterildi ve aynı yıl Yaratıcı Bilim Kurgu Dışı Eserler Akademisi'nin (Creative Nonfiction Foundation Science) üyesi oldu. Eserleri American Journal of Nursing, Neurology, Seneca Review, The Asahi Shimbun, The Blue Nib, The Pittsburgh Post-Gazette ve başka dergilerde yayınlandı. Farsça, Türkçe ve Yunancaya çevrildi.

The "Boston Tea Party" inspired America's revolution.

Amerikan devrimini etkileyen "Boston Çay Partisi"

In the Beginning

... there are no slaves, ... anyone that sets foot here becomes free. Men and women are equal before the law ...

Article 19, Pinochet's Constitution

Our Fathers conceived America
in war and a sweet promise
all men
are ... equal ...

Thirteen years later
at full term
with crow quill dipped
in iron gall ink

they aborted their oath
to native people, women, slaves ...

Even Chile's dictator did better.

Başlangıçta

...köleler yoktu,.... buralara ayak basan herkes özgürleşir. Yasalar var olmadan önce kadınlar ve erkekler eşittir

19. madde Pinoşet'nin Birliği

Atalarımız Amerika'yı savaşa gebe bıraktı
Ve tatlı bir söze
Bütün erkekler
Eşittir.

On üç yıl sonra
Tam gaz
Karga tüyü batırılmış
Demir mazı mürekkebine

Onlar yerli halka, kadınlara, kölelere...
Ettikleri yeminlerinden vazgeçtiler

Şili'nin diktatörü Pinoşet bile daha iyisini yaptı.

İngilizceden Türkçeye çeviren: Erkut Tokman

RUCKSACK GLOBAL POETRY
PATCHWORK İSTANBUL-İZMİR
ETKİNLİĞİ YABANCI ŞAİRLER
ŞİİR DOSYASI

ERKUT TOKMAN

Pankhuri Sinha

İki dilde yazan, genç şair ve öykü yazarı. İngilizce olarak yayımlanan iki şiir kitabı, Hintçe olarak ise iki öykü, beş de şiir kitabı vardır ve daha pek çoğu yayın sırasını beklemektedir. Eserleri, yurt içi ve yurt dışında dergilerde, antolojilerde yayımlanmıştır. Birçok prestijli, ulusal/uluslararası ödül kazanmış, eserleri yirmi ikiden fazla dile çevrilmiştir. Yazılarında sürgün, göç, cinsiyet eşitliği ve çevresel kaygılar gibi konular hâkimdir. Delhi Üniversitesi'nde lisans ve Symbiosis Pune'da Gazetecilik Yüksek Lisans öğrenimini tamamladıktan sonra SUNY Buffalo'da Tarih alanında yüksek lisans yapmıştır. Kanada Calgary Üniversitesi'nde doktorasına devam etmektedir. Gazeteci, öğretim görevlisi ve içerik editörü olarak çeşitli mevkilerde çalışmıştır.

The map of poetry

Poetry almost always has a romantic element
Also has a map
Passing through strange innumerable
mountains
Plateaus, crossing boundaries politically
created
It often comes to sit by a river drying up
Or a pond being filled
There is a separate cry about the river bed
In which the river is inevitably present
But so is the loss of so much beauty around
And this cry, this scream has its own vibrations
Reasons and persona
And thus, comes into being a neat map of
poetry
And behold, with the sudden imposition of
towns dilapidating
Like my own, poetry is sulking away
Walking calmly into the tranquility of the
forests

Şiir haritası

Neredeyse hep romantik bir esası var şiirin
Bir de haritası
Sayısız yaban dağları aşan
Yaylaları, siyasetin yarattığı sınırları geçen
Çoğu kez kurumuş bir nehir kıyısına tüner
Yahut doldurulan bir göletin
Ayrı bir feryadı barındırır nehir yatağı
Nehrin kaçınılmazca bulunduğu
Oysa etraftaki bunca güzelliğin kaybı da orada
Ve bu feryadın, bu çığlığın kendi titreşimleri var
Sebepleri ve şahsiyeti
Nitekim düzgün bir şiir haritası halini alır
Ve bak, aniden harap olan şehirlerin
dayatılmasıyla
Benimkine benzeyen bir şiir somurtarak
uzaklaşıyor
Ormanların sükûnetine doğru sakince
yürüyerek

İngilizceden Türkçeye çeviren: Erkut Tokman

RUCKSACK GLOBAL POETRY
PATCHWORK İSTANBUL-İZMİR
ETKİNLİĞİ YABANCI ŞAİRLER
ŞİİR DOSYASI

ERKUT TOKMAN

Eva Petropoulou- Lianou

Reece'de doğdu. Çok sayıda kitap ve e-kitap yayınlamıştır. En son kitabı İngiltere merkezli Ontime Books yayınevi tarafından yayınlan *Samurai Nogas San'ın Maceraları*'dır. The Poet Edebiyat dergisi ile işbirliği yapmaktadır. Amerika Merkezli Uluslararası Edebiyat Birliği'nin bir parçasıdır. Yunan Edebiyatı ve şiirini teşvik etmektedir. Eva; Sırbistan Alia Mundi Derneği, Yunanistan Uluslararası Yazarlar ve Sanatçılar Derneği, Pire Edebiyat ve Sanat Derneği ve Korint Yazarlar Derneği üyesidir.

Maman

Maman
For Every missing child
A maman is crying
A papa s tear crying his heart appart
For Every missing child
God is sending angels as his guard
For Every missing child
Send a wish to the star
Do a prayer
Ask to find
For Every missing child
A teardrop in every flower
A bird fly up to the sky
Search for every child
Take away from his mom
Open your arms
Open your heart
When u see a child
In the streets
A mother will seek for him
Smile
Because maybe u will be the mother
Of this missing child

Anne

Annem, Viky Petropoulou'ya

Anne
Kayıp her çocuk için
Bir anne ağlıyor
Bir Baba'nın kalbinden ayrı gözyaşı ağlıyor
Kayıp her çocuk için
Tanrı meleklerini koruma olarak gönderiyor
Kayıp her çocuk için
Yıldıza bir dilek gönder
Dua et
Bulmak iste
Kayıp her çocuk için
Her çiçekte bir gözyaşı damlası
Bir kuş gökyüzüne uçuyor
Her çocuğu aramak için
Onu annesinden al
Kollarını aç
Kalbini aç
Bir çocuk gördüğünde
Sokaklarda
Bir anne bulacak onu
Gülümse
Çünkü belki de annesi olacaksın
Bu kayıp çocuğun

İngilizceden Türkçeye çeviren: Ruhsan İskifoğlu

2022'YE IŞIKLA DOLAN İKİ ŞİİR KİTABI

HÜSEYİN PEKER

Süleyman Berç Hacil, *Şekerlenme* (Kharon yayını, 2022) başlığını, yeni çıkan şiir kitabına uygun görerek sunmuş. Kapağa siyah rengi vermesi de, kitabın içeriğine daha yakın bir renk olarak, şiirlere dair tüm duygularını ortalıyor. Kitapta sayfa numaraları Romen rakamlarıyla verilmiş ve özgeçmiş de bilerek konmamış. Tüm bunların değişiklik adına, belki şairin kendisi, belki de yayınevince yapıldığını düşünüyorum. Şekerleme bildiğimiz gibi, yorgunluklara denk gelen kısacık uyku aralarıdır. Şekerleme yaptık deriz. Oysa *Şekerlenme* biraz tatlanma anlamına yakın. İnsan daha çok sevildiğinde, ilgi gördüğünde şekerlenebilir. Şairin bu gerçeğe nereden vardığını kestiremeyiz. Sonuçta içe dönük duygularını fazla geliştirdiği ikinci şiir kitabında; şekerlenme, içlenmeye dönüşen dizelere yapılan bir ters köşeyi de hatırlatıyor.

Öncelikle Hacil, varoluşçu diğer şair ve yazar örneklerinde olduğu gibi, genç yaşına oldukça kara düşünceler sığdırmış. Mükemmel biçimde ve sürekli kendini dinleyen, izleyen bir şair var karşımızda. Bu genç yaşta kendiyi bu kadar iç içe kalmak ne kadar doğru bilemem ama Hacil, bu kendi etrafında pervane gibi dönen açık ve yalın üslubuyla büyülüyor bence. Okuru pervazına alıyor. Kaptırıyor ve sürüklüyor:

"Gece uyumayı bilmem zaten
küçüklükten beri!" (*Şekerlenme*, s:37)

"Dağınık durumdayım
Hiç sevmiyorum halimi
Yaş aldıkça çirkinleşmek
Biliyorum, delilik bu!
Bu evhamlar, çok sigara!
Çok su!" s:36)

Hacil, kendini çok dinliyor, kendinden hiç ayrılmıyor. Hatta sürekli eleştiriyor. Kendinden sıkıntı çekiyor. "Ellerim nasıl titrer", "Kaldığım

yerden, suça devam ediyorum" derken, bu karamsarlığın nereden kaynak aldığını anlamakta güçlük çekiyoruz. Bir kısmı anneden, babadan geçen bir sıkıntıya benziyor yaşadıkları. Yoksa sevgililerinden yana hep derdi kendinde kopuyor. "Bir kadın ağızıma oturdu", "Sana oturmalardan, aramalardan, dinlenmelerden geleceğim." Bu son saydığım buluşma öncesi bozulan sessizlikte söylediği, andığı bir şey var. Sevgilisine oturup dinlendikten sonra varacağından söz ediyor şair. Bu hatıra da şunları getiriyor. Hayli çalkantılar yaşıyor şair, iç dünyasındaki karmaşayla baş edemiyor.

Sana ancak dinlendikten sonra gelebileceğim hatırlatması gerektiğini söylemesi, onun çalkantısına dair işaretler. Bu çalkantı ve kendini dinleme öyle had boyutlara ulaşmış ki:

"Sustum, yeniledim sustuğumu
Kendimden çok acılar çektim
Bozuldum, ne yaptım
Gittikçe daha fazla
Yalnızlaştım ömrümde" (s:5)

Şairin "duydum çoktan, ölmüş bir adamı" diye andığı şey, hırpalanmış bir gençliğin timsali olmak.

ŞİİR KİTAPLARI ARASINDA

HÜSEYİN PEKER

hissetmiyorum” demesi de aynı kara çizginin değişik boyutlarında şiire tünemiş verilerden.

“Biliyorum çoktandır ayakta uyuyorum” (s:23)

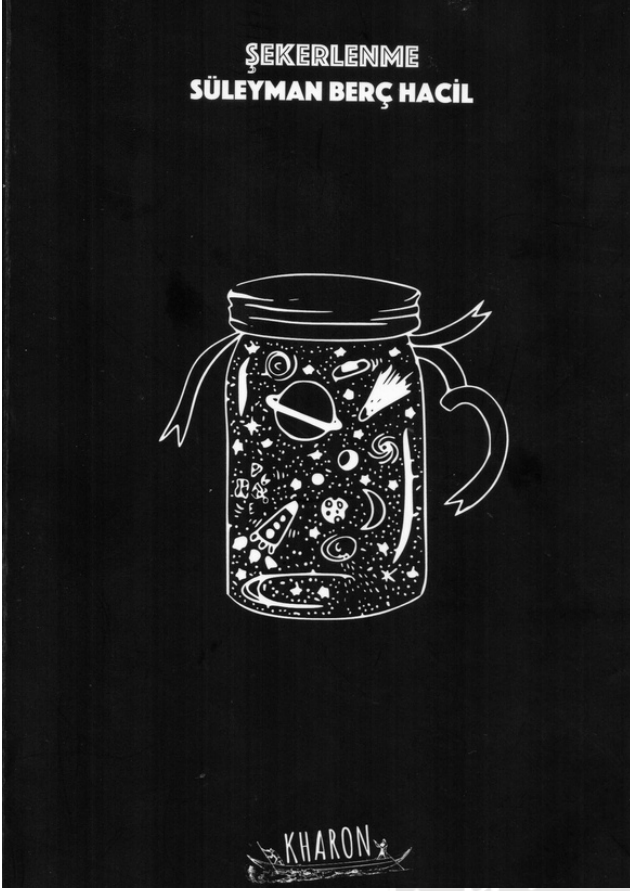
Şair bunalım içindedir. Açıkça anlatmış bunu. Adının *Şekerlenme* olmasına rağmen, aydınlık taraf bırakmayan bir kara kitap bu! Genç yaşta ölüm üzerine tasarım yapan ve de bunu güzel biçimde sunan bir şiirsel yapıya sahip. *“Ben tatlı dilliyim aynı zamanda adı” (s:24)*. Kendini böyle yerden yere vurmasındaki amaç ne!

*“Zenginlik içinde büyümeyi beceremezdim
Beni kendim gibi hissettiğim zamanlar kurtardı”
(s:25)*

Şair anne ve babasının ona yarattığı evreni küçümsüyor gibi konuşuyor. Onlar zengin birer varlıktılar, dünyalarına aldılar beni, ama kurtaran gene kendim oldum demenin işaretleri içerisinde. *“Seni çıplak görmek benim en büyük suçumdu” (s: 26)*. Buradaki çıplaklığı sadece sevgili bağlamında değil, görüp görülecek her şey anlamında okumak gerekiyor. Belki de sadece sevgilidir, bilemiyorum. *“İnsan ilişkilerim problemlerle dolu” (s39)* diyen kendine kulak kabartmayı seven günlerin şairi S. B. Hacil, aşağıdaki dizelerde suçunu itiraf etme tonlamasında:

*“Bizim mahallede bir sarhoş var
O da aynı benim gibi
O da yalnız ve
Sarhoş yalnızlığından.
Ben ise şairim
-Katil olacağıma şair oldum-
Kendimi öldürüyorum her gün” (s:39)*

Existencialiste (Varoluşçu) düşüncenin Dostoyevski'den Camus'ya, Sartre'a; bizim şiirimizde de Edip Cansever'den günümüzde Sezgin Öndersever örneğinde olduğu gibi çok şaire bulaşmışlığı vardır. *“Kimseler beni*

Kitabın başındaki Oğuz Atay'ın *“yeni nefretlerle uğraşamam”* alıntısı da kitabın içeriğine dair bir ipucu sanki. Bu kitapta o kadar kendiyile uğraşmalarla karşılaşacaksınız ki; ben yoruldu, siz ey okur bilin ki yeni nefret aramıyorum, *“kaçın benden artık”* dercesine hız kazanıyor.

*“Ben yalnız bir adamım
Açıklıyorum, dolu yağıyor kalabalık
Karşıyorum meleklerle
Bulutlara gidiyorum” (s:16)*

Bu alıntıda *“dolu yağıyor kalabalık”* demesi karamsar ve bu dünya hiçbir görüşünün bir yansıması sanki. Kalabalıklar batıyor şaire. Onları yağın doluyla kıyaslayarak, kapkara bir çizgide tasarlıyor. *“seni anlatırken daha çok sigara içiyorum”* demesi de umut sayacağı sevgilisinin sigara içerek aynı karanlıkta boğulmasını işaret ediyor. *“Sen gittin, kendimi bir halde*

ŞİİR KİTAPLARI ARASINDA HÜSEYİN PEKER

tanıyamaz, artık mutluyum" (s:53) diyen bir şairin artık karamsarlıkla iç içe olmanın hazzını yaşamaması yadsınamaz.

*"Dünya bizim için
Sağlıksız bir yer
Önümüze ne çıkarsa
Onu yaşıyoruz" (s:58)*

Bakın ben bu Süleyman Berç Hacil şiirini, en azından vardığı noktadan sonra pek sevdim. Hatta kucakladım bu şiiri. Çünkü hayat için "önümüze ne çıkarsa onu yaşıyoruz" demek bir büyüklüktür, varılan bir üst noktadır. Bravo şaire! İçeride kapanmanın en güzel işaretlerini yalın ve süslemeden koydun önümüze. Kapkara gelişen dünyanı anlatım üstünlüğüyle sevdirdin, hatta katılır olduk önümüze.

Bence bu Şekerlenme'yi bulup okuyun; saf, yalpalamayan, kendini dürüst ifade eden bir genç şairin kemik sesleri. Düştüğü halde kırılmamış, zaman örgüsünde kendine yer arayan bir kara sakal dünya. Uçsuz bucaksız bir evrenin dar kapılar ardında hesaplanışı. Dili iyi kullanan, haklı bir şairden.

Seval Arslan'ın yedinci şiir kitabı *Ya Sonra* (Öteki Yayın, 2022) önceki şiir kitaplarını aşan bir doğrultuya yönelmiş. "Güzelleşsin diye dünya, insanlar, barışla, şiirle" gibi daha evrensel boyutta tasarımlara açık bir gelişimle yol alan bir şairle karşı karşıya bırakıyor bizi. Seval Arslan'ın "soyağacımın kökleri", "gizli koku, bedenimin kokusu" diye araştırdığı alan o kadar genişliyor ki dize aralarında vardığımız nokta ister istemez Ezra Pound'un, Seferis'in ilgi alanlarına yaklaşıyor okuru:

"Anlamadığım bir büyücülük törenine katılmış gibiyim. Bunun bende ruhsal bir bunalım yarataca-

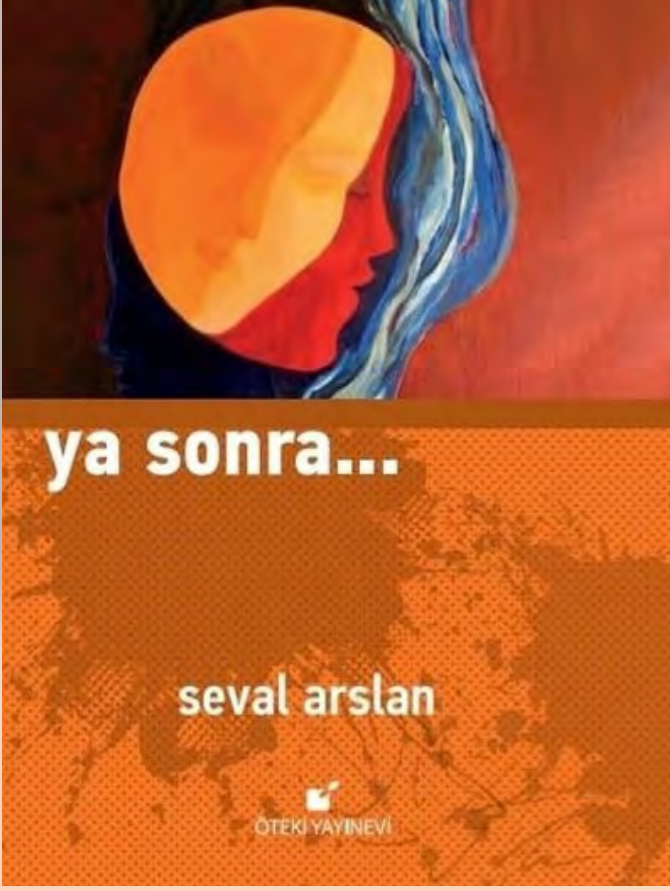

ğını biliyorum, ama sonuçlarının ne olacağını kestiremiyorum. Sanki hiç düşünmeden atmışım kendimi bu yaşantıya; sanki ölümlere meydan okumak için yapmışım bunu... Ama dönmek için çok geç artık: Çark dönmeye başlamış bir kere. Körfezin öbür yakasından birinin durmadan ve amansızca sardığı bir iplikle bağlıyım bu kıyıya."

Seferis'in "Üç Kırmızı Güvercin" önsözünden başlık olarak aktardığım bu satırlarda da ifade edildiği üzere, Seval Arslan dünyaya, evrenin parçalarına daha toplu gözle bakıp değerlendirme moduna girmiş bulunmaktadır. "hayalet kumlar şarkı söylerken" diye söz ettiği mekân ya da yarattığı bakış açısı; gölgelerin fısıltısıyla, tanrılara adak adanan topraktır, insanlar doğaya tutsaktır. Gözlükler evrene toplu bakış açısına odaklanmıştır. Bilgesel, içsel yolculuk dediği şeye kavuşmuş bir şairdir artık Seval Arslan. Kök salınan toprağa, dünyanın evi ormana bakarak, gerek mitolojik kanada tutunarak, gerek tarihin soylu soluğuna sığınarak yaratılmış şiirler:

*"ışıklı dalgaların dokunuşuyla gemiye
hiddetli tanrıların kesin yargısı: kuş geçimi cezası
insanları mızrak gibi fırlatan oradan oraya" (Ya Sonra, s:25)*

ŞİİR KİTAPLARI ARASINDA HÜSEYİN PEKER

Su perileri, Lidyalı güzel kız, hünerli Arachne, mızraklı yontucular, kibirli Hektor'un hırsı, barış sesleri arasında yükselen savaşın boz bulanık rengi, faili meçhul cinayetler, savaşın, bombanın ayıbında erken ölen çocuklar, doğum sağanağı, çöpten kâğıt toplayanlar. Buna benzer birçok konuda evrensel boyutta düşünme sınırında dolaşiyor Seval Arslan. Hani bir tık daha gitse Ezra Pound'un *Kantolar*'ındaki erişilmeze ulaşacak:

"Ezra Pound, Kantolar başyapıtını dünya kültürüne ait kolajlardan oluşan görkemli bir epik olarak kurgulamıştır. Metindeki ani geçişler, kopukluklar, tarih, siyaset, ekonomi ve coğrafyaya yapılan sayısız gönderim, tarih kitaplarından ve mektuplardan doğrudan aktarılan parçalar bu şiirleri okumayı, zorlu ama bir o kadar da ilginç ve zevkli bir deneyime dönüştürmektedir."

Seval Arslan, dünya şiirinde örneğine rastladığımız birçok şaire gönderme yapmış nitelikte çalışmaktadır. Onlardan hiç de eksik kalmamış genlerimize yaklaşmakta, Ege'nin İon, Roma, Bizans ve Osmanlı geçmişinden kalıntılarla iz bırakan eki soluğuna erişmekte, seslenişini o topraklardan duyurmayı denemektedir:

*"doğandan olmayan tel ağ
spermi çürüten spiral
kokuşmuş et, ter, idrar kokan
ölüm sağanağı
çürüyen dokuya kürtaç gerek
çakılan kav, körüklenen ateş
sınırı çoktan aşan
yangına su gerek su.." (s:18)*

Seval Arslan, bir diz boyu aşamalı şiire çalışmaktadır. Bir ucu büyük yapıt hissi taşıyan, çalışılmış, uğraşılmış yapıtlar, çalışmalar.

*"parmaklarını oynatmayanlar insanlık için
mutlaka yaşayan ölülerdir
ah! kan içinde dünya" (s:75)*

Kullandığı dil ve söylem ileriye dönük, topluma hiza vermek isteyen dünyaya dair ileri bir yöntem arayışıdır. Eline sağlık diyorum Seval Arslan'a. Niobe'nin ağlayan gözlerine bir elmas ışığı bıraktığı için. Koskoca Gediz ovasını aydınlatır gibi bir yazma serüvenine iz bıraktığından dolayı.

Oyuncak, Makine, Heykel?

DATÇA KEDİSİ

M. ÖZGÜR MUTLU

Elinde, daha önce görmediğim garip bir nesneyle geliyor adam, karşıma oturuyor. Yanına *Eski Öküz*'ü baş aşağı koyuyor, yere. Öyle duruyor. Beyaz renkli, üzerinde çevrilebilir iç içe ve üst üste kadranlarla yazılar olan nesneyi bize gösteriyor ve bu nedir sizce diyor? Masada dört beş kişiyiz. Hepimiz sırayla elimize alıp evirip çeviriyor, kadranlarla oynuyoruz. Müzikle ilgili bir alet olduğunu anlıyoruz, üzerindeki notaları belirttiğini düşündüğümüz D, F, C, A gibi harflerden. En üstteki kadran bu, bir altta sayılar var ve bu kadran da dönüyor, böylece harflerle sayıları döndürerek farklı kombinasyonlara ulaşabiliyor. Bu arada bir de renk faktörü var, kadranların her dönüşünde renkler değişiyor. Nesnenin altında bu renklerin bir de lejanti var: Dorian, Aeolian, Ionian, vs. Tahminlerimiz doğru çıkmayınca, biraz dalgaya vuruyoruz, fal açmaya yarıyor diyen var, bulmaca diyen var. Sonunda eline alıyor nesneyi, bu oyuncacı ben yaptım diyor ve anlatmaya başlıyor. Adı *Beşliler Çemberi* ya da *Modmatik*, kısaca seslerin majör ve minör devam sesleri/notaları konusunda yeni bir bakış açısı getirmeye çalıştığı, bütün notaları Do Majör üzerinden açıklamaya çalışmak zorunda kalmadığınız bir oyuncak, bir notadan türeyen makamların ses dizileri... Müzisyenlerin daha kolay anlayabileceği bir şeyden bahsediyor ama oyuncacının özgün bir keşif ve eşsiz olduğunu ve önemli bir soruna çözüm getirdiğini anlayabiliyorum kıt kanaat müzik bilgimle. Bu oyuncacının üzerine uzun süre konuşuyoruz, laf dönüp dolaşıyor, kulağımızın alışkın olduğu sesler, bir notadan sonra beklediğimiz notalar ve kulağa oturmayanlar,

derken söylediklerini biraz göstereceğim diyorum yanına koyduğu aleti gösterip. Gitarı eline alıyor, gitarın adı Eski Öküz, gerçekten de bildiğimiz standart gitarlardan çok farklı, daha iri. Onu da kendisi yapmış. Aletin fizyolojisinde kendi kullanımına özgü rahatlıklar sağlayan tasarımlar geliştirmiş ama en göze çarpan şey, gitardaki her tele ait perdenin basitçe ve kendi başına çıkarılıp takılması ve böylece ufak dokunuşlarla farklı ses düzenlerine geçiş yapabilmesi. Adı Eski Öküz çünkü yeni bir gitar daha yapmış, onun adı da Deve. Çalmaya başlıyor ve tellerin net titreşimleri bahçeye yayılıyor. Etkileyici bir sesi var gitarın. Sonra gitarın özelliklerini anlatıyor. Bir sürü kahve ve sigara içtikten sonra da denize gidiyor. O giderken arkasından bakıyorum ve hayatta görülebilecek en ilginç insanlardan biri diye düşünüyorum: Çağlayan Örgü.

Aslında onunla birkaç yıl evvel, Latife Tekin'in davetiyle Gümüşlük Akademisi'ndeki söyleşiye gittiğimde tanışmıştım. Orada bir atölyesi vardı, darmadağın ve güzel, Akademi'ye yeni gelmişim ve Latife Hoca etrafı gezdiriyordu, bu yüzden çok da heyecanlıydım ve alıcı gözle bakamamıştım atölyeye. Sonra Çağlayan'la konuşunca, aslında onu daha önce Datça'da gördüğümü hatırladım. Datça'da yaşayan *Rampapa* grubunun solisti arkadaşım Feride Sofugil ondan hep bahsederdi, birkaç kez de Datça'ya geldiğinde görmüştüm. Eskiden birlikte çalarlarmış. Birkaç yıl sonra da işte Ovabükü'nde oyuncacıyla birlikte oturup sohbet ettik. Sonraları Çağlayan'ın aslında sadece müzikle ilgilenmediğini öğrendim. Çağ-

layan oyuncaklar yapıyor, ahşap, metal ve farklı malzemeden mekanik oyuncaklar, pilliler ve elle çalıştırılanlar, rüzgarla salınanlar, mıknatısla harekete geçenler... Tabii bunlara sadece oyuncak demek mümkün değil, mekaniğin, sesin, malzemenin bileşiminden mürekkep sanat eserleri hepsi de. Çarklar, teller, kablolar, dinamolar, gargalaklarla örülmüş bir hayal dünyası. Birkaç örnek vermek gerekirse, elle çevrilen ya da pille çalışan ip atlayan, salıncağa binen insanlar, boks yapanlar, kavga eden sevgililer, yemlenen kuşları ellerindeki iplerle oynatan kuklacı, barfiks çekenler, dans eden, yürüyen, koşanlar, motor sürenler, ahşap dalgalar üstünde devinen tekneler, hipopotamdan kaynak makineleri, kurmalı dönme do-

laplar, cadılar, ağaçkakanlar, öküzler, oduncular, gitarcılar, çellocular, daha neler neler. Özellikle çarklar büyük yer tutuyor bu oyuncaklarda. El ele tutuşarak zincir oluşturmuş insan formlarının birbirini döndüren onlarca çark arasında dönüşü ve uzuvlarının yerçekimiyle hareketi inanılmaz bir etki yaratıyor. Chaplin'in çarklar arasında kaybolan modern insanı anlattığı *Modern Zamanlar* filmi hatırlattı bana, Çağlayan'ın işi de gördüğüm en güzel çark-insan etkileşimlerinden biriydi diyebilirim. Anlatmakla tabii bu etkiyi hissettirmek mümkün değil. Çağlayan'ın bu oyuncakları Bodrum Gümüşlük Akademisi'nde duruyormuş. Gidip göremeyecekler için youtube'ü önerebilirim. Yaptığı birçok oyuncağı, musiki oyuncağını ve enstrümanları youtube kanalında izleyebilirsiniz. Çağlayan aynı zamanda enstrüman da yapıyor. Bazı müzisyenlere özel tasarımlar da yapmış, mesela Serdar Öztıp, Onur Türkmen, Sarp Maden onun yaptığı gitarları kullanıyormuş.

Oyuncaklara dönecek olursak, müthiş detaylar içeren ve muntazam bir işçiliğin ürünü olan bu oyuncaklarda en çok dikkatimi çeken şey, pilli ya da elle çalıştırılan oyuncakların sürekli tekrarlanan hareketleri ve buna eşlik eden çark, motor, sürtünme, çarpma sesleri. Hareketin ve sesin biteviye tekrarının ve dönüşünün izleyeni hipnotize edici bir tarafı da var, diyebilirim. Bu sürekli ve aynı temel hareketin içinde aynı zamanda sapmalar, rastgelelik de var bolca. Bunu örneğin insan formlarının eklemlerinin hareketliliği ile sağlıyor. Salıncakta sallanma, ip atlama, yürüme hareketi sabit ama bir yandan her turda, ayaklar, bilekler, kollar, bacaklar rastgele savruluyor, çark dönüyor etrafındaki insan zinciriyle ama bedenler rastgele savruluyor bu dönüşte. Bir örnek de tekneden, yan yana sıralanmış onlarca ondüle edilmiş dal-

ga işlevi gördüğü denizde, bu parçalar pille ya da elle çevrilen çark sayesinde dalgalandıkça üstünde sağa sola, öne arkaya serbestçe devinen teknenin hareketleri tamamen gelişigüzel ve dalgalar hızlandıkça bir noktada tekne dalga platformundan aşağı düşüyor, fırtınada alabora olan bir tekne gibi. Hareketin içindeki hareketi, birbirinin aynısı gibi görünen adımların, yeknesak dönüşlerin içindeki dinamizmi böyle sağlıyor. Tabii seslerden bahsetmek de gerek. Mekanik tırlamalar, cırlamalar, şaklamalar, taklar, tıklar, art arda, sürekli. İçinde garip bir uyum barındıran gürültü. Bir müzisyen olarak Çağlayan'ın, oyuncakları bu sesler için tasarladığını dahi iddia edebilirim ama etmiyorum. Buna karşın sesle, ses dizileri ve makamlarla, ritimle ve doğal olarak aslında notaların belli aralık ve değerinde tekrarından oluşan müzikle uğraşan biri için tekrarlanan bu sesler ne ifade ediyor? Merak ediyorum.

Oyuncakları güzel mi? Evet. Neden? Bu mekanik oyuncakları basit birer makineye ya da otomata benzetebiliriz aslında. Ve Eco diyor ki, insanlar ilk makineleri gördüklerinde önce dehşete düştüler. Huzursuz ediciydiler. Helenistik dönemde ve Roma'da makineler vardı ve hileli oyuncaklara benzetilmişlerdi. Ortaçağ yazarları gördükleri bu şeylere hayret uyandırıcı derler, harika olarak tasvir ettikleri ise otomatları harekete geçiren gizli mekanizma değil, dış görünüş ve uyandırdığı gerçeklik hissidir. Çağlayan'ın otomatlarında ise mekanizma gizli değil, hatta tam tersine çarkların, iplerin, tellerin, kabloların bir arada uyumlu hareketi oluşturması, sanat eserinin sergilenen, hatta bu işleyişi seyredilmeye değer kılan unsurlarından. Eco'nun tespitiyle Leonardo da Vinci de makinelerin hareketli aksamını gururla teşhir etmişti. XV. yy'dan itibaren insanlar makineleri

makine oldukları için ve mekanizmalarındaki yaratıcılık için beğenmeye başlıyorlar. Makine sanki sadece harika iç yapısını sergilemek için var, işlevselliği ne olursa olsun. Rönesans ve barok dönemi makineleri dişli çarkın, bağlantı kolunun ve civatanın estetiğe dayalı zaferi olarak değerlendiriliyor. Geçen yüzyıl başlarında fütürist Marinetti bir yarış otomobilinin Samotrake Nike'sinden daha güzel olduğunu söylüyor. Tabii burada artık işlevselliğin güzelliği de ön planda. Süreç içinde Kafka'nın *Ceza Kolonis'i*nde yarattığı çarklı işkence aletinin ölümcüllüğünden geçip bakir makineler kavramıyla karşılaşıyoruz. Herhangi bir işlev taşımadıkları ya da saçma sapan işlevleri olduğundan güzel olarak değerlendirilen makineler bunlar. Bakir makine terimi Duchamp'ın bir çalışmasından geliyor. Bu makinelere Raymond Roussel'in eserlerinde rastlıyoruz. Tinguely gibi bazı sanatçıların eserlerinde ise kendi duygusuz hareketlerini üreten ve tek yaptığı amaçsızca şakırdamak olan makinelerle karşılaşıyoruz. Ona göre bu makineler bizi gülmeye ve neşeli olmaya heveslendirirler ve altında kötü bir şey olduğunu sandığımız gizli bir amaç gördüğümüzde yaşayacağımız dehşeti denetlememizi sağlar, tüm diğer sanatlar gibi.

Dadaist Jean Tinguley çığır açan bir ressam ve heykeltıraş. Heykel ve rölyeflere ilk kez küçük motorlar yerleştirerek ses ve hareketi heykele dahil ediyor. Yapıtlarına kinetik heykeller ya da makine heykeller de deniyor. Karmaşık yapılı, robotsu, bir yığın farklı malzemenin aynı anda hareket ve ses üretimini içeren devasa yapıtlara imza atmış. Benim makinelerim iniltidir demiş Tinguley ve sesle karışık makinelerine duymak istediği sesleri yüklediğini söylemiş. Şaşırtıcı, şok edici, hayrete düşürücü olarak nitelenebilir çalışmaları. İsviçreli sanatçının yapıtları Basel'deki adına açılmış müzede sergileniyor. Çağlayan'ın çalışmalarının bazılarını kinetik heykel ya da makine heykel olarak tanımlamakta da sakınca yok bence. Sözelimi Öküz, Bruno, Şarkifelek isimli tasarımlar bana kalırsa basbayağı heykel.

Eco'nun *Güzelliğin Tarihi*'nde bahsettiği Roussel kitabı (*Impressions d'Afrique*) ne yazık ki Türkçeye çevrilmemiş. Roussel'in Türkçedeki tek kitabı Tahsin Yücel çevirisi olan *Solus Locus*. Salvador Dali'nin yangından tek kurtarılacak kitap dediği ve Michel Foucault'un üzerine bir kitap yazdığı, dili ve içeriği zor, anlaşılması en güç kitaplar arasında gösterilebilecek ruh yoksunu bir kitap bu. Yıllar evvel ecel terleri dö-

kerek okumuş ve çok etkilenmişim. Tekrar göz gezdirdim. *Solus Locus* (Ankara'da bir mekandı eskiden aynı zamanda hem de bana bir öykümde isim ve mekan olarak ilham verdi) Canterel'in içinde türlü sanat eserleri ve icatlar barındıran konağının adı. Canterel bir grup misafirine akla hayale gelmeyecek icatların bulunduğu konağın bahçesini gezdiriyor ve bu anlaşılması güç tasarımların hikayelerini anlatıyor. Biraz bahsedeyim isterdim ama mümkün gibi görünmüyor, okumak lazım. Kitaptan bir bölümü buraya alayım. Falcı kadın Félicité, akşam gösterilerinde kullandığı tarotları daha etkili ve gizemli hale getirmek için bir işe girişiyor. Kartların içine bir mekanizma ve zümrüt böcekleri yerleştiriliyor. Kitabın tamamında olduğu gibi müthiş detaylı anlatılan icatları gözümüzün önünde canlandırmak oldukça güç. Yapım işini saatçi Frankel üstleniyor. Sonrası şöyle: *"Frankel, ilk örnekçe olarak, kalınlığının ölçülmesi olanaksız olan, tümüyle maden bir dikdörtgeni başarıyla tamamlamıştı. Bu dikdörtgen, bakımlı bir biçimde, ikişer ikişer birbirini izlerken, hepsinin de odağında birer yanardöner bulunan sekiz kareye ayrılmıştı. Her ayak, devinmeye kalkışınca, nesnenin genel yönünde düz olarak yatırılmış bir tekerlekler bütünü çalıştıran bir kola lehimlenmiş küçücük bir maden tozluğa kucaklanıyordu. İncecik dişli, poyra ve çevreler art arda birbirine geçiyor, her tekerleği hızdan yitirdiğini güçte kazanmaya zorluyordu; doğrudan kolun devindirdiği birincisi, zor durumdaki ayağın kımıltılarının yardımıyla kolaylıkla dönüyor, ağır ve güçlü olan sonuncusuysa, poyrasına dikilmiş bir dizi iğneyle, ince uzun bir maden yaprağın ucunu dönem dönem itiyor, o da bir kez serbest kalınca, arı bir ses çıkararak titriyordu. Her biri tek tek kendi sesini çıkaran altışar ayağı bulunan sekiz yanardöner tüm bu alanı renksel*

olarak kaplıyor, alan dört yedi majör içeriyordu: Ayrıca, içinden çıkılmaz çarkları frenleyecek, ustalıklı bir uyumun desteğiyle kurulmuş, şaşırtıcı bir dizge, sekiz kuşağı ayrı ayrı ve tümüyle yönlendirerek, ussal ve çözümlenebilir hiçbir düzenlemeyi dışarıda bırakmadan, her türlü ses kakışmasına engel oluyordu. Araç Brüksel Konservatuarı'ndaki componium'un (ezgileme makinesi) küçültülmüş bir biçimini düşündürmekteydi." Kısaca sonra bu maden dikdörtgen ustaca tarotun içine yerleştiriliyor. Falcı kadın çalgılı ve ışıklı tarotlarıyla dikkat çeken gösteriler yapıyor. Kartlar çoğu kez "fa majör titreminde" olmakla birlikte rastlantısal ve doğaçlama olarak bir ezgiyi ortaya çıkarıyorlar. Buna benzer akla hayale sığmayacak icatlarla dolu kitap.

Çağlayan'ın oyuncakları bana kalırsa zekice ve muzipçe tasarlanmış, izlenelik oyuncaklar olsa da tabii *Solus Locus*'ta anlatılanlarla kıyas edilemez. Ama neden onun tasarladığı oyuncakları ve musiki oyuncaklarını görünce aklıma makinelerin güzelliği ve Raymond Roussel'in *Solus Locus*'unun geldiğinin, yukarıda alıntıladığım metinde cevabı var sanırım: Yaptığı işlerin içinde hem musiki hem icat hem oyuncak olunca bu çağrışımın bende uyanması kaçınılmazdı. Çağlayan bu oyuncakları ve icatları kendisi için yapıyor, bunu yapmaktan keyif alıyor. Oyuncakları izlerken, Çağlayan'ın bilerek ve isteyerek ya da tamamen istemeden bizleri ittiği çağrışımlara, değişik ruh hallerine gark oluyoruz ya da basitçe gülümseyip geçiyoruz. Onun bu yaratıcı tarafı beni çok etkiledi. Sizlere de anlatmak istedim. Keşke bu oyuncakları sergilese bir gün.

Kaynaklar:

1. <https://www.youtube.com/channel/UCjKk1L-wkIYpAsZ6JHzSqrw>
2. Güzelliğin Tarihi, Umberto Eco, Doğan Kitap, 2006.
3. Solus Locus, Raymond Roussel, Yapı Kredi Yayınları, 1994.
4. <http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR§ionID=6&articleID=634&bhcp=1>

[VİTRİN](#)[PORTRE](#)[TADİMLİK](#)[GÜNCEL](#)[FOTOĞRAF](#)[GÖRÜŞ](#)[SİNEMA](#)[RÖPORTAJ](#)[DBN](#)[YAZARLAR](#)[ENGLISH](#)

DERİN MAVİ NOTALAR İLE GELEN MÜJDE:

darkbluenotes

SARP KESKİNER

Türkiye’de kapsamlı analizlere, izlenim yazılarına ve araştırma dosyalarına dayanan yayıncılık anlayışının neredeyse ortadan kalktığı bir dönemde kalemi kuvvetli, konusuna hâkim müzikseverlerin girişimiyle bir vaha yaratan Ankara çıkışlı Dark Blue Notes (Derin Mavi Notalar - DBN), varoluş sebebini “*müziği sevenlerin, neden o müziği sevdiğini anlama çabası*” olarak tanımlıyor.

DBN, buradan yola çıkarak okur / yazar kitlesini kime hitap ettiğini “*müziği yaşamın dekoratif bir deseni değil; aksine, yolculuklarının yoldaşı olarak görenler*”, “*tür farkı gözetmeksizin iyi müziğin peşinde olanlar*”, “*aktüel olandan kopmadan kalıcı olanı arayanlar*” şeklinde tarif ediyor.

CazKedisi ailesi olarak, bu değerli girişimi sevgiyle, kardeşlikle selâmlıyoruz!

info@darkbluenotes.com

[@darkbluenotes](https://www.instagram.com/darkbluenotes)

<https://darkbluenotes.com/>

[VİTRİN](#)[PORTRE](#)[TADİMLİK](#)[GÜNCEL](#)[FOTOĞRAF](#)[GÖRÜŞ](#)[SİNEMA](#)[RÖPORTAJ](#)[DBN](#)[YAZARLAR](#)[ENGLISH](#)

Nardis Jazz Club 20 Yaşında

SARP KESKİNER

Nardis Jazz Club, 29 Ekim 2002'den bu yana haftada altı gün sahne açtığı yerli ve yabancı gruplarla Türkiye'de cazın sürdürülebilirliğine katkı koymuş, izleyici geliştirme çabasına öncülük etmiş, nice genç müzisyene görünürlük kazandırmış, ikonik bir mekân. Yılda Türkiye'nin ve dünyanın dört bir yanından gelen yaklaşık 20.000 dinleyiciye hitap eden, Down Beat tarafından dünyanın önde gelen caz mekânları arasında gösterilen Nardis, adında caz geçen veya bu tarzı düstur edinen çoğu kulübün aksine, sessizliğe tanıdığı öncelikle deneyimi öne koyan, saygın bir kültür odağı olarak hizmet veriyor.

2021 yılı hariç, 2005 yılından bu yana kesintisiz olarak düzenlediği “Genç Caz Vokal Yarışması” ile sayısız yeteneği yurt dışındaki yarışmalara gönderen, 2010-11 yıllarında IPMN EU Sivil Toplum Projesi’ni başarıyla hayata geçiren kulüp, ulusal caz mirasını tüm veçheleriyle yansıtabilecek, klasik müzecilik anlayışının bir adım ötesine geçecek, eklektik, dinamik ve belleğin katmansal biçimde dokümantasyonuna alan açacak bir proje öneriyor: İSTANBUL CAZ MÜZESİ.

“Politika yapıcılar, yerel yöneticiler ve kültür yatırımcıları arasında kurulan iş birliklerinin akademisyen, sanatçı ve uzmanların desteği ile kalıcı müze yatırımlarına dönüşmesi, ülkemizde yeni yeni gündeme gelen ‘tematik müze’ yaklaşımının gittikçe geçerlilik kazanması, İstanbul’un kültürel kimliğine katma değer yaratıyor... ..Müzelerin toplumsal bir ihtiyaç olarak görülmesini, kentin ve idarecilerin gelişkinlik düzeyinin bir ifadesi olarak görüyoruz.”

“Kentlerin kültürel birikimini yansıtan müzelerin görünür bir ihtiyaç olduğu tartışmasızken öne sürülen finansal gerekçeler, dünya kenti biricik İstanbul’da bir caz müzesinin henüz kurulamamış olmasının nedenleri arasında herhâlde son sırada geliyor... ..Müzeler bağımsız kimliklerine dayanan eleştirel yaklaşımları, sundukları deneyim çeşitliliği ve üstlendikleri eğitici rolleri ile toplumsal yaşama vazgeçilmez bir sahne sunar. Bu mekânlar, denetlenebilir olma özelliğini taşıırken toplumsal sorunları aralayan uzun vadeli pozitif etkileri ile kentin kültürel, sanatsal yaşamına bakanlar için kılavuz görevi görür. Bir kentin müzik kültürü de ancak ona ev sahipliği yapmaya devam eden mekânlarla yaşar, sürdürülür. Buradan bakıldığında kuşaklar boyunca Türkiye müziğinde niş bir yer edinmiş caz müzisyenleri görünür ve duyulur olmayı, zengin bilgi ve anlatımlardan oluşan Caz Külliyyatı ise korunmayı, sergilenmeyi hak ediyor. Külliyyat, bu anlamda İstanbul’un yakın tarihi boyunca biriktirdiği müzikal hafızanın önemli bir parçasını kültürel çeşitliliği ile birlikte yansıtabilecek şekilde hazırda duruyor.”

NARDİS JAZZ CLUB 20 YAŞINDA SARP KESKİNER

“Yurt içinde ve dışında sergiledikleri başarının gösterdiği üzere caz sanatçılarımızın gelişkinlik ve olgunluk seviyesi, genç adaylar için nice fırsatlarla beraber konservatuvar eğitimi kadar kıymetli bir çalışma alanı sunuyor. Yüksek nitelikli caz performanslarına olanak tanıyan mekânların sınırlı sayıda olduğunu, hâlihazırda var olan mekânların ise güncel koşullarda ayakta kalmak için büyük çaba sarf ettiğini gözetirsek, İstanbul için kolektif akla dayanan, katılımcı ve sürdürülebilir, uluslararası kültürel paylaşım alan açacak nitelikte bir modelin İstanbul Caz Müzesi kapsamında hayata geçebileceğine inanıyoruz. Buradan hareketle önerilen müzenin Araştırma ve Dijital Arşiv Merkezi, İleri Seviye Eğitim Atölyeleri, Kalıcı ve Geçici Sergi Mekânları ile çeşitli boyutlarda konser, etkinlik alanlarını içermesi gerektiğini düşünüyoruz. Buna bağlı olarak, güncel bir sosyal gerçeklik olarak karşımızda duran iç ve dış göç olgusunu göz önünde bulundurduğumuzda bir birleştirici ruha ihtiyaç duyuluyor. Evrensel bir iletişim dili olarak kabul gören müziğin kültürel farklılıkları gidermede, toplumsal anlayış ve uyumu güçlendirmede oynadığı rolü göz önünde bulundurduğumuzda, müziği temel alan müze mekânları benzeri kültür kurumlarına önemli görevler düşüyor. İstanbul Caz Müzesi’nin, hayata geçirildiği takdirde seçkinleştirilmiş cazı fildişi kulesinden çıkaracak, herkes için erişilebilir kılacak, her kesimden izleyici kitlesiyle buluşturacak, düzenleyeceği çeşitli etkinliklerle bulunduğu kentle sınırlı kalmayıp diğer şehirlerdeki potansiyeli canlandırarak bir misyonu üstlenebileceğine inanıyoruz... .Caz müzisyenleri için ziyaretçiler kadar kıymetli olacak müzenin prova yapmak, deneyim paylaşmak, kayıt almak, atölye düzenlemek isteyenler için bir buluşma noktası olması, ayrıca kentin tarihini dünya ve caz tarihi ile senkronize edecek bir perspektif sunması planlanıyor. Bu bakışla her kuşaktan öğrenciler için yaşam boyu eğitim hedefli çalışma programlarına ev sahipliği yapacak, ulusal kapsamlı belgesel arşivini uluslararası arşivlerle bütünleştirecek müzenin çok yönlü bir müzik merkezi olarak İstanbul’un yeni kültürel yaşamında vazgeçilmez bir yer edineceğini öngörüyoruz.”

POETİKA DEFTERİ

ÜMİT YILDIRIM

Eray Canberk

Şiir kırgının fısıltısı, öfkelinin haykırışıdır. Şiirin ana maddesi dildir. Bu dil diğer yazın sanatlarındakinden ayrıdır çünkü şiirde her sözcük kendi anlamını aşar, gizilgüç anlamını sunar şiire.

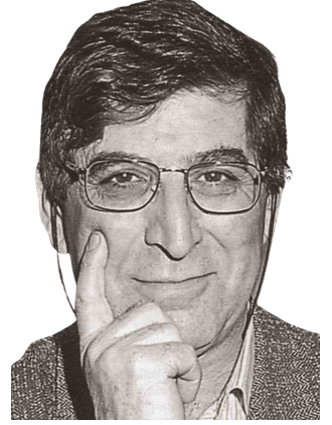
Şiir düşüncelerle yazılmaz ama şiirsiz düşünceler de bir işe yaramaz. Şaire şiirle yaşamak yetmez, onun şiirde de yaşaması gerekir. Şiir yazarların çokluğundan tedirgin olmamalı, şiir okumayanların çoğalmasından korkmalı.

Şiir para getirmez ama şiir para etmez demek değildir bu.

Refik Durbaş

Şiir itirazdır. Şiir kendisi de dâhil hayata karşı bir itirazdır. Kendisine de karşıdır itirazına da. Savaşa karşı ama kavganın yanında. Şiir taraf olmaktır: Barışa ve özgürlüğe...

Şiir, edebiyat dünyasının isyankâr edepsizi; dünya halklarının ortak sesidir.

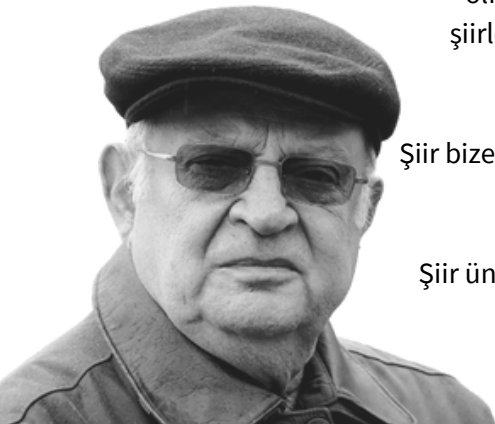
Afşar Timuçin

Bir kazanma hırsıyla dünyayı ele geçiren sermaye herkese ileri teknoloji ürünleri pazarlarken şiiri de şairi de bütün gerçek değerlerle birlikte yok etmek istiyor. Evrensel cahillik her gün biraz daha yaygınlaşıyor, kurumlaşıyor, kökleşiyor, saldırganlaşıyor. Bu yüzden şiire bu gün daha çok gereksinimimiz var. Kurtuluşun yalan yanlış tasarımlarda, köksüz temelsiz düşlerde, ikiyezlü ya da çokyüzlü ilişkilerde, basit ve bayağı siyasetlerde olmadığını, güçlünün eline bakmanın onursuzluk olduğunu bilenler dünyanın ancak şiirle, şiiri yaratanlarla ve şiiri özümleyenlerle kurtulabileceğini biliyor. Çünkü şiir bize daha da insan olma yolunda neler yapmamız gerektiğinin öngörüsünü sağlıyor.

Şiir bize kim olduğumuzu, insan için ne yapmamız gerektiğini, insana adanmanın nasıl bir şey olduğunu öğretiyor. Şiir insan olmanın ve insana adanmanın bilincidir.

Şiir ün değildir, unvan değildir, zenginlik değildir, bir köşeyi tutmak bir yeri ele geçirmek ve orada cahilliğin ve çıkarıcılığın saltanatını kurmak değildir.

Kendilerini şiire adayınlar, yüce duyguların gerçek savaşçıları, gelin dünyayı çirkinleşmekten el birliğiyle kurtaralım.

POETİKA DEFTERİ

ÜMİT YILDIRIM

Güven Turan

Şiirin günümüzde bir işlevi var mı? Bence şiirin günümüzde yalnızca işlevi değil, görevleri de var. Hatta işlevi ile görevleri bir madalyonun iki yüzü gibi.

Bana göre şiirin temel işlevi “dil”le ilgilidir. Her şeyin çarpıtıldığı bir çağda dil de erozyona uğradı. Anlamı olan her şeyin içinin boşaltıldığı bir zamanda şiir; sözcüklere, onların anlamlarına sahip çıkmalı.

Her şiir, dün olduğu kadar bugün de dilin anlam aktarmak kadar duygu aktarmak da olan görevini yerine getiriyor. Kötülcülerin elinde şiirin de işlevinin kötüye kullanıldığına tanık olduk. Irkçılık yapıldığını, savaş kışkırtıcılığı yapıldığını gördük.

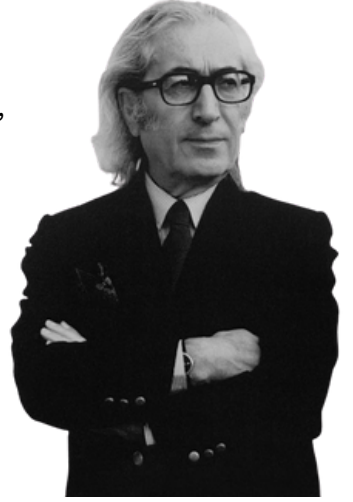
Bunlara karşı duran yine şiir oldu, hep olacak.

Sait Maden

Günlük yaşamın, sıradan yaşamın, ıvır zıvır ilişkilerin çürük ipliğiyle örülmüş yaşamın dışında, gökkuşakları, ışık yağmurları, mutluluk denen kavramı binbir renkle süsleyip somutlaştıran bir bakış sağlar şiir. Daha ne olsun?

Evet bir evrendir şiir, uçsuz bucaksız, bilinmedik bir coğrafyadır. Binlerce ozan aramıştır onu, binlerce ozan da arayacaktır. Bulanlardan öğrendik böyle bir coğrafyanın varlığını. İlginç ülkeler tanıdık böylece, ilginç sesler, görünümler, ilginç varlıklar. Adına “sözcük” dediğimiz nesnelere türetilmiş varlıklar.

Sözcüklerle kenidine özgü bir evren kurabilenlerin şiiri vardır.

Sennur Sezer

Şiir, çağının seslerini taşımalı: Kahkahalar, çığlıklar, ıslıklar... Çok sesli koro olmalı şiir, bir orkestra.

Hükümdarlara övgüler çok geçmeden yıpranır gider, oysa onlara yazılmış alaylar hep kalmıştır geriye.

Şairler söz ustası olmalı, ses toplayıcısı. Zafer şiirlerinde anaların ağıtlarını duyurabilendir şair.

POETİKA DEFTERİ ÜMİT YILDIRIM

Egemen Berköz

Gezindir şiir, bir araştırmacıdır. İnsanın ve toplumun kılcal damarlarında gezinir, en eski çağlardan uzak geleceğe uzanır.

Gerçeği arar. Nedir gerçek?

İnsanlık sömürgeci kapitalizmin elinde usunu yitirmiş, üstünde yaşadığımız gezegenin tüm varlıkları doymak bilmez midelere pay ediliyor. İnsanlar açlıktan ölüyor, halklar aldatılıyor, yalan bulutları yayılıyor insanların üzerine. İşte bu karabasan ortamında tek umut şiirdedir.

İnsanlığın en büyük varıllığı dillerin sözcükleriyle güzellikler yaratır şiir, çirkinliklere, kötülöklere direnme güzücü verir.

Bir bilicidir şiir, insanlara gerçeği gösterir.

Yalan bulutları arasında bir ışık parlıyorsa işte o şiirdir.

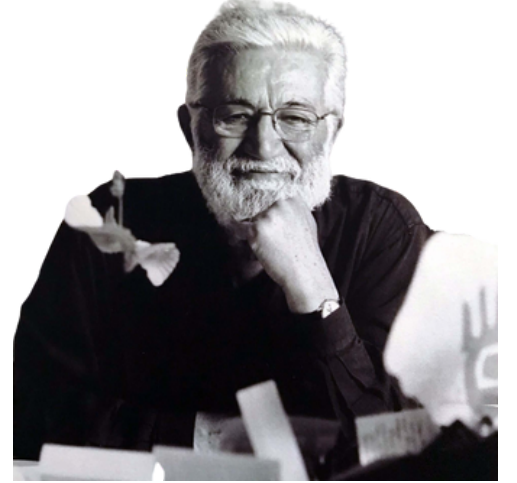
Cengiz Bektaş

Şiir insanlığımızdır, İnsanlığımızın özüdür.
Dil ile düşünce koşuttur, koşut olmazlarsa ikisi de gelişemezler.
Bu koşutluk bağımsızlığımızdır, özgürlüğümüzdür.

Şiir düşünce özgürlüğüdür. Düşünceyi dile getirmenin kısa yoludur şiir.

Şiir kimi kez bir çığıktır, kalkışmadır, yasaları kendi içindedir.

Şiir ozanın gerçek yaşamıdır.

SENEM DİYİCİ'DEN ŞİİRSEL BİR ALBÜM: NARA

DEVİRİM DİKKAYA

Her albümüyle bizleri dünyamızın tüm sesleri ve renkleri ile tanıştıran vokalist ve ritim sanatçısı Senem Diyici, edebiyattan özellikle de şiirden çok ilham alan bir sanatçıdır.

Son albümü NARA'da sözleri ve müzikleri sanatçıya ait olan 11 parça yer alıyor: Nara, Deniz Deniz, Bir Tuhafılık Oluyor Bana, Ellerine, Negire Çaw Rında mın, Bahar Vakti, Gönlüm Sana Küstüm, Karaburun'da Dolunay, Ruhun Dansı, Olmaya Geldim ve Güldür Güldür.

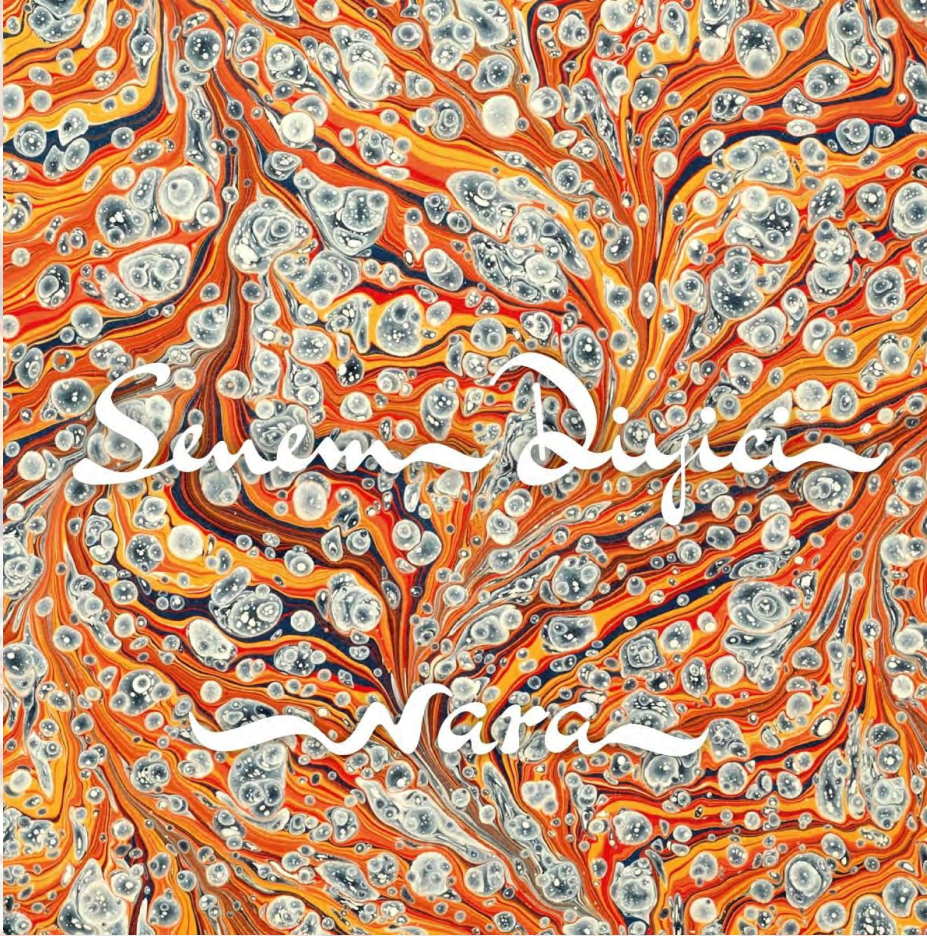
Senem Diyici albümü ile ilgili şunları söylemekte:

"Bir önceki albümümün üzerinden on yıl geçti. Bir sanatçı olarak ne yapmam gerekiyorsa öyle yaptım; müzik ve beste yapmayı bırakmadan yaşamaya devam..."

Albümdeki şarkılarım, müziği ve sözleriyle her anlamda ben... Gerçeklerden ne uzak ne de farklı değil. İki kapılı bir handa gelir ve gideriz. Var olmayı, yaşamayı ne kadar sevsem de hiçbir şeyin olmadığına farkındayım. Rüyalarımı dikkate alarak yaşarım. "Kimim ben, gerçekten içimdeki kadın kim?" sorusu ile yaşarım. Bu gün ne yaşıyorum; farkındalıklarım, algılarım, sorgularım?"

“Nara” şarkım, hayatı için aşkını serbest bırakmak isteyen bir kadın hakkında... Gerçekte kendine olan aşkı olmazsa, onsuz hiç bir şeyi sevemeyeceği hakkında... Şarkılarım genelde birçok anlam ifade eder. Yani ozan tarafımla, bir 'hikaye anlatıcısı' gibi, söylenmesi gerekeni duygularımda müziğe aktarır, onları renklendiririm.

Bu benim adımın da bir anlamıdır. Diyici benim gerçek adımdır. Metinlerimi yazma yaklaşımım fabllarla karşılaştırılabilir. Şarkı sözlerim görüntülerin bir kaleydoskopudur. Çocukluğum, sevinçlerim, acılarım, yaşamı ve gizemi, bu şarkıların içinde yansıtıyorum. Mutluluğu, coşkuyu ve aşkları bulursanız, çok mutlu olacağım.”

NARA / 2019

Gel beni terk eyleme nara
Al benim kalbimi verdim
Sıcak ellerimi ruhuna
Değ bir kere daha, daha
Suskunum sana, susadım sana
Gel beni koma, koma nara
Suskunum sana, susadım sana
Gel beni koma, koma nara
Gel beni koma nara

Bilinmeyen bir yoldayım
Gittim sonsuzlukta yoruldu
Aşk beni terk edince nara
Kalbimi kaybettim nara
Suskunum sana, susadım sana
Gel beni koma, koma nara
Suskunum sana, susadım sana
Gel beni koma, koma nara
Gel beni koma nara

BİR TUHAFLIK OLUYOR BANA / 2017

Çocukluğum şu an gözlerimin önünde
Saklandığım limon ağacımın dibinde
Kalpler çizdim üstüne kar yağınca üşüdüm
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik

Çocukluğum şu an gözlerimin önünde
Sallandığım dut ağacımın dibinde
Kalpler çizdim üstüne güneş geldi ısındım
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik

Çocukluğum şu an gözlerimin önünde
Sallarken annem beni ayakları üstünde
Yıldızlar düşer gibi kayıp geliyor bana
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik

Çocukluğum şu an gözlerimin önünde
Söylesem de hepsini söylemesem de
Tatlı anılarımla tatsızları bir yerde
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik
Bir tuhaflik oluyor bana bir tuhaflik

KARABURUN'DA DOLUNAY / 2017

Dolunayda uyunur mu
Yıldızların görünür mü
Dolunayda uyunur mu
Yıldızların görünür mü

Karaburun koylarında
Ol pervane dönülür mü
Karaburun koylarında
Ol pervane dönülür mü

Dağlar kekik kokusunda
Aydınlığın gölgesinde
Bir uyudum bir uyandım
Ay doğuyor düşlerime
Bir uyudum bir uyandım
Ay doğuyor düşlerime

Dolunayda uyunur mu
Bir rüyaya dalınır mı
Dolunayda uyunur mu
Bir rüyaya dalınır mı

Karaburun gecesinde
Aşksız bir ruh olunur mu
Karaburun gecesinde
Aşksız bir ruh olunur mu

Denizlerin aşkı ile
Ay iniyor nefesime
Uyku girmez gözlerime
Oldum mecnun pervane
Uyku girmez gözlerime
Oldum mecnun pervane

Bireysel kurtuluş peşinde olmayan, bu nedenle de hayatım boyunca şans oyunları ile hiçbir ilişkisi, yakınlığı, alışverişi olmayan biri olarak bu hayatta şanssızlığın daha çok yaşandığını, şansınsa zaman zaman hepimizin kapısını çaldığını, farkına vardığımızda, hissettiğimizde bunun olumlu sonuçlarıyla karşılaştığımızı, fark edemediğimizdeyse fırsatı kaçırdığımızı düşünüyorum. Şansın kapıyı iki kez çalmadığını bilerek kapıyı şansa açık tutmamız gerekiyor sanki. Şansa şans tanınmalıyız. Hayatın sürprizlerine açık olursak aradıklarımızın, beklediklerimizin bir gün bize de uğrayabileceğini umabiliriz. Umudumuzu şans oyunlarına bağlamaksa boş hayalden başka bir şey olmadığını yaşayarak görürüz. Şans oyunlarının vermekten çok bizden aldıkları da ayrı bir gerçektir.

Dilimize Fransızcadan geçen şans sözcüğü, Türk Dil Kurumu'nca "Mantıkla açıklanmayan bir takım rastlantısal olayların nedeni olan güç, baht, talih, felek", "Bir olayın olabilirliği" ve "Bir kimsenin bilgi ve emeğinden çok rastlantı sonucunda elde ettiği elverişli durum" olarak anlamlandırılmış.

Sözcüğün kökeni Latince "cadentia" kelimesinden gelmektedir ve düşme, payına düşme, kısmetine çıkma anlamlarını içerir. Kader de benzer bir kökenden gelmektedir.

Genellikle "Bu tür aksilikler hep benim başıma gelir. Çünkü, ben şanssızım", "Zaten olumlu bir sonuç beklemiyordum, ben hep şanssızımdır", "Bu tür konularda şanslı olmak gerekir" gibi cümleler duyarız. Bazen şanssız olduğuna inanma, bir tür umutsuzluk ve eylemsizlikle iç içe geçmiş olarak da görülebilir. Bu tür durumlarda harekete geçme konusunda isteksizlik, kendini ötekiler tarafından beğenilmez bulma ve bu içsel kabul doğrultusunda davranışlar gözlenebilir. [1]

Sinemada şans-şanssızlık, kader

Hayatın içinde çok fazla duyduğumuz şans, şanssızlık, kader, talih sinemada ele alınan öykülerinde temel bileşenleri arasındadır. Özellikle melodramların anlatımları içinde başat unsurlar olarak yer alır.

[1] Çağay Dürü, "Şanssızım" Anlatımının Mazoşist Kişilik Bağlamında İşlevi. Türk Psikiyatri Dergisi 2018;29

BEYAZPERDEYE YANSIYAN ŞANS VE ŞANSSIZLIK

MESUT KARA

Yeşilçam sinemasında filmlerin adlarına da yansıyan “kader” teması anlatımın en temel unsuru olarak yer alır.

Kaderim Böyle İmiş (Saydam, 1959), Kaderde Birleşenler (Ergün, 1966), Kaderin Cilvesi (İnanoğlu, 1966), Kaderin Ağları (Aslan, 1970), Kaderimin Oyunu (Aksoy, 1972), Kader Zeki Demirkubuz (2006) sadece birkaç örnek...

Konu sinemada, “Türk Sineması”nda şans, şanssızlık, talih, kader olunca Yeşilçam melodramlarından söz etmeden olmuyor. Melodram nedir peki? Bir tiyatro terimi olan melodram Yunan trajedilerinde koro başı ile bir oyuncu arasında geçen şarkılı diyalog için kullanılırken, çağdaş tiyatrodada, duygusal ve acıklı olaylara dayalı bir oyun türü olarak tanımlanır.

Melodram, “anlamaların müzikle zenginleştirildiği, romantik ve duygusal oyunları” tanımlayan bir form olarak 19. yüzyılın ilk yarısında önce tiyatrodada ortaya çıkar, daha sonra edebiyat ve sinema alanında yaygınlaşır. [2]

En etkili ve kitlesel iletişim aracı olan sinemadaki tanımlarından biri de “en gelişmemiş izleyicinin en çok tuttuğu, ağlatı ile dramın bozulmuş, karikatürleştirilmiş biçiminden ortaya çıkan tür”dür.

“Melodram da ağlatı gibi insanlığı öteden beri ilgilendiren büyük sorunları, insanı alt üst eden derin duyguları ele alır. Ancak bunu yaparken son derece yalın, çizemsel bir yol izler. Melodram, her şeyi kalıplar içinde ele alır. İnsanlar, olaylar, durumlar, duygular hep kalıplaşmıştır. Dünya iyiler ile kötüler olarak kesinlikle ikiye ayrılmıştır. İyiler ile kötüler arasındaki uğraşının sonu daha başlangıcından bellidir: İyilerin başına gelmedik şey, kalmaz; ama yine çoğunlukla, beklenmedik bir kurtarıcı, beklenmedik bir anda ortaya çıkıp her şeyi tatlıya bağlar İzleyiciyi en kolayından etkilemek amacıyla en ucuz yollara başvuran; olağanüstü durumlar, olağanüstü rastlantılar, çapraşık olaylar düzenleyen yapıtlar.”
(<https://nedir.ileilgili.org/melodram>)

Yeşilçam sineması için afyonlayıcı, “uyuşturucu sineması” dendiği gibi, kaderciliği körükleyen, egemen anlayışın sürdürücüsü, yönlendirici bir sinemadır da. Hep egemen anlayıştan, her türlü iktidardan yanadır. Kadını, “farklı, aykırı” olanı ötekileştirir. Bunların her biri ayrı yazı konusu. Dönelim şans, şanssızlık, kader meselesine.

Batı’da kapitalizmin yarattığı değerler çöküşüyle bencilleşen, bireycileşen insan, çözülen değerler sonrası kendini korumasız, huzursuz, çaresiz ve yalnız hissetmektedir. Melodram sineması, bireyin yaşadığı kaosu yatıştırabilecek bir araç olarak değerlendirilir.

[2] Tülay Çelik, Yeşilçam Sinemasında Kökensel Bir Nitelik Olarak Kader Teması: Modernleşme Kaygılarından Melodramın Şefkatli Kollarına. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6 Sayı 1 | Yaz 2021

BEYAZPERDEYE YANSIYAN ŞANS VE ŞANSSIZLIK MESUT KARA

Bu bizim gibi az ve çarpık gelişmiş ülkelerde egemenlerin cahil, çaresiz, yalnız ve umutsuz bıraktıkları insanları şükretmeye, itaat etmeye, kaderciliğe yönlendirmede dinle birlikte kullandıkları en etkili araçlardan biridir melodram sineması.

Yaşanan her şey şans ve kadere bağlıdır. İyi de kötü de Allah'tandır, alın yazısıdır, kaderdir. Allah'ın sevgili kulu olmak için boyun eğer, itaat eder isteneni yaparsanız şansınız, şanssızlığınız değişir, mutlu sona kavuşursunuz. Yeşilçam melodramlarında kaderine boyun eğen, aciz, sürekli merhamet dileyen, sık sık ibadet eden, dua eden ve Tanrı'ya yalvararak çözüm dileyen insanları görürüz.

Şansınızı, kaderinizi, alinyazınızı değiştirmek için sadece Allah'a itaat-ibadet etmek de yetmez, evde ailenin reisine, okulda öğretmeni, işte, memuriyette, askerdi vb. üstünüze de itaat edecek, halinize şükredeceksiniz.

“Bu bağlamda Türkiye'deki birey de modernleşmenin trajedisi ile baş edebilmek için Yeşilçam melodramlarına sığınmaktadır. Bülent Oran'ın ifadesiyle seyircinin hem kendini bulduğu hem kendini unuttuğu bir sığınak olan melodram, Yeşilçam sinemasının kimliği haline gelmiştir. Otuz yıldan uzun bir süre Türkiye'nin sineması, melodramatik niteliklerin egemenliğinde işleyen bir sinema olmuştur.

Yeşilçam dönemi olarak tanımlayabileceğimiz 1948 ve 1979 tarih aralığında üretilen ve adında kader geçen filmler listelenmiş, melodram olarak nitelenen örnekler belirlenmiştir. Bunlar arasından kader temasını içeren ve türün tipik özelliklerini taşıyan filmler seçilmiştir. 1948-1979 aralığında adında kader geçen 61 adet filme ulaşılmıştır. Bunlardan melodram olarak nitelenenlerin sayıları: 1953-60 yılları arasında 6,21 1960-1969 yılları arasında 14, 1970-1979 yılları arasında 15 tanedir. (Türk Sinema Araştırmaları, 2021)” [3]

Filmlerden örneklemeler

Bu açıklamaları örnekleyen birkaç filmle sürdürüelim yazıyı. Yararlandığım ve alıntılar yaptığı akademisyen Tülay Çelik Sosyal Bilimler Dergisi'nde yer alan “Yeşilçam Sinemasında Kökensel Bir Nitelik Olarak Kader Teması: Modernleşme Kaygılarından Melodramın Şefkatli Kollarına” başlıklı yazısında örneklediği filmlerden Hülya Koçyiğit, Yusuf Sezgin'in oynadığı *Kaderde Birleşenler* (1966) filmiyle ilgili şunları yazar:

Filmin dünyası, iyi-kötü arasında kurulmuş olan çatışmaya dayanır. Nuran, Yusuf, teyze ve küçük kız, iyi karakterler; boyacının annesi ve patron tamamen kötü karakterlerdir. Kötü karakterlerin iyilere kurdukları tuzaklar filmin gidişatını belirler gibi gözükür. Açgözlü, para hırsı içindeki sonradan görme müteahhit patron hem teyzenin ölümüne neden olur hem de Nuran'a tecavüz etmeye çalışır. Ayrıca kötü malzemelerle inşaat yapmasına müsaade etmeyen, ahlaklı ve yardımsever babayla çatışır. Filmde kötülüklerin sebebinin her zaman aynı kişi olması aslında ironik bir göstergedir. Melodramlarda derinliği olmayan karakterler, kalıp tipler olarak sunulur. Anlatı açısından kötülüğü temsil etmeleri yeterlidir.

[3] Tülay Çelik, Yeşilçam Sinemasında Kökensel Bir Nitelik Olarak Kader Teması: Modernleşme Kaygılarından Melodramın Şefkatli Kollarına. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6 Sayı 1 | Yaz 2021

BEYAZPERDEYE YANSIYAN ŞANS VE ŞANSSIZLIK

MESUT KARA

Nuran, başına ne gelirse gelsin uyum sağlar. Teyzenin üst sınıftan alt sınıfa geçişi, Yusuf'un alt sınıftan üst sınıfa geçişi ya da Nuran'ın film boyunca önce üst sınıfa, sonra alt sınıfa sonra tekrar üst sınıfa geçmesi şans ve şanssızlık temaları aracılığıyla kurgulanır.” (a.g.y.)

Bir başka örnek Berkant, Hülya Darcan'ın yer aldığı *Kaderin Ağları* (1970).

Bir gazinoda şarkıcı olarak çalışan Murat'ın, anlayışlı bir karısı ve bir erkek çocuğu vardır. Bir gece ücretini istemek için patronunun evine gider. Murat'ın ücretini vermeyen patron o gece öldürülür. Patronun karısı ve hizmetçisinin yalancı tanıklıkları nedeniyle cinayet, Murat'ın üstüne kalır. On sekiz yıl ceza alan Murat hapishanedeyken oğluna araba çarpar. Çocuğun gözleri kör olur. Gözlerinin tekrar görebilmesi için altı bin lira gereklidir. Selma para kazanabilmek için genelevde çalışmaya başlar. Fakat genelev patroniçesinin imzalattığı senetler nedeniyle büyük bir borcun altına girer. Artık namuslu bir kadın olmadığını düşündüğü için tüm bunlardan -kaza da dahil- haberi olmayan Murat'a kendini ölmüş olarak gösterir. Bütün bu yaşananlar filmde kader olarak verilir.

“Çocuk: ‘Neden böyle oldu anne?’ diye sorduğunda Kadın: ‘Allah baba böyle istedi.’ diyerek yanıt verir. Çocuğun ‘Hani o hep iyilik yapardı’ diye sorması üzerine, kadının verdiği cevap yine kadere teslim oluşun tek çıkar yol olduğunu hatırlatır: ‘Böylesi daha hayırlıymış demek ki yavrum. Başa gelenler Allah'ın takdiridir. İnsanlar bunları değiştiremez sadece onları yaşarlar.’”

Bütün bunlar onların şanssızlığı, kaderidir.

Sonuç olarak şans-şanssızlık (bahtsızlık) kadere bağlı olarak Türkiye sinemasında, Yeşilçam melodramlarında sıklıkla işlenir.

Şans ve şanssızlığın ele alındığı birkaç film örneği daha vererek yazımızı sonlandıralım...

Arabesk

Yönetmen Ertem Eğilmez, Gani Müjde'nin senaryosuyla 1989'da yönettiği bir Yeşilçam parodisi olan *Arabesk* filmiyle, melodramları tiye alan Yeşilçam klişeleriyle doğal bir gülmece oluşturan, bir yanıyla dalga geçen, eğlenen unutulmaz bir filme imza atar. Filmde Yeşilçam sinemasında çokça işlenen şans, şanssızlık, kader temaları mizahi göndermelerle ele alınır.

BEYAZPERDEYE YANSIYAN ŞANS VE ŞANSSIZLIK

MESUT KARA

Pardon

Mert Baykal'ın Ferhan Şensoy senaryosuyla 2005'te yönettiği film şans ve şanssızlığın "kaliteli mizah"la ele alındığı başarılı bir filmidir. Başlıca rollerinde Ferhan Şensoy, Rasim Öztekin, Ali Çatalbaş, Erol Günaydın, Bülent Kayabaş, Zeki Alasya gibi önemli oyuncuların yer aldığı filmde İbrahim üniforma fobisi nedeniyle nerede bir resmi kıyafet görse hemen oradan kaçır olmuştur. Sadece masum bir korku gibi gözükse bu fobisi yüzünden sevdiği arkadaşları ve kendisinin başına gelmeyen kalmaz. Arkadaşlarıyla beraber kendini mahkeme salonlarından, hapishaneye kadar uzanan bir yolculukta bulur. Şanssızlık bir türlü yakalarını bırakmaz....

Aşk Tesadüfleri Sever

Yönetmenliğini Ömer Faruk Sorak'ın yaptığı *Aşk Tesadüfleri Sever* çocuklukları ve gençliklerinde yolları Ankara'da kesişen, 2010 yılında da İstanbul'da tekrar karşılaşan Özgür ve Deniz'in kendilerini engellerle dolu bir aşk macerası içinde buldukları hayatları anlatılan filmin başlıca oyuncuları, Mehmet Günsür, Belçim Bilgin, Altan Erkekli Ayda Aksel...

Sinemanın şanssız insanları, (oyuncu, yönetmen, senarist, teknik ekip vb.) emekçileri ise ayrı bir yazının konusu olarak ele alınabilir.

güneşli balkon haikuları

MELİH ELHAN

I

*bir parçacık bal
kavanozun dibinde
arının sesi*

II

*vapur sallanır
beşiğin ritmiyle
güzel uykular*

III

*kahve kokusu
kuşatır avluyu
açık davet mi*

IV

*kuyu kurudu
zeytin vermez oldu
terini kandile*

V

*bir başına kayık
uzanıyor kumsalda
poyraza yenik*

VI

*kesif ıssızlık
gölgesinin peşinde
oyunbaz kedi*

VII

*yüksekten korksa da
tepeden bakar
denize kayalık*

VIII

*düğme kopar ya
bahar çeler aklını
fırlar bahçeye*

IX

*hamak götürür
çocukluğuma
rüzgâra uyup*

X

*çiğın düşmesi
sabah sesizliğinde
an'ı bölüyor*

XI

*göğü kesen çizgi
bir yıldızın daveti
sımsıcak, parlak*

XII

*mutfakta sürpriz
marula yuva kurmuş
küçük salyangoz*

XIII

*balkon güzeli
kırmızılar kuşanmış
akşam sefası*

XIV

*yasemin korkar
gürültücü komşudan
solar açmadan*

XV

*güneş alınmış
açtığı şemsiyeden
gelir mi artık*

XVI

*atılmış koltuk
sokakta tek başına
ürker geceden*

XVII

*pembe giysili
bir demet hüsnü yusuf
bayram konuğu*

XVIII

*çöl tozu yağmış
arabayı kurtaran
yağmurun sesi*

XIX

*havada uçan
şeytan arabaları
Fellini nerde*

XX

*sabah ışığı
saçlarını öpüyor
bal gözlümün*

Aşıklar Bayramı

ÖZGÜR SİNEMA
AYŞE ÖZGÜR AYDOĞAN

Bağlama üç tel bir tahta değil, gönül dilidir. Anonim.

Şimdi babamla bir yolculuğa çıkmak isterdim...

Özcan Alper'in yönettiği *Âşıklar Bayramı* filmi 25 yıl sonra babasıyla karşılaşan Yusuf'un (Kivanç Tatlıtuğ) ve baba Âşık Heves Ali'nin (Settar Tanrıoğen) çıktıkları yolculuğu anlatıyor. Film, Kemal Varol'un 2019 yılında yayımlanan *Âşıklar Bayramı* romanından uyarlama. *Âşıklar Bayramı*, 2020 yılında Attila İlhan Roman Ödülü'nü kazandı. *Âşıklar Bayramı*'nin senaryosu Yönetmen Özcan Alper ve Kemal Varol tarafından yazıldı.

Film, bir fotoğraf çekimiyle başlıyor, sarışın bir çocuk, oğlunu dizine oturtmuş bir baba ve döneme ait eski bir fotoğraf makinası ile... 25 yıl aradan sonra, bunca yıl oğlunu hiç arayıp sormamış olan baba üç telli bağlaması ile bir gün Yusuf'un kapısını çalar. O güne kadar babasız büyümüş, yatılı okullarda okuyup bir avukat olmayı ve hayatını düzene koymayı başarmıştır Yusuf; tabii kırgın ve eksik olarak.

Filmde bu noktadan sonra *yol* başlıyor. Evet bu film bir yol filmi. Oğlunu gördükten sonra, Kars'taki *Âşıklar Bayramı*'na katılmak üzere otobüse binen baba Âşık Heves Ali ve peşinden arabasına atlayıp giden Yusuf. Babasına 25 yıldır nerede olduğunu sormak isteyen Yusuf, otobüsün peşine takılıyor ve otobüsü durduruyor. Baba oğul yola Yusuf'un arabasıyla devam ediyorlar.

Anadolu'nun içinden etkileyici manzaralar eşliğinde geçen yolda Yusuf, babası ile hesaplaşmaya, aklındaki sorulara, içinde yıllardır büyüttüğü boşluklara cevap bulmaya çalışıyor ama baba iletişime kapalı. Belki biraz beden diliyle, insanın içine işleyen bakışlarıyla oğluna hüznünü hissettiriyor ama o kadar. Zaten Anadolu insanında, sevgisini gösterme biçimi ve iletişim şekli hep biraz eksik değil midir? Bizim neslimiz bu duyguya alışmıştır, çoğumuz eksik kalmışızdır.

Filmde, izleyicinin yakından tanıdığı ve sevdiği Erkan Can da Kul Yakup rolüyle yer alıyor. Babasının Yusuf'a olan sevgisini bir türlü ifade edemeyişini sezen ve onu aklamak isteyen Kul Yakup, Yusuf'a şöyle diyor: "*Baba dediğin yarım kalmış bir kelimedir. Babalar hep yarım kalır...*" Ama o zaman çocuklar da hep yarım kalır değil mi?

AŞIKLAR BAYRAMI

ÖZGÜR SİNEMA / AYŞE ÖZGÜR AYDOĞAN

Âşıklar Bayramı filmi adından da anlaşılacağı üzere müzik odaklı bir yol filmi. Yaşar Kurt'un *Ruhum* şarkısıyla başlayan film yer yer Neşet Ertaş'a ve Âşık Veysel'e saygı duruşunda bulunuyor. Âşık Veysel'in "*Ben meylim üç güzele düşürdüm / Biri Şemsi biri Kamer ill'lif*" türküsünü dinlerken, duvara asılmış fotoğrafını da görüyoruz. Film, aynı zamanda âşık geleneğine ve Alevi kültürüne bir saygı duruşu niteliğinde.

Yönetmen Özcan Alper, Kırşehir'den başlayıp Kars'taki Âşıklar Bayramı'nda noktalanın bir güzergah üzerinde yol alırken bize izlettirdiği muhteşem manzaralarla, buram buram Anadolu kokan bir yol filmini izleyiciyle buluşturuyor. Firar Güney Kayran'ın geniş ekran görüntüleriyle de aydınlık, harika bir film seyrediyoruz. Baba oğul çatışması biraz eksik ilerliyor sanki; film romana göre bir miktar zayıf kalmış gibi. Kıvanç Tatlıtuğ'un oyunculuğuna ise söylenecek tek söz: Muhteşem.

Yönetmen: Özcan Alper

Senarist: Kemal Varol, Özcan Alper

Uyarlama: Âşıklar Bayramı romanından

Oyuncular: Kıvanç Tatlıtuğ, Settar Tanrıöğen

Ülke: Türkiye

* BİR ADAM NİYE KANAR İÇİNDEKİ ÇOCUĞA

ALİ EKBER ATAŞ

*Bana elli yıl sonra annemin sesini sakladığı
emanet sözlerini armağan eden
Ezem Gülbeyaz Bezzal'a...*

*daldasız geçmeyeceksin bu dünyadan
zamanı mülk edinmiş iz bırakacaksın
hazır boşluğumuza doğduk madem işe yarasın*

**

*köy sokaklarında izi kalmalı çocukluğunun
avlulu evlerde tütmeli kokun
yaramazlık ödülü dizindeki yaralarca derin
ne varsa geride bıraktığın yürüyüşlerinde
ölümden çalan torunlarına bayrak olmalı
bir köşe başında karışmalı oyunlarınıza
dağıtım zamanı istasyonda askerlere su sattığın anların
daha o çocuk yaşta harman yerinde
tüttürdüğün cigara dumanına karışmalı izi*

*

ve öncülün ışık insanlarını düşün

**

*dersleri umursamadın hiç okul niye okumak niçin
ellerin dört göz kulağın kirişte gözün kapıda
şartlanmış itleri gibiydin pavlov'un
yayını terkeden oktan da öte
soluğu evde alırdın
niçin
biraz sonra evin önünden nurten geçecek ya...
bilerseniz ahh gözlerinin yeşilinde
nasıl kaybolduğumu...*

**

*yanımda sağdıçım olsaydı o gün
iki gözüm önüme aksın ki
elma atmaya beklemez alıp kaçardım
ta... o zaman nurten'i o tıfıl yaşta
sokağın sonundaki ev onların olmasa*

**

**bir fısıltı gibi geçerdin evlerinin önünden
yüreğin yüz metre koşusunda dizlerin pür telaş
adını sesleyecek diye annesi ödün kopardı
kuğu gölü baleti gibi parmak uçlarında geçerdin
ay sonatı o anı...**

**

**sözcükler kırık dökük sözlerin bağbozumu
şıra süzülecek dut kaynatılacak pekmez dökülüp
kar beyazı cecimlere bacalarda kurutulacak
bir ses çıkacak elbet bir çift kanatlı ses dilinden
bakacaksın ki tam şuranda bir turna katarı
çoktan göklerinde sevdiğinin...**

**

**karnınında hiç bilmediğin ince bir ağrı
sesinde titremeler kekemeli sözler dilinde
alı al moru mor bir kırmızılık nar kesmiş kulakların
haberini yok bir ses yarım çağ öncesinden
zamanın betiğinden çatlağını bulup sızıyor âna:**

**

**kız gülbayâz bizim bu got kafalı oğlan var ya
bu got kafalı nurten diye bir kıza tutulmuş
buğday sarısı saçlar çimen yeşili gözler bir melek sanki
kolundaki bu yara ne dedim diye
nurten'in adının baş harfi kirbitle kazıdım koluma
demez mi akıllanmıyacak bu gafıl gadalı oğlan**

*

**izmir dönüşü telefon görüşmemizde
tam elli yıl sonra ezemden duyuyorum
annemin sesini saklayan emanet bu sözlerini**

*

bir adam niye kanar elli yıl boyunca içindeki çocuğa...

11.09.2020/Kartal

KARŞIYAKA HATIRAZI

HÜLYA DENİZ ÜNAL İLE SÖYLEŞİ

EGE SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ EDEBİYAT GRUBU ÜYELERİ:
MELİSA GÖNEN, AYŞE EDA ÖZSARI

Karşıyaka Hatırası isimli kitabınızda edebiyatla uğraşan dostlarınız/yakınlarınızla da tanış ediyorsunuz bizi. Yazarlar, şairler tanıyor olmanız sizin yazarlık deneyiminizi nasıl etkiliyor?

Edebiyatta usta-çırak ilişkisine inananlardanım. Elbette sözünü ettiğim bir şeyh-mürit ilişkisi değil. Oturmayı kalkmayı, okuma evrenini oluşturmayı, edebiyat meclislerinde ve insan ilişkilerinde nasıl davranacağını usta kabul ettiklerinizden öğrenmek kıymetlidir. Özcan Yalım hayatı boyunca Türkçeye çalışmış bir edebiyatçıdır. Yeni baskıları için ölene dek üzerinde çalıştığı, *Türkçede Yakın ve Karşıt Anlamlılar Sözlüğü* bile tek başına yeter. Çevirilerini, şiir kitaplarını, Ali Püsküllüoğlu ile çıkardıkları döneme damgasını vurmuş *Yusufoçuk* dergisini saymadım henüz. Edebiyatçıları eserlerinden tanımak önemlidir ama kendisiyle tanışmış, sevgi ve saygı duymuşsanız, bu da eserlerine daha içeriden bakmanızı sağlar.

Farklı şehirlerde yaşadığınızı ancak İzmir'in sizde ayrı bir yeri olduğunu vurguluyorsunuz. Bu aidiyeti size hissettiren nedir?

İzmir, gelenleri kendine uyduran bir kenttir. Uygar, hayvan sever, doğa dostu insanların yaşadığı, sokak kültürünü yaşattığı bir kent. Bir Ege kenti. Elbette iklim etkisine uygarlık ve nezaket etkisini de eklemek mümkün. Gece on ikide sokağa çıksanız kimse sizi rahatsız etmez. Taşrada öyle mi, çarşıya çıktığınızda aynı sokaktan birden fazla geçseniz dikkat çekersiniz. Bu niye dolaşılıyor, diye sorgulayan meraklı

bakışlarla karşılaşırsınız. (Gerçi küreselleşmeyle birlikte taşra kavramı da değişti, neye göre taşra?) Daha üç aylıkken Ankara'dan Muş'a taşınmışız. Ardından Kars, Ankara, Adapazarı, Ardahan, Kayseri, Isparta, Kıbrıs; tam bir gezgin hayatı yaşadım. İzmir'e yerleşmek benim için hem denize hem de uygar bir kente gelmek demekti. Çocukluğumdan beri okumayı çok severdim ama teknik olarak istediğim kitap, dergi ve yayınlara ulaşamamış, ne buldumsa onu okumak zorunda kalmıştım. İzmir, kitaplara ve tanımak istediğim edebiyatçılara ulaşabilmem için bir olanaktı. İlk geldiğim yıllarda nitelikli edebiyat etkinlikleri, sokak konserleri ve tiyatroları düzenleniyor, beni kültürel açıdan yükselten bir coşku veriyordu.

Sinemalar kapandı, devlet tiyatrosu yıkıldı, gelen baskılarla yenisini çok uzun bir aradan sonra yapmak zorunda kaldılar. Yaptılar neyse ki. Ülkede yaratılan kültürsüzleştirme çabası her yönüyle İzmir’i de etkiledi, sokak konserleri, sokak tiyatroları, sergiler, konserler, etkinlikler azaldı. Ruhumuzu sanattan yoksun bırakmak için özel bir uğraş içine girdiler sanki. Oysa bildiğiniz gibi barınma, güvenlik, ait olma gibi zorunlu ihtiyaçlardan sonra kültür ihtiyacı gelir. İnsanın yaşamına anlam katar, sıradan biri olmaktan kurtarır. Edebiyat diğer sanat disiplinleriyle olduğu kadar tarih, siyaset ve felsefeyle de bağlantılı olduğundan bambaşka bir evren sunar size.

Kitapta zaman zaman size yöneltilen eleştirilere yer vermişsiniz. Yakınlarınızdan eleştiri almanız yazılarınız üzerine düşünmeye teşvik ediyor mu sizi? Ya da kaygandırıyor mu?

Eleştiri yok saymak, eksiltmek, yıpratmak üzerine yapılıyorsa sizi başta incitir ama sonuçta hırslandırıp var eder, emin olun, bende hep öyle olmuştur. Yapıcı eleştiri ise göremediğiniz, hissedemediğiniz olumsuz yanlarınızı, eksikliklerinizi ortaya çıkarıp düzeltmenize fırsat verir. Hep olsun.

“Yazar şehrin hafızasıdır,” demişsiniz, buradan iyi bir gözlemci olduğunuzu / olmaya çalıştığınızı da çıkarabiliyoruz. Yazarın malzemesi gözlemleri midir?

Hayat insanı mutlu etmeye yetmiyor, yanına mutlaka biraz hayal ve gözlem koymanız gerekiyor. Hayal etmek bir hedef de veriyor insana ister istemez. Hayalsiz bir hayat eksik kalırdı, en azından benim için öyle.

Karşıyaka Hatırası’nda da yazmıştım; *Beyaz Geceler* deyince Dostoyevski ve Leningrad şehri gelir akla.

İstanbul deyince Yahya Kemal, Adana deyince Yaşar Kemal, Yozgat deyince Gülten Akın, Diyarbakır deyince Ahmed Arif, Urla deyince Yorgo Seferis ve Necati Cumalı, Bursa deyince Ahmet Hamdi Tanpınar, Hatay deyince Hüseyin Ferhad. Bu şehirler o sanatçılardan ayrı düşünülemez, listeyi sonsuza kadar uzatabiliriz. Adını andığım yazarların beslendikleri coğrafya ve kültürel ilişki içinde oldukları gelenek ve o gelenekten beslenen çevre yapıtlarını etkiler, ya da tam tersi, bu kaçınılmazdır. Yaptıkları gözlemler, kurdukları ilişkiler, kullandıkları dil. Bir şehre hangi kapıdan ya da kapılardan girilir? O şehrin topraklarında yaşayan halklar ve kurdukları uygarlıklar, dünya tarihine emanet ettikleri buluşlar, sanatçıların verdikleri eserler ve o coğrafyaya yaptıkları katkı. En azından ben öyle bakıyorum. Erzincan’a gitsem kalbimdeki kuş Enver Gökçe’nin diliyle şakır, başka türlü konuşamaz. Bahar, A. Kadir’in *Kayısı Ağacı* şiiri ile gelir bana. Bunun da kıymetli bir şey olduğunu düşünüyorum. Mekânı var eden o mekânda yaşayan ruhtur, sanatçılar da buna fazlasıyla dâhildir.

Yaşadığınız mekânda gözlemediğiniz şeyleri not alırsınız, bunun için kullandığınız bir not defteriniz var mı? (son gördüğünüzden bu yana değişmiş mi, yolculuklar)

Değişmez mi, yola çıkma hâl ve durumları bile değişti, son salgınla da iyice perçinlendi. Yola çıkmaya, sevdiklerimizle karşılaşmaya bile korkar olduk. Her şeye rağmen yolda olma hâli iyidir, iyi gelir, değiştirir, dönüştürür.

Akıl defterimiz bize sormadan, durmadan not alır, unutabilirim endişesi ile duyduklarımı, hissettiklerimi, önemli gördüklerimi not aldığım çok olmuştur. Ama İlhan Berk'in unuttuğumuz dizeler için "Sizinse geri döner" sözüne de güvenirim. İçinize işlemiş, sizi etkilemiş, içselleştirdiğiniz bir şeyse o, bilinmedik bir zaman diliminde bilinçaltınızdan çıkıp içinde yaşadığınız an'a gelecektir. Sizi bambaşka yerlere de sürükleyecektir.

İzmir'i sizin için "kalınan yer/yurt" yapan nedir? Onun tarihinden (ismini araştırmanız), kültüründen (insanların uyum sağlamasına yönelik gözlemlerinizi) yaptığınız çıkarımlara eserinizde yer veriyorsunuz. Peki, İzmir dışındaki şehirlerin eserlerinizde bir yer bulma imkânı var mı? İnsan çıkarımlarını sadece yurt bellediği yere yönelik mi yapmak ister?

Değil. Heyamola Yayınları kent belleğine katkıda bulunacak, belge ve arşiv yerine geçecek bir toplam üzerinden şehirleri, semtleri yazmalarını istedi yazar ve şairlerden. Ben de İzmir'de yaşadığım semt olan Karşıyaka'yı yazdım. Karşıyaka üzerine yazılmış o kadar çok kitap var ki, ben içinde yaşayan edebiyatçılardan yola çıkarak, onların eserlerine, zenginleşmiş ve zenginleştirmiş kimlik ve kişiliklerine, onların ruhuna, hatıralarına dokunarak kurguladım metni. *Karşıyaka Hatırası* böyle bir kitap. Ama şiirlerimde gezdiğim, büyüdüğüm, var olduğum, kimi zaman kaybolduğum şehirlerden izler bulabilirsiniz.

Yazarlar, sanatçılar, şairler ve onların isimlerini taşıyan sokaklar. Günümüzde şehirlerdeki akış hâlini düşündüğümüzde bu sokakların ruhunu anlamak, bir bilinç içerisinde bu isimleri anarak o sokaklardan geçmek mümkün mü?

Mümkün, zor ama mümkün. Bunu yapacak olan bizleriz. Ne ya da neleri öncelediğinize, hassasiyet rafınıza neleri dizdiğinizize bağlı her şey. Aslında tam da doludizgin hayatın zorluklarına yakalanmışken o insanlarla ruhsal bağlar kurabilmek; bizi yavaşlatan, huzur veren bir şey olabilir ve gündün güne, yavaş yavaş da olsa bizi çoğaltabilir. Attilâ İlhan Sokağı'ndan geçerken gündelik soru ve sorunlarımı unutup "Ben Sana Mecburum" şiirinden dizeler mırıldanabilirsem, günlük sorunlarımdan da bir nebze kurtulmuş, bambaşka büyüdü bir dünya ve hikâyeye gitmiş olmaz mıyım, bu az şey mi?

Heykeller, anıtlar, sokaklara verilen isimler bir mekâna ne katar? Genellikle sanatçılar öldükten sonra isimleri bir yere verildiği için faydası sanatçıya/edebiyata/sanata/yazara mıdır yoksa mekâna / mekânın sakinlerine mi? (95. sayfadaki kiralık ev.)

Genellikle öldükten sonra anıtları dikilir, isimleri bir park ya da sokağa verilir ki bunun yazar için bir anlamı yoktur. Yaşarken yapılmış ve görmüşse sevinir, o kadar. 95. sayfada anlattığım bambaşka bir toplumsal sorundur. Tarık Dursun K.'nin doğduğu ev eskimiş, sokak çocuklarının, madde kullanıcılarının mekânı olmaya dönüşmüş, yıkılmak üzere, içler acısı bir hâldedir bugün. Bir müzeye dönüştürülemez mi, ya da en azından korumaya alınamaz mı? Anlatmak istediğim, adadıkları hayat, yazmaya verdikleri zaman ve emeğin, edebiyatçıların yaşam kalitesine katkı anlamında boşa düştüğüdür.

Sorumu 86.sayfadaki paragraf üzerinden yanıtlamanızı rica edeceğim. Daha önce kendinizce yürüttüğünüz bu gözlemlerden bir karakter çıkarttınız mı?

Verdiğiniz örnek üzerinden yanıtlıyorum, oradan bir karakter çıkartmadım, o karakter benim. Yazan için her insan, davranış, iletişim biçimleri, kişisel ve toplumsal tepkiler birer esin kaynağıdır. Öyle bir yer gelir ki hepsinin yerine kendisi söz alır, eyleme geçer. Hayal ve hakikat, gerçek ve kurgunun birbirine geçtiği, kimliklerin birbirinden etkilendiği, bazen ayrışıp bazen birleştiği bir hâl ve durum söz konusudur burada. Gustave Flaubert'in "*Madam Bovary benim*," demesi boşuna değildir.

87.sayfadaki söyleminize bakıyorum da, meraklı olmaktan/gözükmekten çekiniyor musunuz?

Dünyadaki bütün keşifler merakla başlar. Merak bir öğrenme biçimidir. Edebiyat söz konusu olunca; merak, harflerle yazıya dökülmüş demektir. Bilimde bir buluş, psikolojide ekol, tıp biliminde bir tedavi yönteminin yola çıkış noktasıdır merak. Edebiyatın buradaki üstünlüğü, saydıklarımın çok daha fazlasını sözcüklerle anlatıyor, tarihe not düşen bir bellek oluşturuyor olmasıdır.

5. bölümü okuduğumda şunu düşündüm: Yazar sokağa, esnafın, emekçinin arasına karışmalı. Mesela yazar deniz hakkında bir şeyler yazacaksa denizle yakın ilişki içinde olan bir balıkçıyla sohbet etmeli mi?

Yazar zaten söylediğiniz kişidir. Yaşamla, insanla bağı olmayan, köşesine çekilip yazamaz. Yazarsa da yazdıklarının toplumla bir bağı, hayatta karşılığı olmaz, bir üst metin olarak uzaklarda asılı durur. Yaşar Kemal Anadolu insanını bu kadar güzel, içeriden ve içlerinden biri gibi anlattığı için büyük yazardır ya da Nâzım Hikmet *Memleketimden İnsan Manzaraları* eserinde Anadolu insanını ve bir destan olan kurtuluş savaşını böyle güzel anlattığı

için büyük şairdir. Sırça köşkerde, yaldızlı metinlerde, halktan uzak bir pırıltı olarak kalanlar da var, derecelendirmeyi yapacak olan zamanın kendisidir.

6.bölümde gerçeklikle kurmaca iç içe karışmış. Mekânın gerçekle kurmacayı ayırmadaki rolü nedir?

Haklısınız, gerçekle kurmacanın birbirine geçtiği bölümler var kitabımda. Tarihte aynı toprak üzerinde yaşayan amazonları bugüne çağırarak bir riskti. Sapho ve Homeros'u da. Büyülü gerçekliğin olanaklarından yararlanmak istedim. Fantastik ve tuhaf unsurlarla gerçeği karıştırdım biraz. Sanatçı yaşadığını yaratmaz, yarattığını yaşar, söylemini deneyimlemek istemiş de olabilirim. Farklı bir yol ve yolculuğa çıkmak istedim. Kitapta söz ettiğim Atatürk'ün ölmeden sipariş ettiği ikiz gemilerden Sur, kardeşi Efes'e organlarını bağışlayıp Gelibolu'da ölmeye yattı. O artık Bostanlı'da Efes'in içinde yaşıyor. Aynı mekânlarda yine. Gaston Bachelard'ın dediği gibi (*Mekânın Poetikası*, 1996); "*Geçmişin tiyatrosu olan belleğimizin dekoru, kişileri baskın rolleriyle korur. İnsan bazen zaman içinde kendini tanıdığını sanır, oysa tanıdığı şey, varlığın durağanlık kazandığı mekânlar içindeki bir dizi bağlanmalarıdır yalnızca; geçip gitmek istemeyen varlığın, geçmişte bile, yitirilen zamanın peşine düştüğünde, zamanın akışını 'durdurmak' isteyen varlığın. Mekân, peteklerin binlerce gözünde, zamanı sıkıştırılmış olarak tutar. Mekân bu işe yarar.*"

KIRILGAN

YENER ÇETİN

*Yılmadan çalışır patikanın görüntüsü
Düşgücümde.*

*Ilıman bakırım, saçları ak
bulutları gördüğümde
Bulutları, iç yanılgılarımı söndüren
Yaranın kurumuş kanıyla ölüde
Duyumsarım bulutları gördüğümde
Bulutları, uzaklara emreden yalnızlığı
Yüzümden gençliğim çalınırken*

*Birden pencerenin göz kırpma sesini
Duyarım
Kapının dışarıyı kontrol alışkanlığını
Yanırlırım belki de, yüzüm elimden sabırlı
Sesim gölgemden genç sayılır
Kalbim kalbinden alıntılanır tekrarı
Peçeteyle görüntüyü silmek biraz
Böyle böyle gün boyu bakışlarımı
Aldatırım, özelliklerimden biri olur
Seyretmek.*

*Duymak, görmek, öpmek, bunlarlayım şimdi
Düşgücünü büyümenin,
giyinirim üst üste
Sonra
Yıllara yenildiğim yerde top tüfek sesleri
Nehrin bulanması biraz
Yaralandığını gösteren. Yanıldığım
Söylenemez.
Işığın kirlettiği yalnızlık*

*İşsiz güçsüz dolanırken kendi halinde
Onu görmüşlüğümün yanibaşında
Kana bulanmıştır konuşmamak
Yanıldığım
Söylenemez*

*Sonra
Düşündüğümün ayak sesleri gelir
Aklıma. Gölgame taş düşer gökten.
Hissederim, durmadan titreyen hayatı
Soluğumun tekleyen gemisinden
Olur olmadık yas girer rüyalarım.
Olur olmadık vakitleri havaya zıplatan
Mesela bu şiirin düşüvermesi yere
Kırılğan.*

hurufi trenler

GÖNÜL TOKAYEVA

*örttüm üstünü
yıldızlarla sevgili
üşümüştü ay.*

*küskün nilüfer
kalbi bir karış suda
yüzen çiçeğim.*

*gül koklamaktan
hanımeli kokusu
yok üzerinde.*

Bindallı Sabahlar

M.MAZHAR ALPHAN

*Işığın ışığımdır diye
Şaha kalkalım birlikte
Kızıl atlıları gibi Nazım'ın*

*Her gün ufka gidelim
Birbirini tamamlayan bedel
Ölümden öte yol yoktur gibi*

*Gözlerimizde sektirdiğimiz
Nedir sevinçten başka
Haydi bize gidelim el el*

Mehmet Selçuk ile Söyleşi

CAZKEDİSİ

CazKedisi: İlk gülmece dergimiz Teodor Kasap'ın 1870 tarihinde çıkartmış olduğu DİYOJEN adlı dergi. Buradan bakıldığında, yaklaşık 150 yıllık bir geçmişe sahibiz ilgi konuda. İlk karikatürler de DİYOJEN'de yayımlanmış. Bir karikatür sanatçısı olarak, bu sanatın değerlilik anlamında günümüzdeki durumunu belirtir misiniz?

Mehmet Selçuk: Çok partili dönem sonrasında özellikle filizlenip, gelişen karikatür sanatımız Turhan Selçuk, Semih Balcıoğlu, Ferruh Doğan ve bu döneme damgasını vurup 1969 yılında Karikatürcüler Derneği'ni kuran Türk karikatürcüleri, hem yurt içi hem de yurt dışı yarışma ve sergilerde Türk karikatürünü dünyaya tanıtmışlardır. *Cem, Amcabey, Marko Paşa, Akbaba ve Girgır Dergisi* ve sonrasındaki dergiler Türk mizah sanatının en önemli çizer ve yazarlarının ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Bununla birlikte dönem dönem yazar ve çizerlerimizin baskıcı rejimler dolayısıyla cezaevlerine girdiklerini, dergilerinin kapatıldıklarını biliyoruz. Bu hep olmuştur ve de olacaktır. Çünkü her iktidar, özellikle mizahçılar tarafından eleştirilmeyi pek sevmemiştir.

Kendine ait bir eğitim sistemi ve özellikle sanat eğitiminden yoksun bir halkın, mizah sanatına ve sanatçılara daha doğrusu sanata verebileceği bir katkı ve değerlilik söz konusu olamaz. Bu bir hükümet politikasıdır. Keşke diyorum bazen, köy enstitüleri zamanı bir eğitim devam etseydi de sanat ve sanatçı kavramlarının bugünkü durumlarını farklı bir bakış açısıyla tartışıyor olsaydık.

Her şeye rağmen mizah böyle zorlu, baskıcı ortamlarda hep güzel örneklerini vermiş, büyük yazar ve çizerlerini ortaya çıkarmış, ulaşacağı denizlere nehirlerini hep beslemiştir.

Karikatür sanatına ilişkin bir saptama var: "Edebiyattaki mizah ve yerginin resimdeki şeklidir. Karikatür bir resim sanatıdır." İspanyol ressam Goya, siyasi karikatürleriyle ün yapmış, klasik edebiyatın devlerinden Victor Hugo da karikatürler çizmiş. Karikatürün resim ve edebiyatla ilişkisi konusunda neler düşünüyorsunuz?

Edebiyat, resim ve karikatür; olayları, kişileri, yaşantıları, imgeleri kendi ifade araçları ile yorumlayan sanat dallarıdır. Edebiyat ifade aracı olarak dili, karikatür ve resim ise çizgiyi kullanır. Bu sanatlar arasındaki en önemli ortak nokta, okuyanda "estetik haz" uyandırmasıdır. Bu amaç ortaklığı sanatları birbirine yaklaştırmaktadır. Sanatçılar duygu ve düşüncelerini insanlara aktarırken değişik ifade araçlarına başvururlar. Müzisyen sesleri, heykeltıraş taşı, karikatürist ise bir tür resim-yazıyı (resimsel simgelerle oluşturulan bir yazı) kullanır.

Gerçek anlamda karikatür, çizime dayalı anlatımın önem kazandığı Rönesans'tan bu yana gelişmiştir. Resim sanatının devleri Rembrandt, Leonardo da Vinci, Goya, Daumier, Van Gogh ve Picasso gibi sanatçılar da karikatür çizmişler, kimi sınıflayıcılar bunların bir bölümünü deneysel sanat diye adlandırmışlar, kimileri ifadeci sanat (Expressionizm) içerisinde göstermişlerdir. Bununla beraber "Dadaizm ve sürrealizm de resim sanatı ve karikatürün gelişimini etkiler."

Yazı ile uzun uzadıya anlatılan bir konu karikatürde üç beş küçük çizgi ile ifadesini bulabilir. Bu yüzden karikatürün ifade gücünün edebiyattan daha yetkin olduğu iddia edilmektedir. Hele yazısız karikatür,

MEHMET SELÇUK İLE SÖYLEŞİ

sadece ortaya konulduğu ülkenin insanı tarafından değil başka ülkelerde de kolaylıkla yorumlanabilir. Bu evrensel ifade tarzı karikatürün bir edebiyat yapıtından daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.

Gazete ve dergiler edebiyatçı ve karikatüristler için bir ortak yaşam alanı olmuş ve bu ortak alan her iki sanat dalını birbirine yaklaştırmıştır. Mizah dergilerinde yazan edebiyatçılar, edebiyat dergilerinde çizen karikatürcüler hep olmuştur. Ve bu sanatlar hep birbirlerini etkilemiş ve zamanın en güzel örneklerini vermelerine neden olmuştur.

Türk mizah dergiciliği tarihine bakıldığında mizah dergilerinin çoğunun logolarının altında bu dergilerin, mizahî olmalarının yanında, edebî oldukları vurgusunun da yapıldığı görülmektedir. Bu bakımdan mizah dergilerini birer edebiyat dergisi gibi görmek ve bu dergilerde çizen karikatüristleri de doğal olarak edebiyatın içinde varsaymak mümkündür.

Bu konuda ünlü yazar Yaşar Kemal'in Turhan Selçuk'la ilgili şu sözlerini anımsamak gerekir.

"Turhan Selçuk bir edebiyat adamıdır. Bir şair, bir romancı, bir hikâyecidir. Bu söylediklerimi şaşırtmak için söylemiyorum. Turhan Selçuk gerçeği budur da onun için söylüyorum. Bunları gene söylerken de karikatür sanatını hiç de küçük görmüyorum, söylediklerim bu düşüncenin tam karşıtıdır. İnsan karikatürde de bir Çehov, bir Sait Faik, bir Mansfield olabilir. (...)"

Turhan'ın yolu... Kestirmeden insana varmadır... Turhan insana yönelirken, doğanın şiirine varırken öyle çok göklerde değildir. Anının içinde, günün ortasındadır. Güncel olayların akışında yuvarlanan bir insandır. Acı çeker, güler, öfkelenir, çocukça bir şaşkınlığa düşer, alay eder, delice öfkelenir, iğrenir, delirir... Kendi kadar da bizim adımıza, hepimizin adına... Bütün büyük sanatçılarda olandır bu da.

Zulme, kötülüğe, insanlığı aşağılamaya, acıya, sömürüye sonuna kadar karşıdır. Turhan'ın sanatındaki dünyası cömert bir dünyadır. İşte başkalarında olmayan da budur. Uсталığı, gönlünü, yüreğini bir çizgiye, bir duyguya, bir düşünceye hapsedmemiştir. Dünyaya her şeyini sonuna kadar açmıştır."

Karikatür yazılı ve yazısız olarak üretilebilen bir sanat. Dönem dönem daha çok yazıya dayanmış, dönem dönem yazısız karikatürler öne çıkmış. Bir karikatürist olarak ikisi arasında anlam yaratmadaki farklılıkları belirtir misiniz? Sizin seçiminiz hangi yönde ve neden?

Karikatür her şeyi tek karede vermeli, açık bir dille açıklamalı mesajını. Karikatürde resmin ilkelerine uyulması inancına karşıyım. Karikatürdeki çizginin kendine göre ilkeleri olmalıdır. Karikatür başlangıçta çizgi yönünden resme, mizah yönünden yazıya dayanıyordu. Geliştikçe bu ikisinden kurtuldu. Nitekim yakın yıllara kadar "yazı" karikatürün ayırıcı ve yapıcı bir unsuru sayıldı. Bugün yazıdan, karikatürü zayıflatıcı unsur diye söz ediyoruz. Bu olayı göz önünde tutarak, karikatürdeki çizginin resimden kurtulacağını kestirmek zor olmasa gerek.

MEHMET SELÇUK İLE SÖYLEŞİ

Türk karikatürünün en güçlü isimlerinden biri olan ünlü karikatürcümüz Turhan Selçuk: “*Karikatür, çizgiyle mizah yapma sanatıdır*” diyerek, çizginin gücüne ve evrensel diline vurgu yapmıştır. Yazısız karikatür de (grafik mizah) dediğimiz bu türün en güzel örnekleri dönemin önemli çizirleri tarafından çizilmiş, hem yurtiçi hem de yurtdışı karikatür yarışmalarında Türk karikatürünü başarılı bir şekilde temsil etmişlerdir.

Tanzimat döneminde yazının ezici üstünlüğü ile başlayan bu macerada zaman içerisinde çizgi yazıyı yakalamış ve neredeyse eşit duruma gelmiştir. Ancak 1970’li yıllardan itibaren (Oğuz Aral’ın *Gırgır* dergisini yayımlamaya başlamasıyla) bu denge bozulacak ve mizah dergilerinde çizgi yazının önüne geçecektir.

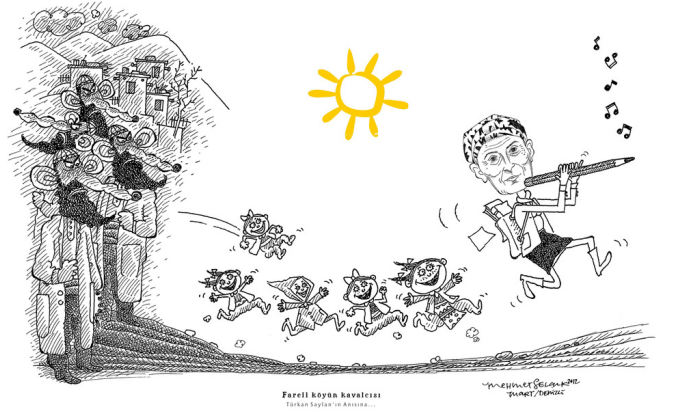
Oğuz Aral, “*Karikatür anası resim, babası edebiyat olan bir fırlamadır,*” sözüyle yazının önemine vurgu yaparak, Türkiye’de hafta içinde gelişen siyasi, ekonomik olayları mizahi bir dille eleştirmiş ve muhalif bir tavırla dönemin en güçlü dergisini çıkarma başarısını göstermiştir. Bu dergide yetişen biri olarak 90’lı yılların ilk yarısına kadar bu anlayışla karikatürler çizdim. Grafik mizah dediğimiz, yazısız karikatürler çizmem kendi mizah anlayışımı geliştirmemle başladı. Tabii bunda dünya karikatürünü yakından izlememin de etkisi oldu. Yazılı (balonlu) karikatür anlayışı o günkü dergi karikatürcülüğünde haftalık bir etki yaratırdı. Bu anlamda *Gırgır* ve bu tarzdaki dergilerimizin çok güzel örnekler verdiği de yadsınamaz.

Şu anda sadece yazısız karikatürler çiziyorum, ulusal ve uluslararası yarışmalara bu karikatürlerimi gönderiyorum.

Bir projem olan “*Bilardo karikatürleri*” için hem yazılı hem de yazısız karikatürler çiziyorum. Bundan çok zevk alıyorum, eski *Gırgır* dönemlerime beni döndürdüğü için ☺

KALEM, CEM, KARAGÖZ, GEVEZE, DALKAVUK, DAVUL gibi dergiler siyasi içerikli karikatürlerin ilk örneklerini veriyor. 1940’lı yılların sonlarında MARKO PAŞA, MİM, UYKUSUZ gibi dergiler toplumcu gerçekçi olarak nitelenen ürünler yayımlamış. Karikatür sade ve didaktik olmanın yanı sıra “muhalif” olma gibi bir özü de içerik edinmeli mi?

İlhan Selçuk’a göre karikatür mizahın soyutlanıp, çizginin geometrisine varmış halidir. Oğuz Aral’a göreyse mizah, tabuların yıkıldığı bir alandır ve saldıramayacağı otorite, saldıramayacağı fikir yoktur. Bu onun her daim muhalif yönünün varlığını gösterir. Mizah her daim muhalif midir, bu noktada soru işareti koymak gerekir diye düşünüyorum. Çünkü iktidar yanlısı mizahçılar ve karikatüristlere rastlamak güç değil. Bu noktada Vasfi Rıza Zobu’nun şu fikirlerine katılmamak mümkün değil. “*Karikatür muz gibidir, ne niyetle bakılırsa o manayı alır. Bir düşüncenin işleme tarzına göre şekil alan bu çizgilerden dolayı kimi mahkemeye dilekçe verip hakaret davası açar, kimi de parmakları arasına girdiği sanatçıya teşekkür mektubu yazar.*” Başka bir ifadeyle bir sanat dalını topyekûn “muhalif” ilan etmek bizi hataya sürükleyebilir.

Karikatür tarihimizde öne çıkmış, Semih Balcıoğlu, Turhan Selçuk, Bedri Koraman’ı anarken 1972 yılında *GIRGIR* dergisini çıkaran Oğuz Aral’dan söz etmemek büyük bir eksiklik olacaktı. Aslında *GIRGIR* dergisi sosyal ve toplumsal bir vaka. Tirajı 500 binleri aşabilmiş bir gülmece dergisi. Nasıl değerlendirilmeli bu durum? *GIRGIR* dergisinin yaptığı neydi ki, okur tarafından bu denli desteklendi?

"Geçim derdini, can sıkıntısını, aşk yarasını, karı-koca kavgasını şipşak keser. Her derde devadır, gırgır da gırgır" sloganıyla yola çıkan *Gırgır*, Türkiye’de gelmiş geçmiş en çok satan mizah dergisi olmuş ve kendinden sonra gelen bütün mizah dergilerinin tarzını belirleyen bir ekol haline gelmiş; Krokodil, The Mad’ten sonra dünyanın üçüncü büyük mizah dergisi olma başarısını göstermiştir.

MEHMET SELÇUK İLE SÖYLEŞİ

İlk önce *Gün* gazetesinin iç sayfalarından birinde Oğuz Aral tarafından hazırlanan dörtte bir sayfa boyutunda bir köşe olarak yayına başlayan dergi daha sonra okuyucunun ilgisi ve talebinin artmasıyla önce yarım sayfa, sonra tam sayfa, en son da gazete içinde arkalı önlü yaprak halinde ilave olarak verilmeye başlanır. Gazetenin içinde arkalı önlü yaprak halinde iki sayfa çıkmaya başlayan *Gırgır* talebin artmasıyla dergi haline gelir. Bu hızlı büyümenin sonunda Haldun Simavi'nin isteğiyle, bağımsız bir dergi olur. *Gırgır* çıktığı ilk yıllarda daha erotik merkezli bir model izler. Bunda popüler olma kaygısının yer aldığı düşünülebilir; fakat 70'lerin ortasına doğru toplumda siyasi çatışmaların artması *Gırgır*'a da yansır. Bir ara bir aylığına da kapatılan dergide, 1990'lar sonrasında ve 2000'lerde siyasi göndermelerin yanında absürd konular da işlenmeye başlanır. Genç çizerler o güne dek pek çizilmemiş, üzerinde durulmamış konular üzerinde yoğunlaşırlar. Ergenlik karikatürleri, patlatılan sivilceler, kız-erkek arkadaşlığı, cinsel problemler, adet günleri, ilk gece sendromları, bekaret, kız isteme, kişisel bunalımlar, yalnızlık temaları vb. konular artık daha sık karşımıza çıkmaya başlar. Karikatürle halk arasında önemli bir bağ kuran dergi, bünyesinde bugün Türk karikatürüne yön veren ünlü çizerleri de yetiştirmiştir.

“Çiçeği Burnunda Çizerler” adı altında bir sayfada Oğuz Aral'ın eleştirileriyle yetişen çizerler arka sayfa, ardından da derginin içinde kendilerine yer verilerek derginin büyümesine katkı sağlamışlardır. Bu okuldan mezun olan ve öğrenciliği halen devam eden birisi olarak tüm kalbimle şunu söyleyebilirim: “*Gırgır* bizim evimizdi, birçok şeyi orada öğrendik. Ovuz abi bize babalık yaptı, yol gösterdi ve bugün yüzlerce karikatürcü arkadaşımızın bu güzel sanatı yapmasına ve bundan para kazanmasına sebep oldu.”

MEHMET SELÇUK İLE SÖYLEŞİ

Sanatın çeşitli dallarında hep bir 'esin' kaynağından söz edilir. Sizin esinlendiğiniz konular nedir?

Karikatürün hammaddesi insandır. İnsanın çelişkileri, üzüntüleri, acıları, öfkeleri... İnsana dair tüm duygular. Karikatür zıtlıkları, çelişkileri yakalamak ve kağıda aktarmaktır. Bazen kısa bazen uzun olur. Ben karikatürü salt güldürmek olarak algılamıyorum. İnsanın, toplumun, doğanın çelişkilerini çizgi diliyle anlatmak benim amacım. "Sanat, barışa yarar."

Bu anlamda esinlendiğim konular, duygusal bir çizer olarak beni etkileyen her şey olabilir. Konularımı bulup çizerken optimist bir tavır sergilediğimi söyleyebilirim. Bu arada ben espriyi değil espri beni bulmuştur çoğu kez 😊

Son sorumuz şöyle: Neden karikatür çiziyorsunuz?

Ferruh Doğan ustanın da dediği gibi: "Güzel karikatür yapmak" istiyorum. Ama güzel karikatür yapmakta da diğer sanat dallarında olduğu gibi kurallar geçerlidir. Bence karikatürcü de diğer sanat dallarında olduğu gibi güzel olandan şaşmamalı. İlericilik yapmaya çalışan karikatürcü yerine, karikatür yapan sanatçı ilericidir bence.

SALDA'YA DOKUNMA!..

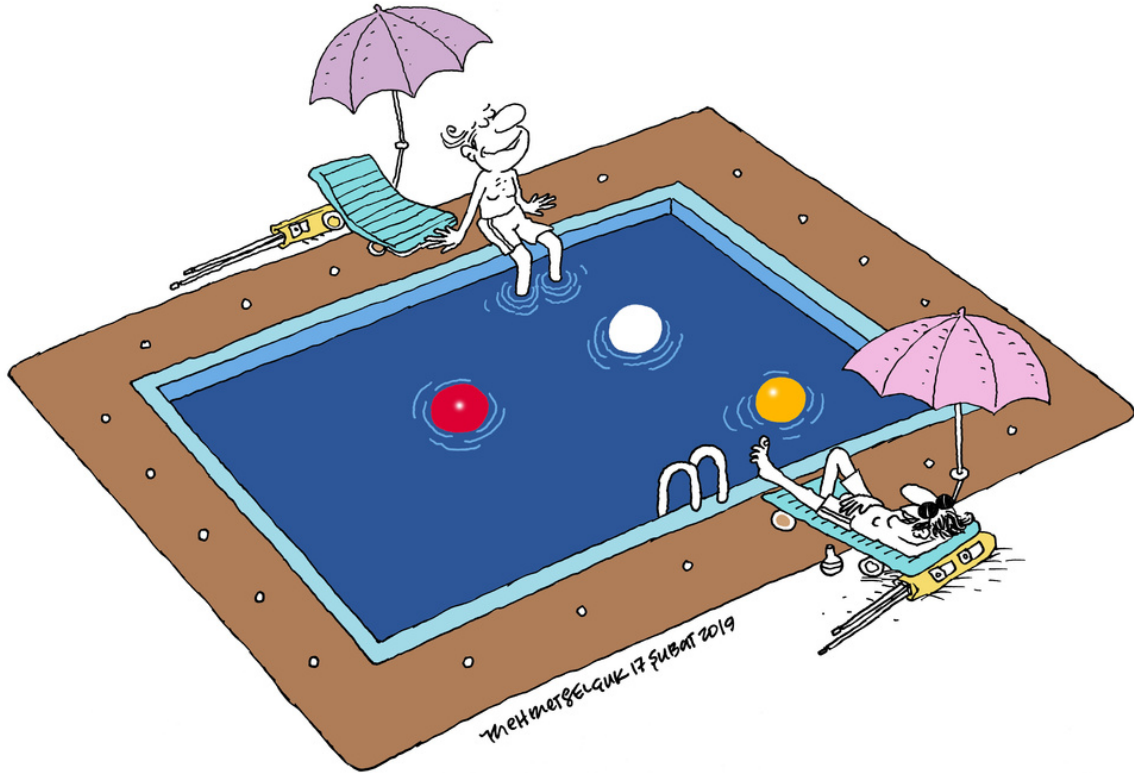
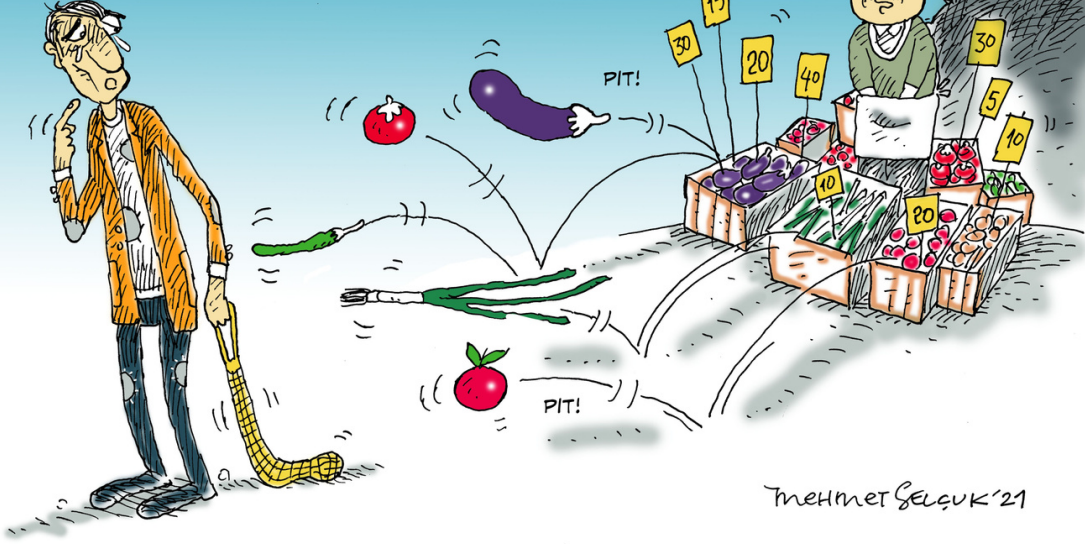

VERİMLİ TOPRAKLARI, ZEYTİNLİKLERİYLE ÜNLÜ, TÜRKÜ VE EFELER DİYARI DENİZLİ-TAVAS'A TERMİK SANTRALI YAPILACAK (Basın)

Salgın süreci ve kış aylarının gelmesiyle birlikte; artan çarşı-pazar fiyatları el yakıyor.(Basın)

HER ŞEY O KADAR PAHALI KI, SEBZE VE MEYVELER BİLE VATANDAŞA ACIYIP YARDIMA KOŞUYOR!

Acının Gölgesi

EDİZ SERVAN ERDİNÇ

*Kararmış bulutların adımları görülüyor
Aşk arka koltukta oturan gözlerin
Sus konuşma yağmurlar bizi dinliyor
Dudaklarından önce alev ellerin*

*Denizler en çok akşam olunca şarkı söylüyor
Bütün parmaklarımız yapayalnız
Acının gölgesi bir yemin gibi uzuyor
Kalbimiz nasıl yaşar yarınız*

*Telefonlar ayrılıklara dayanamaz ölür
Fotoğraflar kime sarılacağını bilemez
Damla damla akan bütün uykular çürür
Karanlık sarar bizi bir şey söylemez*

*Yaz saatleri umut toplar saçlarından
Rüzgârın avucuna düşer yüzümüz
Yoksulluk iyileşir öpse parmak uçlarından
Kavgadan kan akar gibi hüznümüz*

*Güney ekspresi yönünde bozkıra yağmur tren
Vagonlar patlıyor biz el eleyken
Bilinmiyor hangi sestir bizi götüren
Sevgilim en nahif gençliğimizdeyken*

Düşeyaz

FİLİZ KALKIŞIM ÇOLAK

Toskana bağlarından kızıl köpük dudağını getirdim sana sevdanın
Kirpiğinde dağlanan menevişlerin alaca sağanağını
Kılçığından süzdüğüm titreyişlerin büluğ kanadını...
Yaz bahçeleri oynuyor birleşen disklerin çatırtısında
Ay perisinin çekimserliği
İliklerimizden sektiren boşaltının adacığın değin uzanan ılıntıları
Ah dokunuşlarından kalkan kuş bağırtılarının kumsallarında karıncalanan değ'mezleri
Gözlerinde tutduğum boşluğun göğümü kaplayan acısı
Civıltısı o ilk sözcüğün ah
Göğüslerimi delik deşik eden coşkusu pelteleyişlerinin
Seline kapılan gizlerin yangınlar basan tımturaklı kıvılcımı ah
Nil yeşili gölgelere yattığımız sütlenişlerin damarlardan akan kaymağı
Karameli baldırlardan inen ah'ların ah
Palmiyelerden damlayan buğusu
Dilini en ballı yerlerinde unutan eriyişi gün ışığının
Uçları yalayan çığlığın sessizliği
Dallarından sarktığımız gözenin hülyalı gelinciği birikiyor mızraplarımda
Kan ter oylumların yüzünden dönen pırıltısı
Vurup vurup gittiğin sokuluşların içimde kalan köpüğü ah
Penceresiz koylara aktığımız kelebeğin kuytularında ıslanan tozağı
Kol altlarından estirdiğimiz açılışların epifitlerinde dirilen öyküsü
Soğuşuna üflediğimiz gelinciğin tende emilen dürtüsü ah
Kızılı sancıyan suların
derinliklerimizden fıskıran kucağı
Şeffaflığında düşeyazdığımız akşam ayrığı çağlıyor hasretinde
Birbirinden koptuğumuz kesintinin ince sezisi ırmağı
Kapakçıklarında yavrulayan pespembe zarafeti bahar aymazlığının
Danteline yırtılan yaprağı leylak esansının
Hanımeli yağı içtiğimiz sarhoşluğun o muhteşem sefilliği
Lavanta tarlarında koşturduğumuz sonsuzluğun
o ilk özlemi ilk sevinci
Sürmelerine ektiğim damlacığın şimdi zambak evinden çözülen çiyi
Ah sana
sana uçsuz bucaksız okyanuslardan arınan çırpınışların
körpe şafağını getirdim
Koyununa uyanan sayıklayışların gece mavisini külünden silkelenen baharını...

“Sarı Defterim” Üstüne Metin Demirtaş’la Söyleşi*

ALİ EKBER ATAŞ

Kitaplar önümde. Üst üste dizili. Kimisi el değiştire değiştire yüzünü gözünü eskitmiş, kimisi fırından yeni çıkmış taze ekmek kokusunda. Lezzetli, sıcak. İlk kitabı *Görüşme Yeri*, 1969. Son kitap *Sarı Defterim*, “Şiirli Yazılar, Günlükler, Anılar” alt başlığında Mayıs ayında yayımlandı. Şiirle yazıların iç içe geçtiği, tadı damağınızda kalan bir yapıt *Sarı Defterim*. Demirtaş, düz yazının sıkıcılığına düşmeden, lirik, akıcı, İlhan Başgöz’ün de saptadığı gibi, yalın, rahat okunur “... *Halk Türkçesine bağlı... (*)*”. Bir de Yunus’ un şu ünlü “*Az söz erin yüküdür/ Çok söz hayvan yüküdür*” sözüne.

Yazılarıyla bizi geçmişin heyecanlı günlerine götürüyor. İçimizi derin bir hüznün kapladığı ve dudağımıza iliştilen buruk gülümsemeli dönemleri yeniden yeniden yaşıyor Sarı Defterim bize.

Ali Ekber Ataş: Öncelikle merhaba. Pek ortalarda görünmeyen, görünmemeye özen gösteren birisiniz. Yazma konusunda da öyle. Her şey kıvamında olmalı sizce. Elmanın içindeki besin gibi... Yaşamınız bana hep “*elma kurt ikilisini*” çağırıştırır. Önce yaşamınızla başlamak, sonra *Sarı Defterim*’e geçmek istiyorum.

Metin Demirtaş: Sıradan bir yaşam. Kitabımda *Kediler* adlı yazımda anlatırım. Oturduğum apartmanın zemininde site yönetiminden kiraladığım 15 metrekare bir küçük odada geçiyor günlerim. Kedilerim, sardunyalı, üveyikler, kumrularla bir aradayım. Arada dostlarım geliyor, yarenlik ediyoruz. Akşam olunca 4. kattaki evime.

Yazma konusuna gelince... Pek üretken sayılmam. Arada şiirin rüzgârı uzaktan esip geçiyor.

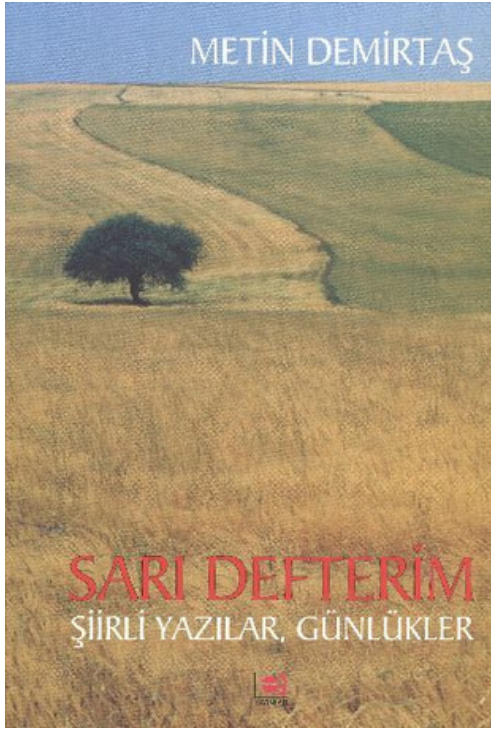
Türkülerde Gezer Adları kitabınızla *Yunus Nadi* ve *Cemal Süreya* ödülleri aldınız. Son kitabınız E yayınlardan *Sarı Defterim* adıyla çıktı. Kırmızı, yeşil vs. değil, böyle bir ad nerden aklınıza geldi? ‘Sarı Defter’ler dönemini ben de yaşadım, biliyorum. Okurlar için bir açıklama...

Önsözde bir açıklama yaptım. İlkokulu 1949 yılında doğduğum köyde bitirdim. Çocukluğum 2. Dünya Savaşı’nın yokluk, yoksulluk yıllarına denk geliyor.

İlkokulda saman defteri dediğimiz sarı defterlerimiz vardı. Alçakgönüllü, ucuz defterler... Kimi zaman yazılı yüzünü silip, yeniden kullandığımız defterler... Ucuz ama içten, sıcak.

“SARI DEFTERİM” ÜSTÜNE METİN DEMİRTAŞ’LA SÖYLEŞİ

ALİ EKBER ATAŞ

Kitabın içeriğiyle örtüşüyor. Yazılarım sarı defterler gibi savsız, gürültüsüz...

Öncelikle şanslıyım. Bu ikincisi oluyor. İlki, Sayın Orhan Karaveli'nin Ziya Gökalp'i Doğru Tanımak yapıtı, ikincisi sizin Sarı Defterim. Yayınevine gitmeden okudum. Sarı Defterim'de dikkatimi çeken en başat özellik, bir ekin harmanını andıran çeşitliliği. İçinde dergi yazıları, söyleşiler, konuşmalar, küçük politik yazılar, günlükler, anılar vb... Hepsinin de içinden şiir geçen bir yanları var. Geçmişle konuşmaya başlamak ve geleceğe yol almak gibi...

Orhan Karaveli'yle Antalya'da kaldığı otel odasında, bir şişe şarabın eşliğinde uzunca bir söyleşim oldu. Nâzım Hikmet'i, Cumhuriyet'in namuslu, aydınlık ilk yıllarını ve bugün içine düştüğü/düşürüldüğü durumu anlatırken yüzünde okuduğum kaygıdan öte, acı idi.

Yazılarımda arada geçmiş günlere gittiğim oluyor. Bazen utana sıkıla kendimden konuşuyorum. 1967 yılında bir şiirimden ötürü biraz içerde yatmışsam, bundan söz ediyorsam, değişen bir şey olmadığını, 50 yıl sonra demokrasimizin geldiği yeri imlemek için yaptım say.

Sarı Defterim'in benim için bir başka özelliği, önemli yanı da yazılar, satırlar arasına serpilmiş şiirler... Böyle bir yöntem neden gerek duydunuz?

Yazının yüzüne serpiştirilmiş şiirlerin, dizelerin yazılanların içeriğiyle bir ilişkisi var. Doğduğum evimizi anlatırken, annemi, babamı, kız kardeşlerimi anımsarken, evimizin önündeki meşe ağacını düşlerken birden Yesenin'in dizeleri yağıyor yazının üstüne. Dizeler yazıyı tatlandırıyor gibi geliyor bana.

*“Hiçbir zaman yalnız değildim ben sevgimde
Evimizin bahçe kapısına sonbaharda
Düşen yapraklarına kayın ağacının.”
/../*

Düz yazının yetersiz kaldığı yerde şiirin imdada yetişmesi diyebilir miyiz buna? Ya da şiirle güçlendirmek...

Eh... Böyle bir soruya hayır demek olası değil. Evet, böyle bir işlevi olabilir. Düz anlatının sıkıcılığına biraz renk katmak...

Hapishane Önünde Çocuklar, Doğduğum Evin Önünden Geçerken, Kavakların Geceye Söylediği Şarkı, Bir Güz İkinci Üzüm Bağında adlı yazılarınız şiirsellik ve yoğunluk içeren yazılar. **Doğa güzel doğa** da Dıranas'tan alıntıladığınız dizelerin

Metin Demirtaş, Ali Ekber Ataş, Eşref Ural, ANSAN'ın 2009'daki başkanı. 21.03.2009 Antalya Öğretmenevi.

“SARI DEFTERİM” ÜSTÜNE METİN DEMİRTAŞ’LA SÖYLEŞİ

ALİ EKBER ATAŞ

çocukluğunuzla yaşamsal (organik) bir bağı var.

Yıllar sonra hayvan otlattığımız günlerde üstünde çökelekle yufka ekmeği yediğimiz sofraya taşını buldum. Şimdi hayatta olmayan, bir penisilin iğnesi zehirlenmesiyle genç yaşta ölen öğretmen arkadaşım Mehmet Kan’ı ve hayatta olan emekli teknik öğretmen Yusuf Meriç’i andım, her ikisi ile bu taşın üstünde ekmeğe peynir yemişliğimiz, ahlât çırpmışlığımız vardı. Bi başımayım... Bir yalnızlık duygusu... Kanser tedavisinin sıkıntıları... Prof. Hüsnü Göksel’in (dünya güzeli insan) candan ilgisini anımsamalar, duygulanımlar... Dıranas’ın dizeleri yağdı üstüme.

*“İnsan, yağmur kokan bir sabaha karşı
Hatırlar bir gün camı açtığını,
Duran bir bulutu bir kuş uçtuğunu,
Çöküp peynir ekmeğe yediği bir taşı.”*

Yukarıdaki soruyla bağıntılı bir sorum da şöyle: Çocukluğumuz kişiliğimizin % 80’nin belirlendiği bir dönem. Bu anlamda kişiliğinin, şiirinin, yazı ve yapıtlarının temeline indiğimizde karşımıza; “çocukluk, çocukluğunun geçtiği ev, evin önünde koşturup durduğun, gülüp eğlendiğin kırlar, bayırlar... Yani, silinmeyen anılar ve hayatımızın vazgeçilmezleri, düzenli ve yerleşik hayatın kurucuları kadınların” olduğunu görmekteyiz. Örneğin: İrep Nine, Sağır Kız, Dul Kadın... Evet neler anlatırsın?

Kısaca. Söylediklerine katılıyorum. Andığım kadınlar yazımda da belirttiğim gibi anılarımda silinmeyenlerdir.

Tahsin Yücel’in *Haney Yaşamalı* öyküsünü okuduğum zaman benim anılarımdaki kadını anlatıyor dedim.

Muazzez İlmiye Çığ’ın *Sümerleri* anlattığı kitabında da gençlere evlenmeden önce uygulamalı cinsel eğitim veren kadınlar var. Onlar Sümer toplumunda bugünkü uygar (!) dünyamızda tanımladığımız gibi ‘o...pu’ değil. Kutsal rahibeler. *Haney* de, benim betimlediğim kadın da öyle...

Köy Enstitülerinin Eğitim Felsefesini özümsemiş, bunu hayatının ilkesi yapmış, doğayı, toprağı seven, topraklarımızın erozyonla yitip gitmesinden keder duyan ‘kitapsız bilen’ bir köylü yurttaşımızdan söz ediyorsun ‘Göletçi Ahmet Akkoca’dan...

Ali Ulvi’nin asker arkadaşı, askerde (1951) Aziz Nesin’in *Marko Paşası*’nı asker kaputunun cebinde yakalattığı için dayak yiyen, Menderes döneminde tutuklanan... Şimdi 84 yaşında kıraçlarda hâlâ kazma sallayan, ağaç diken, sellerin önüne setler çeken, Nazım için birlikte 1985’lerde Çınar diktiğimiz... Fakir Baykurt’un tanımıyla “*Sarıcık Deresi Okulu*”nun öğretmeni.

Uzatmayayım. Okurlarım onun serüvenini ve ondan dinlediğim/derlediğim Nasrettin Hoca gülmecesini kitabımdan okuyabilirler.

Bugün ülkemizi Akkoca gibi doğanın dilini okuyanlar değil, ahret kültürüyle yetişenler yönetmekte. İsmail Tonguç 60 yıl önce olacakları öngörmüş.

Ahmet Zeki Muslu, Metin Demirtaş, Ali Ekber Ataş.
21. 03. 2009 Antalya Öğretmenevi

Yaşımın altı fazlası yıldan (1955) bu yana yazılar, anılar, günlükler okudum. Dikkat ettim, bu yazılarında tarihsel bir sıralama gözetmemişsiniz. Okurken tuttuğum notlar arasında 1977 tarihli *Zoraki Soğuk Demirci* yazınız örneğin? Dahası, Divan şiirinden anımsatmalar, Nazım’a gitmeler, Fransız şiirinin önemli şairlerinden Apollinaire’den

“SARI DEFTERİM” ÜSTÜNE METİN DEMİRTAŞ’LA SÖYLEŞİ

ALİ EKBER ATAŞ

ve kendi şiirinize seslenmeleriniz, Yahya Kemal’den Orhan Veli’ye tadımlıklarla okumayı sürdürüyoruz... Biraz bundan söz edelim.

Tarih sırasına uymaya çalıştım. Birbirine yakın konular, izlekler içeren yazılar söz konusu olunca buna uymadım. *Zoraki Demirci* yazısı hayatımın önemli bir dönemidir. *Eşek Semeri Meyhanesi*’nde deftere düşülmüş ve daha sonra “sarı deftere” geçmiş notlar...

1968 kışında CHE şiirimden dolayı kısa süreli Ulucanlar Cezaevi konukluğundan sonra işsiz kaldım ve biraz sıkıntılar yaşadım. Sıkıntılarımın başkalarına ve daha sonra ülkemizde yaşananlara ve yaşanacaklara göre lüks tarife olduğunu söylemeliyim.

Daha önce teknisyen olarak çalıştığım işler ince işlerdi: ODTÜ Fizik Laboratuvarlarının hazırlanması, kurulması ve deney araçlarının yapımı gibi...

Ağabeyimin Hollanda’dan gelip, elindeki üç-beş kuruşla açtığı soğuk demir atölyesi kurtarıcı oldu. Yeni işimin ve hayatımın belli bir dönem zorlukları oldu. Beni hasta edecek düzeyde bir sorumluluk duygum vardır. Canımı dişime taktım, çalıştım. Pek ender de olsa, atölyeden kaçtığım, haytalık yaptığım anlar olurdu. O günün ve o yılların bilinci ve duyarlılığıyla yazılmış anımsı notlardır.

Vecihi Timuroğlu, Ahmet Zeki Muslu, Ramazan Turgut, Ali Ekber Ataş, Ramazan Turgut’un eşi ve Bedriye Korkankorkmaz. 21.03.2009 Antalya Öğretmenevi.

Yine devam edelim derseniz bu yıllara. 1955 yılında Sanat Enstitüsü, kız Enstitüsü tiyatro çalışmaları ve *Türkçe Öğretmenim Mediha* yazınız...

Cumhuriyet’in Anadolu’ya yayılmış tahta bavullu öğretmenciklerinden. Bana okuma sevgisini aşıladı. Türkçe öğretmenleri çok önemli. O dönemde (1950’den sonra bağnazlığa ödün verilmeye başlanmıştı) kızlarla ortak piyes hazırlamak önemli bir olaydı. Kitaptaki bir fotoğrafta sahnede kızlarla birlikte görünürüz.

***İşsizlik o en büyük hapishane* adlı yazınız, beni hem güldürdü hem düşündürdü. İşsizliğin nasıl bir zor durum olduğunu yaşayanlardanım. Ama bildiğim kadarıyla sizin bir “iş bulma kurumunuz” vardı zaten...**

İki kez işsiz kaldım ve Fazıl Say’ın annesi Gürgün’a başvurduğum gezgin ilaç pazarlama işleri... “Benim iş bulma kurumum” diye takılırdım kendisine.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın, “*Şiir güzel bir kızdır, bin genci ardından koşturur, birisiyle gerdeğe girer*” sözü, hem imgesel anlamı, hem betimleme, hem de insanla olan yaşamsal (organik) bağıyla güzel bir söz. Bundan hareketle sözü genç şair arkadaşlarına getiriyorsun, Musa Öz, Hasan Varol, Hulusi Aksakal... Genç şairlerle aran nasıl?

Her zaman iyi olmuştur. Adlarını andığın arkadaşlarım bana ağabey diye seslenen, saygı ve sevgi gösteren arkadaşlarımdır. Onlardan söz ettiğim notlar sanırım 1980’li yıllara ilişkin. Şiirleri üstünde ‘şöyle olmalıydı, böyle olmalıydı’ gibi oynamalar yapmışım. Kendilerinin bu notlardan haberleri yok. Şiir sevdaları ve şiir yazma tutkuları sürüyor.

Dostluktan söz edelim. Siz ve Ataol Behramoğlu! İki can dost. Bir karanlık dönem: 12 Eylül! Söndürülemeyen, Türk şiirinin iki ışık huzmesi. Seksen karanlığı öncesine dayanan ve şiirle başlayan bu dostluğun bağlarını güçlendirerek de-

“SARI DEFTERİM” ÜSTÜNE METİN DEMİRTAŞ’LA SÖYLEŞİ ALİ EKBER ATAŞ

vam ettiğini biliyorum. Sıra dışı bir dostluk örneği. Bu dostluğun, şiire sığınışınızın serüveninden söz eder misiniz?

Ataol ile 1968 Mayıs’ında tanıştık. Arkadaşlığımız o tarihten bu yana lekesiz sürdü. Bir dönem o hapiste ya da Paris’te politik göçmen, ben dışarıda, özgür, kimi sağlık sorunlarıyla boğuşuyorum. Mektuplarla sürdü dostluğumuz. Yakında Evrensel Yayınları’ndan çıkacak *Şiirin Kanadında Mektuplar* kitabımızda o yıllara ilişkin yaşantılar, sıkıntılar, yaşam sevinçleri birbirimize yazdığımız mektuplarda anlatılır. Bizi birbirimize bağlayan ortak düşünce dünyamız ve başta şiir ve şiir sevdamızdır kuşkusuz. 2010 Ağustos, Datça Edebiyat Günleri’nde Ataol etkinliğin onur konuğuydu ve bir ‘Onur Ödülü’ verildi. Edebiyatçılar Derneği benden ödül töreni öncesi bir konuşma yapmamı istedi. Konuşmam Ataol ve dostluk üstüne oldu.

Güzel bir söyleşi oldu. Teşekkür ediyorum, ayırdığın zaman için. Başka ekleyeceğin bir şey var mı?

Sağ ol. Epey konuştuk. Son söz şu olsun: Güzel sözü sevdiğin insanlardan esirgemeyen dostlardansın. Söyleşi için teşekkür ederim.

(*) 27 Eylül 2014 tarihinde kaybettiğimiz Metin Demirtaş ile gerçekleştirilen söyleşi.

Kısa Şiir

ALİ AKAY

*Dağların çok yıldızsız
Silahlı karanlığına çarpıp
Kırılan sessizliği içinde tutuşan
Ateşböceği zaten yok
Bir ayın şavkını oynuyor saklı avucumda*

*Ey koynumda boşluğu seçen akrep
seçilmez yollarımın hemrahi
nerden geliyor zehrinin bu güzelliği
her zehirlediğinde*

Kısa şiir I

ALİ AKAY

*Baharından yeşeren
Kuşlara söyle,
Bu iklim geçer
Rüzgarından tutuşup
Savrulmasınlar
Çocuk rüzgarları hep ben kandırdım
yeni iklimlere
senin yüzünden
tut ki ellerinden şaşırmasınlar
zülfü çelipanda az oynasınlar*

Yayan

BÜLENT TÜSEN

*Silikon ayaklarını
Sese bağlamış
Güvercinlerin
Ayak tıptırtıları
Duyuşlar*

*Dokunuşlarıyla
Yeri
Özleyen
Gidişlere
Kaldırım taşlarını
Yayan*

YABAN

COŞKUN ŞİMŞEKLI

*Köklerinden kesilmiş ağaçlar gibisiniz
Yeşertemez sizleri hayvanseverliğiniz*

*huzur verse de size,
evinizin baş köşesindeki kediniz
yaşlılar bakımevinde vefat etti anneniz
Ağaçların dalları gibidir,
İnsanın insanda yaşaması
hüznünü ve ekmeğini bölüşmesi*

*Boşlukta kalır,
yükünü taşıyamayan insan.*

WHAT NOW, SO FAR

CHRONIC LIMINALITY
Chronic Liminality
CHRONIC LIMINALITY
Süreçten Etkisellik
CHRONIC LIMINALITY
Documentary Performance
CHRONIC LIMINALITY
Belgesel Performans
CHRONIC LIMINALITY
Cultural Management Workshops
CHRONIC LIMINALITY
Kültür Yönetimi Atölyeleri
CHRONIC LIMINALITY
June-November 2022
CHRONIC LIMINALITY
Haziran-Kasım 2022
CHRONIC LIMINALITY
İzmir Ayvalık Bodrum İstanbul Diyarbakır Berlin

CHRONIC LIMINALITY
Chronic Liminality
CHRONIC LIMINALITY
Etkisellik
CHRONIC LIMINALITY
Documentary Performance
CHRONIC LIMINALITY
Belgesel Performans
CHRONIC LIMINALITY
Cultural Management Workshops
CHRONIC LIMINALITY
Kültür Yönetimi Atölyeleri
CHRONIC LIMINALITY
June-November 2022
CHRONIC LIMINALITY
İzmir Ayvalık Bodrum İstanbul Diyarbakır Berlin

Fatih Gençkal
Metehan Kayan
Sarp Keskiner
Şafak Ersözlü

WHAT NOW SO FAR

Kültür için Alan
AÇIK STÜDYO
Bosch Alumni Network
İAC Berlin
MitOst
K2

“Sanat üretimi, bireylerin kişisel çabalarıyla şekillenirken, nasıl sürdürülebilir? Bu sırada, birey düzeyinde nasıl bir iç gerçek şekillenir? Küresel politikalarla şekillenen kültür ortamında, yerel düzeyde nasıl deneyimler gelişir, ve bu deneyimlerin etkileri birey düzeyinde nasıl dönüşümlere yol açar? Son otuz yılda, farklı kuşaklardan sanat insanları nelere tanıklık etmiş olabilir?”

Açık Stüdyo koordinasyonunda Kültür için Alan finasmanıya, MitOst e.v., Bosch Alumni Network ve K2 Güncel Sanat Merkezi işbirliğiyle gerçekleşen Chronic Liminality kapsamında üretilen “What Now So Far”, dört kültür yöneticisinin gözünden Türkiye sanat alanına bakışla kendini bilme niyeti taşıyor. Kişisel deneyim ve bellekle ortaklaşa bir yeniden yapılandırma, bu niyetin odak noktasını oluşturuyor. Performans, yaşantı ve öznelere farklı uzaklıklardan bakarak, onları çeşitli boyutlarıyla kavramaya çalışıyor.

Kavramsal düzeyde, gerçeğin tiyatrosuna dair güncel bir örnek olarak değerlendirilebilecek çalışma, içerik ve biçim açısından belgeselle sunum performansı arasında duruyor. Projenin konsepti, bireysel deneyimler aracılığıyla toplumsal gerçekliğe ilişkin bir çıkarımda bulunmakla ilgilenen sorulardan oluşuyor.

“PERFORMANSLAR

- 22 Ekim Cumartesi, 20.30, K2 Performans, İzmir
- 24 Ekim Pazartesi, 20.30, Mordem Sanat Merkezi, Diyarbakır
- 25 Ekim Salı, 20.30, Destek Tasarım Akademisi, Ayvalık
- 28 Ekim Cuma, 20.30, Purespace, İstanbul
- 29 Ekim Cumartesi, 20.30, Kargart, İstanbul

Konsept - Moderasyon: Şafak Ersözlü

Tasarım - Performans: Fatih Gençkal, Metehan Kayan, Sarp Keskiner, Şafak Ersözlü

Şiirsel Kolaj: Bahar Nihal Ersözlü

Grafik Tasarım: Emre Yıldız

Görsel Dokümantasyon: İlyas Hayta

Kontenjanlı performanslara rezervasyon yapmak için acikstudio@gmail.com adresine yazabilirsiniz.

en faydalı delilik bastırılmış olandır

AHMET DENİZ

En faydalı en yüce delilik bastırılmış olandır

Bu yüzden gece uyuyamazken

Sağa sola dönüp

Üç kere Tanrı'ya dua edip

Umutsuzca bekliyorum

Sigara içmem

Bulutlarla haberleşiyorum

Yanıt gelmiyor

Anılarını unutmak insanlık hâli

Yeniden yaşamak insanlığın deli hâli

O da yaşamın bir başka delili

Göz çukurum

Gamzemin altındaki kemik

Vidalanmış yaylı dişlerim

Üflemeli dudağım

Ben sıra dışılığın anatomisiyim

Filizlenen geleceğin

İçimdeki su arayışı

Dinmez

Bazen geçmişte

Hatıramı bulamıyorum

Anımın yerleri değişmiş

Kimini gelecekte hatırlayacağım

Geçmişte bebekliğini görüp de

Önünü görememek nedir

Bu delilik

Sevişmekle bulaşmaz

Sırtınızı dönmeyin

Dokunabilirsiniz bana dilediğinizce

Ama severseniz

Size de bulaşır

KALP/FİYONKLAR

GÜLSÜM IŞILDAR

*Yükseklikten korkan bir uçurumum
Vicdanın zaptını tutup
Korkunun ecel saatini ayarlıyorum,
Hangi neşterle kessem yaramı
Kalbinizin nasırını körleştirir...*

*Sesi düğümleyen üzüncülerle
Ağır ağır inen gün ışığı zerrecikleri
Duyguların kamçılanan sırtını öpüyor
Çünkü çifte kavrulmuş aşklar
Trajik kahramanlarlar ve
Kıl payı dengeler üstünde zıplayan
Makak makamlar olmasa,
Sağlıklı dozlarda acı çekmeyi
Meşrulaştıran kar/anlık
Üşüyen kederi uyumla harmanlamazdı.
Yine de etkili değil hiç biri
Mantıkta tehdit arayanlar kadar...*

*Tanıdık yüzlerin cehennemi
Kalbimin derisine attığı
Fiyonklara başını gömerken
Kur/korumalı akrepleri
Dansa kaldırıyor...*

*Istırap üniformalarının dayanılmaz
Cazibesıyla gülümseyen düğmeler
Düşlerini yiyen çocukların
Vitrinlere asılı yüzleri
Ve sahte dervişlerin
Kursaklarında zıplayan cinler,
Ağız bulut silen dağlar yüklüyor
Harflerimin kamburuna...*

Solmaz Hürriyet Çiçeği

MÜCAHİT AYGÖREN

Özlenen bir bahar günü yaklaşabilir ancak
Senin mutluluğuna
Sen ki bütün baharlardan güzel
Sen ki baharın kendisisin
İsyanlar kuşanıp kessin
Ömrümüzün mutsuzluğunu
Ve senin sıcaklığın sarsın
Üşüyen şu ruhumu...
Ayazda bırakılan bizler ki
O bahar için çabalamaz mıyız?
Kıpırdamıyorsak yuh olsun bize
Daha da akıllanmaz mıyız?
Yükleri tutuşturan o devrime,
Sönmez bir ışıkla varalım hep birlikte
Bir an olsun bırakmadan ellerimizi
İçinde güneş taşımayanlara inat
Biz anlatalım aşkı; hayatın cevherini...

Sen olsan yürümez misin o devrime?
Ne yürümesi koşmaz mı ayaklanmaz mı?
Bu çirkinlikte bu karanlıkta bu delilikte
Bu güzellikle bu aydınlıkta bu dâhilikle
Göğün maviliğinde, denizlerle;
Kızıl şarkılarla hep bir ağızdan
Siyahların beyazlardan farksızlığı
Ve de başkalığını bağlayıp sarıya
Bir zeytin dalı verir misin can kardeşim
Sen ki gözbebeği uygarlığın
Ona en çok emek verip anlayan
Ve bir leylası olarak aşkın
Ya da mecnunu, göz göze gönül gönüle
Ne tattık sevgiden başka
Tadı damağımızda hep bizimle
Bin bir renkli ve aynı bahçede
Solmaz hürriyet çiçekleriyle...

4 Mart 2019
Akşam/ Balıkesir

HAYATIMI KAYDIRAN ON ŞARKI

AVOKADO,
COEN KARDEŞLER,
YÜRÜMEK
VE AŞK, AKIL, CAN
@HANDEZERKİN

HANDE ZERKİN

HAZ: SARP KESKİNER

HAYATIMI KAYDIRAN ON ŞARKI

HANDE ZERKİN / HAZ: SARP KESKİNER

SCREAMING J. HAWKINS: “FRENZY” (X-FILES)

Yine delice *X-Files* dizisini izlediğim günlerden biri. Sezonunu hatırlayamıyorum ama ilk sezonlardan biri. Bu bölümde, Mulder ve Scully karavan parkında işlenen esrarengiz cinayeti araştırıyor. Cinayetlerden biri, bu müzik eşliğinde, nesnelerin üzerindeki deforme olmuş çekimler üzerinde hiçbir ayrıntı göstermeden işleniyor, fonda Hawkins'in muhteşem çığlıklarıyla.

<http://www.youtube.com/watch?v=2SWXOBBrZlg>

DJAY (TERRENCE HOWARD) FT. SHUG (TARAŞI P. HENSON): “IT'S HARD OUT HERE FOR A PIMP” (HUSTLE & FLOW)

Normalde rap ile ilgili filmleri pek sevmem. Klişe olurlar: Serseri rapperlar, kadınlar, bol miktarda da uyuşturucu. Fakat *Hustle & Flow* filmi izleyince ön yargılarımı değiştirecek bir film ve soundtrack ile karşılaştım. Parça, 2006 yılında gerçekleşen 78. Oscar Ödül Töreni'nde en iyi müzik ödülü kazandı. Ne zaman gangster gazına ihtiyacım olsa, açar bu parçayı dinlerim.

<http://www.youtube.com/watch?v=-PYZYt2EkZE>

KENNY ROGERS & THE FIRST EDITION: “JUST DROPPED IN (TO SEE WHAT CONDITION MY CONDITION WAS IN)” (BIG LEBOWSKI)

Coen Kardeşler'in efsane filmlerinden biri olan *Big Lebowski*'de Dude, Treehorn'un evinde içtiği içine ilaç katılmış White Russian'dan dolayı hayaller dünyasına dalar. Saddam'dan bowling ayakkabılarını alır, bir bowling topu misali labutlara doğru yol alır, dev bıçaklı nihilist çete tarafından kovalanır. Aklın sınırlarının zorlandığı bu rüya sahnesi, Coen'lerin yaratıcılığı konusunda hayranlık ve kıskançlık arası düşüncelere salarken beni, bir bakmışım Alsancak'a gelmişim.

http://www.youtube.com/watch?v=od_6M8cFdUA

MIRZA: “EMSHAB” (NO ONE KNOWS ABOUT PERSIAN CATS)

İran'daki underground müzik gruplarının yaşadıkları sıkıntıları konu edinen *No One Knows About Persian Cats* filmi, birbirinden leziz ve orijinal grupların performanslarını içermekte. Bunlardan biri de underground rock & blues müzik icra eden Mirza isimli grup. Filmde yaşadıkları zorlukları, buna rağmen üretme azimlerini görünce boğazımda düğümlenen hiçkırıkla İzmir'in yağmurlu günlerine eşlikte tercih ettiğim parçalardan biri.

https://www.youtube.com/watch?v=AO7P_YAnHz4

HAYATIMI KAYDIRAN ON ŞARKI

HANDE ZERKİN / HAZ: SARP KESKİNER

DOCTOR DOCTOR GIVE ME GAS (IN MY ASS) PT. 1 (SOUND OF NOISE)

Yaşadıkları şehirde eylem yapmak için en iyi bildikleri işi, müzik yapmayı seçen altı kişilik çetenin şehrin değişik yerlerinde yaptıkları eylemleri konu alan filmin en iyi sahnelerinden biri de hastanede yaptıkları performans olsa gerek. Ameliyathanedeki aletleri ve hastayı enstrüman olarak kullanıp yaptıkları performansız izledikten sonra uzun süre playlistimde kalan parça, "bu performans acaba kimin üzerinde uygulayabilirim" sorusu ile beni derin hayallere sevk etmekte.

<http://www.youtube.com/watch?v=Nt1vRcdY3nc>

KIM FOWLEY: "THE TRIP" (ROCK N ROLLA)

Guy Ritche'nin gangster hikayelerine yaklaşım tarzındaki gerçekliği ve soundtrack seçimleri hep dikkatimi çekmekte. Okul yolunda bitmek bilmeyen otobüs yolculuklarını bu parçayı dinleyip uzak yollara gittiğimi düşleyerek katlanabilir kılmak ve kendimi cool hissetmek en sevdiğim şeylerden biriydi. Halbuki ben Buca'ya, Dokuz Çeşmeler Kampüsü'ne yol alıyordum.

<http://www.youtube.com/watch?v=wf1-2mOU8GA>

CREEDENCE CLEARWATER REVIVAL: "RUN THROUGH THE JUNGLE" (TROPIC THUNDER)

Yönetmenliğini Ben Stiller'in yaptığı, Robert Downey Jr.'nin siyahi bir askeri canlandırdığı filmde, Vietnam'da yüksek bütçeli savaş filmi çekmeye çalışan film ekibinin bir uyuşturucu çetesiyle karşılaşması, gerçek bir çatışmadan sağ kurtulma çabası ve yaşadıkları absürt durumlar anlatılıyor. Komedi filmlerinden bildiğim Stiller'in aslında iyi bir sinemacı olduğunu kanıtlayan film, parça seçimleri ile de çok başarılı. Filmin açılış sekansına ait olan bu parça, grubun en bilinen savaş karşıtı şarkılarından biri.

https://www.youtube.com/watch?v=bf_xZVhaAKs

RAPHAEL SAADIQ: "LET'S TAKE A WALK" (CADILLAC RECORDS)

Sinemada biyografik hikayelere ayrı bir düşkünlüğüm var; hele ki içinde müzik varsa tadından yenmez. *Cadillac Records*, esasen döneminin efsane plak şirketlerinden Chess Records'un hikâyesini anlatıyor. Etha James, Chuck Berry, Howlin' Wolf ve Muddy Waters gibi isimler kayıtlarını burada yapıyor. Anlatı olarak pek başarılı olmayan film, müziklerinin güzelliğiyle beni hep kendine çekiyor. Albümden de eğlenceli bir parça Saadiq'ten geliyor. Şarkının sözleriyle bağlantılı bana İzmir'in güneşli günlerini, Alsancak çimlerini ve tembelliği hatırlatıyor.

<https://www.youtube.com/watch?v=n2IE5MzjmV8>

HAYATIMI KAYDIRAN ON ŞARKI

HANDE ZERKİN / HAZ: SARP KESKİNER

HOT BLOOD: “SOUL DRACULA” (ONLY LOVERS LEFT ALIVE)

Jim Jarmusch, soundtrack seçimleriyle zaten daha önceden gönlümü kazanmıştı. Wu Tang Clan'ın kurucularından Rza ile hem albümlerinde hem de filmlerinde oyuncu olarak çalışmış ve başarılı sonuçlar elde etmişlerdi. Son filmi *Sadece Aşıklar Hayatta Kalır* ile farklı müzik tarzlarını bir arada kullanan yönetmen, filmin yavaş tempoda ilerleyen fakat asla sıkılmayan anlatısına neşe katmak için bu parçayı seçmiş olmalı. Evde yalnızken açıp kadın vokallerine eşlik ettiğim parçalardan biri.

<https://www.youtube.com/watch?v=wHG0fzxwg3E>

MELODY GARDOT: “YOUR HEART IS AS BLACK AS NIGHT” (AN EDUCATION)

Dönem filmleri çoğu zaman etkileyicidir. Hiç yaşamadığımız bir zamanda vakit geçirmeyi ve hikayeye ortak olmaya davet ederler. Parça seçimleri de aynı ölçüde ilgi çekici olur. Türkçeye *Aşk Dersi* olarak çevrilen filmin en etkileyici parçaları Melody Gardot'tan çıkma. Filmin karamsar havası ile uyumlu kadife gibi sesini kararlı tonda kullanan Gardot, film karakterlerinin gelgitlerine çekmişti beni. Gri bir gün, bulutlar, battaniye ve çay dörtlüsüne iyi eşlik eder bu parça.

Görerek öğrenen ve görsel düşünen biri olarak beni etkileyen şarkılar genellikle filmlerin/dizilerin soundtracklerinden çıkmakta. Gerek filmin anlatısıyla uyum, gerek müzikal kalite filmi ve müziklerini delice sevmeme ve sonu gelmeyen tekrarlardan oluşan playlistler oluşturmama yol açmakta. Öğrencilik hayatım genellikle uzun otobüs yolculuklarıyla geçti. Bu uzun yolculuklarda otobüslerde uyumayı öğrenmemin yanı sıra, en büyük dostlarım bu müzikler oldu.

<https://www.youtube.com/watch?v=qDeetJ32FsQ>

KENDİMİ NEREDE GÖRSEM GİÇİK KAPARIM

SÜLEYMAN BERÇ HACİL

Birkaç ressam bilsem iyiydi
Bildiğim yazarlardan az sayıda bile olsa
Referans yapardım kendime
Kendimi sattığım ortamlarda,
Oralarda...

Esprilerime güvenirim ama
Söylesem de anlaşılamayan
Bir nikah yüzüğü gibi taşırım
Kafamda aklıma gelen

Tüm saçmalıkları...
Bıyıklarım uzadı mı
Saçlarımı kestirme
Vaktim gelmiştir
Para kazanmaya başladığım çağ
-Gelir beni bulur-
Türk lirası un ufak olur; Erir.
Paramızın durumu
Kanallara
Göre değişir.

Ben kötü hissedeceğim için
Alkol almak istemem.
Kötü hissetsem
Sorun olmayacak
Günler
de
İse
Alkollenebilirim.

İşin kötüsü
Kötü hissetmeyeceğimi bildiğim
Günler tatil günleridir ve çok azlardır.
Gelişimleri tamamlanmadan kendilerini
Feda ederler ertesi gün çalışılacak
Mesai günü için.

Terim kurur yerim soğur.
Yükletemeyebilirim aracım yoktur.
Giyinir ve giderim
Bu alışkanlığımdır.

Yan basarım
Ses veririm
Çıktı alırım
İçim yanar.
Benim sorum yok değildir

Sorunlar
Göktür /
Sorularımı
Her Cuma
Allah'a sorarım.

Yazmakla bitmez
Kendimi anlatmak
Baltalara yakınımıdır.
Kariyerimde hep büyük takımlar
Çalıştırmışımıdır -Denk geldi-
Ve her geçen gün daha çok
İngiltere'ye benzerim.

Peki Şerefsizlik yakışır mı
Benim gibi birine?
-Yakışır ben yetimim /
Ama şerefsiz olamam çünkü
Mahir değilim
Duymuşsunuzdur ismimi
Berç'tir benim adım;

*Kendimi nerede
Görsem gıcık
Kaparım*

İSTANBUL / KASIM 2021

AMORA

NATALIA BORGES POLESSO

ÇEVİRİ KEDİSİ
ONUR ÇALI

Çoraplarını dizine kadar çekiyor çünkü ayakları yazın bile üşüyor. Yatağın kenarında oturuyor ve çoraplarını çıkarıyor –kaval kemiği, baldır, ayak bileği– duruyor. Doğruluyor. Karnı daha fazla eğilmesine engel. Derin bir nefes alıyor, kollarını esnetiyor ve görev tamam. Çoraplarını katlıyor ve yastığının altına yerleştiriyor. Çoraplar uyku için. Marília tatlı olmayabilir ama yatağımızın öbür yarısından bakarken ona aşık olmamak elimde değil.

İşte Marília mutfağa giriyor ve birazdan metal çınlamalarından, çekmecelerin kapanmasından ve sözlerini artık bilmediğimiz eski bir melodinin ıslığından oluşan sesle nasıl canlanacağını düşünüyorum. Pencereye dönüyorum, panjurlar alacakaranlıktan hâlâ gölgeli, gözlerimi kapatıyorum, gülümsüyorum. Curcuna başlıyor. Bunu kasten yapmıyor, sadece elleri sessizlik nedir bilmiyor. Kapı çarpıyor ve evimizin derinliklerinden aynı eski melodiye duyuyorum. Hangi şarkı olduğunu merak ediyorum. Bizim şarkımız olduğunu düşünüyorum.

Birazdan tekrar uykuya dalmış gibi yapmam gerekeceğini biliyorum çünkü Marília kahve ve tost ile birlikte yatağa dönecek ve zaman bulabilirse, peçeteye çizilmiş bir çiçek de olacak yanında. Marília uzaktan kumandalı arabaları, mandalları, cepli etekleri ve bitkileri sever. Asla ve asla bir çiçeği koparmaz. Onları ancak çizebilir.

Kapı açılıyor. Marília tepsiyi bırakıp yatağımıza oturuyor. Bacağıma dokunuyor, ben de yeni uyanmış gibi yapıyorum. Artık ışık vurmuş panjurlar, silüetini çiziyor. Gergin ellerini tutuyorum ve daha gözlerimi açmadan bile bir şeylerin ters gitmiş olduğunu biliyorum. Sorunun ne olduğunu soruyorum. Unutkan olduğunu söylüyor. Biz unutkanız, diyorum. Bana hüznle bakıyor ve kahveyi

kahve koymadan yaptığını ve tostı yaktığını söylüyor. Alnımı kırıştırıyorum. Kahveyi kahvesiz yaptığını tekrarlıyor, bu yüzden cezvede sadece kaynar su var, suyu kahve kupalarına dökerken bir an sessizce duruyor. Tost yandığında kafası karışmış. Bana yaşlı ve unutkan olduğunu söylüyor. Ben de ona, iki yaşlı ve unutkan kadın olduğumuzu söylüyorum.

Saçlarına bakıyorum, dizlerimin üstünde. Kendi tarafına yatıyor ve benden ayaklarını örtmemi istiyor, sadece ayaklarımı diyor ve pencereleri aç. Panjurun kordonuna ulaşana kadar sırtımı ve kollarımı esnetiyorum. Işık bizi açığa çıkarıyor: Onun beyaz saçlarında benim lekeli ellerim. Kaç yıl geçti Marília? Bu Pazar sabahı ritüelini ne zamandır sürdürüyoruz? Bunları düşünüyorum ama hiçbir şey söylemiyorum. Marília biraz ağlıyor sanki. Öyleyse bile, içinden. Kahvaltı hazırlayacağını söylüyor. Kalkıyor, gidiyor.

Bu sefer çiçek yok, anlıyorum. Neden diye sormaya cesaret edemiyorum. Kahvemden yavaşça yudumluyorum ki çatlamış dudaklarımı yakmayayım. Boğazıma kaçmasın diye ekmeğimden küçük ısırıklar alıyorum. Marília da yiyor, bakışları yerde. Aramızda yeni bir utangaçlık başladı. Ben kahvaltımı bitiriyorum. Tekrar pencereden dışarı bakıyorum. Güzel bir gün. Bahçemizde yürüyüş yapmak geliyor içimden. Marília kalkıyor ve walker'ı yatağa dayıyor. Kendi başıma kalkmak istediğimi biliyor, öyle yapıyorum. Sadece birkaç basamak olmasına rağmen, yine de bana sıkıntı veriyorlar. Yine de evde asansör istemiyorum ve tekerlekli sandalye rampasının düşüncesine bile katlanamıyorum. Marília kapıyı açıyor ve sabah aydınlığına doğru yürüyoruz. Hava, tahmin ettiğimden daha soğuk. Ezelden beri sahip olduğumuz örgü battaniyeyi kapıyor ve sırtıma örtüyor. Hantal elleriyle omuzlarımı sertçe sıkıyor; bunca yıldan sonra hâlâ ne kadar şefkat sunacağını kestiremiyor. Bundan hoşlanıyorum. Çünkü sevgimizin bu eylemde, bu kuvvetli dokunuşta saklı olduğunu biliyorum. Orada öylece duruyoruz, arka bahçemizi sokaktan, hayatımızı yoldan geçenlerden ayıran duvarın arkasında duruyoruz.

İki yaşlı kadın orada yaşıyor işte, o evde. Yıllardır orada yaşıyorlar, şu iki yaşlı kadın. Orada yıllardır birlikte yaşayan iki yaşlı kadın hakkında bir şeyler var. Orada, bu iki tuhaf ve yaşlı kadının evinde.

Biz o iki tuhaf yaşlı kadınız, Marília ve ben. Ben bizi düşünürken güneş portakal ağacından süzülüp kafamı ısıtmaya başlıyor, biraz fazla. Kalkmaya çalışıyorum. Bacaklarım günden güne gücünü kaybetti ve nedenini hiç öğrenemedim. Doktorlara, sihirbazlara, şifacılara gittim, ama hiçbiri işe yaramadı, gücümü asla geri kazanamadım. Eskiden uzun yürüyüşler yapmaktan, ormanda, tepelerde, şelalelerde dolaşmaktan hoşlanan bendim – neden ben? Şimdi kendi verandama zar zor çıkabiliyorum. Bu yüzden, daha önce oturduğum sandalyeden beş adım ötede, çimlerin üzerinde sessizce oturuyorum, zar zor dengede durabiliyorum. Arkamda kalan eve bir bakış atıyorum. Marília'yı göremiyorum. Endişelenmeye başlıyorum, ama sonra sütunun arkasından ortaya çıkıyor

ve iyi olup olmadığımı soruyor, ya düşüp kendime zarar verdiysem diye bana yardım etmek için ağır aksak koşuyor. Bana ulaşmadan önce iyi olduğumu söylüyorum ve çimlere oturmaya davet ediyorum. Çiy hakkında homurdanıyor ama yine de oturuyor. Huysuzca, üşüteceğimi söylüyor ama yine de yanımda kalıyor. Bacağıma biraz fazla sertçe pat pat vuruyor, bu da beni sevdiği ve her şey için üzgün olduğu anlamına geliyor. Gülümsüyorum ve istemediğim halde içeri girmek istediğimi söylüyorum. Çünkü onun istediğini biliyorum.

Marília rutini sever. Pazar günleri erkenden kalkar ve bize kahvaltı hazırlar. Sonra bir süre ön verandada otururuz. Güneş varsa, bahçede otururuz. Bundan sonra içeri girmeyi ve gazete okumayı sever. Eskiden pazar sabahları yürüyüşe çıkardım ama şimdi oturup gazete okuyorum. Yemek yeriz, sonra kestiririz, sonra televizyon izleriz, sonra tekrar yemek yeriz. Sonra, yatmadan önce çok uzun bir süre birbirimize bakarız. Bu noktaya nasıl geldiğimizi anlayabilmek için birbirimize bakarız. Asla anlayamayız. Her seferinde anlarız. Çok sessizdir; sessizliğin tadını her zaman çıkarmışızdır.

Marília banyo yapmama yardım ediyor. Titrek elleriyle sırtımı yıkıyor. Hâlâ vücutlarımızdan utanıyor. Ya da belki bu yeni, yaşlılığın getirdiği bir utangaçlıktır. Başımı üç kez şampuanlıyor, ters giden bir şeyler olduğuna kalıbımı basarım ama tek bir kelime bile çıkmıyor ağızdan. Korkuyorum. Korkmakta haksız değilim. Ama ona korkumu göstermek haksızlık olur. Marília sürekli olarak her şeyden korkar. Dışardan sert görünebilir ama aslında ölümüne korkar. Kendi adıma, hâlâ ve bir kez daha korkuyorum ve birlikte ölelim diye her gün dua ediyorum çünkü kendi başıma olmaya dayanmam, o da dayanamaz. Halletmeyi çok düşündüm. Sessizce halletmeyi, Marília ile birlikte yatağa girmeyi, o uyku çoraplarını giymiş, gece çayımıza sakinleştirici bir şeyler karıştırarak. Bir daha uyanmamayı umarak. Yine de bunları sadece düşündüm, yapacak cesaretim yok. Bu yüzden dua ediyorum işte. Her zaman olduğu gibi, şimdi olduğu gibi, ölüm anımızda da birlikte olmak için dua ediyorum.

Ertesi Pazar Marília uyanıyor, sonra beni kahvenin kokusuyla, kapanan çekmecelerin sesiyle ve sözsüz ezgimizle uyandırıyor.

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ
Ekim Kasım Aralık 2022

CAZKEDİSİ

twitter.com/CazKedisi1

facebook.com/groups/cazkedisiiirdergisi

instagram.com/cazkedisidergi/

YAYIN YÖNETMENİ: HALİM YAZICI

YAYIN KURULU: DEVRİM DİKKAYA, HALİM YAZICI, SARP KESKİNER

TASARIM, REDAKSİYON: M. ÖZGÜR MUTLU

YAZIŞMA ADRESİ: CAZKEDISIDERGISI@GMAIL.COM